

БУРЯАД

Бүгэдэ арадай сонин

ДУХЭРИГ

№22 (580)

2008
оной
июнийн
5
Четверг

№ 63
(21606)

Нажарай
эхин улаагшан
могой харын
2
гарагай
5

Бурятия

ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-нээ гарана

БУРЯАД ОРОМНАЙ «АЛТАРГАНАДА» БЭЛДЭНЭ

Буряад Республика үнгэргэгдэхээ байһан «Алтаргана-2008» гэхэн уласхоорондын фестивальда бэлэдхэлээ түлэг дундаа ябуулна. Энэ хүдэлмэри хэдэ дэлгэлээр ябуулагдана гэжэ тэмдэглэжэ хэрэгтэй. Физическэ культура болон спортын талаар республиканска агентство спортивна делегаци бэлдэхэ, тийхэдэн Соёлой министерство зохёохы конкурснуудта республикын нэрэ хүндые хамгаалха делегацие бэлдэхэ болонхой.

Мүнөө үедэ манай республикада шэлэн абалгын конкурснууд үнгэргэгдэжэ байнхай. Тэдэнэй дүнгөөр манай Буряад ороние энэ фестивалда түлөөлхэ хүнүүд шэлэн хунгагдаха ёһотой.

Буряад орондо февраль харын хүүлээр «Дангина» гэхэн гоё һайхан басагадай конкурс регионууд хоорондын хэмжээндэ үгэргэгдэһэн байна. Энээнһээ гадна эхидай дуунуудые гүйсэдхэгшэдэй, фольклорно коллективүүдэй конкурснууд эмхидхэгдэжэ һэн. Тэрэшлэн заншалта буряад нэеи гэрэй, үлгэршэдэй, шүдэгшэдэй конкурснууд үнгэргэгдөө.

Майн 30-да, Буряад-Монголой АССР-эй байгуулагдаһан үдэр, хэдэн хэмжээ ябуулганууд эмхидхэгдэжэ үнгэргэгдэһэн байна. Нэрлэбэл, арадай уран һайханай бүтээлнүүдые дархалагшадай выставкэ, «Буряад хубсаһан: ёһо заншал болон мүнөө үе саг» гэхэн модон үзүүлгэдэй, «Манай ажаһуудаг оршоо» гэхэн уран һайханай фото-буулгабаринуудай конкурснууд үнгэргэгдөө. Гадна залуу буряад поэдүүдэй конкурс эмхидхэгдээ.

Эдэ бүгэдэниһөө гадна Буряад орондо республикын 85 жэлэй ойдо зориулагдажа, түрэл хизаар орон тухайгаа эрхим дуунай хүгжэм зохёолон композиториноудай конкурс үнгэргэгдөө. Нэрлэгдэһэн конкурснуудта илагшад «Алтаргана» гэхэн фестивалда хабаадахаар зууршалагдаха юм.

«Манай республикаһаа зохёохы конкурснуудта хабаадаха 600 гаран хүнүүд суглуулагдаа. Спортсменүүдэй команда амьараа бүридхэгдэхэ юм.

СУРХАРБААН - АЛТАРГАНАДА БЭЛЭДХЭЛЭЙ ГОЛ ШАЛГАЛТА БОЛОХОНЬ

Жэлдээ нэгэ дахин үнгэргэгдэдэг соёлой болон спортивна ехэ һайндэр болохо «Сурхарбаан» хадаа республиканска ипподромдо июнийн 29-дэ эмхидхэгдэжэ үнгэргэгдэхэнь. Байгша ондо арадай энэ һайндэр үргэн дэлсэтэйгээр үнгэргэгдэхэ хараатай. Сурхарбаанда бэлэдхэлгэдэ Буряадай Правительство ехэ анхаралаа хандуулна. Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Баир Балжировой хүтэлбэри доро энэ һайндэртэ бэлэдхэлгын ябасые зүбшэн хэлсэһэн хүдэлмэрилгын бүлэгэй зүблөөн һаяхан үнгэргэгдөө.

Энэ һайндэр республикын ипподромдо үдэрэй 11 сагта эхилхэ. Энэ һайндэри нээлгын баяр ёһолол зүжэглэмэл наадаар эхилхэ, тийгээд Сөвөөдүүдэй талмай дээрэ үнгэргэгдэхэ концерт-наадаар, шагналгаар дүүрэхэ түсэбтэй.

Июнийн 28-да Буряадай гүрэнэй университетэй спортивно-элүүржүүлгын комплексын стадион дээрэ спортсменүүд шэлэн абалгын мурьсөөнүүдтэ хабаадаха. Буряад гуримаар һур харбалга, бүхэ барилдаан үнгэргэгдэжэ, хубийн тоосоогоор илагшад тодорюулагдаха. Тийхэдэ гиир үргэлгөөр мурьсөөн баһал болохо байна. Республикын ипподромдо спортын эдэ зүйлнүүдээр түрүү һуури эзэлгын мурьсөөнэй түгэсхэлэй тэмсэл июнийн 29-дэ үнгэргэгдэхэ. Тэрэшлэн эндэ мори урилдаагаар, буряад шатараар эрхимүүд элирүүлэгдэхэ байна.

Энэ һайндэри нээлгын зүжэглэмэл баяр ёһололой үедэ республикымнай эрхим спортсменүүд, тренерүүд, спортын габьяата ветеранууд, соёлой болон искусствын ажал ябуулагшад, залуушуулай ба ниитын нэгэдэлнүүдэй түлөөлэгшэд трибунын урдуур гараха байна. Ипподромой дэбисхэртэ оршодог талмайнуудта ушу, тазквон-до болоод, спортивна гимнастикын, хатарай болон бусад федерацинуудай спортсменүүд бэлиг шадабарияа харуулаха байна.

Байгша ондо энэ һайндэри нээлгын хэгшэд эндэ сугларһан харагшадта мурьсөөнүүдые ажаглахаһаа гадна өһөдэгтэн хүсэ шадалаа туршаха арга боломжо дурадхаха. Тусхай түхээрэгдэһэн талмайнуудта һайн дуратан волейбол, шатар наадаха, гарай хүсөөр тулалдаха, һур харбажа үзэхэ аргатай. Республикымнай Президент өөрөө номо һурша гартаа абажа үзэхэ юм гэжэ найдууланхай.

Бишыхан харагшад дурасхаалай бэлэгүүдые абаха хүүгэдэй конкурснуудта хабаадаха юм. Энэ һайндэрэй үедэ гарай бэлэгүүд, дархашуулай бүтээһэн уран зүйлнүүд дэлгэгдэхэ, наймаанда табигдаха байна. Тийхэдэ үндэһэн арадай эдэ хоолой зүйлнүүдэй конкурс эмхидхэгдэхэ юм. Сурхарбаанай эхилгын урда тээхэнэ һээр шааха, агта хүлэгэй гүйдэл дунда һур харбаха мурьсөөнүүд үнгэргэгдэхэ хараатай.

Буряад ороймнай зохёохы эрхим коллективүүд ипподромой гол трибуна дээрэ, республикын ипподромой, Забайкалийн арадуудай Этнографическа музейн концерт-наада табидог талмайнуудта бэлиг шадабарияа харуулаха юм. Концерт-наадануудта республикымнай аймагуудай аман зохёолой коллективүүд олоороо хабаадаха.

Сөвөөдүүдэй талмай дээрэ үнгэргэгдэхэ концерт-нааданай үедэ Сурхарбаанда илагшад шагнагдаха. Эндэ мурьсөөнүүдтэ илагшадта, абсолютна чемпионуудта шангууд барюулагдаха, республикымнай мэдээжэ артистууд концерт-нааданда хабаадаха байна. Сөвөөдүүдэй талмайда концерт-наадан үдэһын 20.00 сагта эхилээд, 21.00 сагта һайндэрэй салюдаар түгэсхэхэ юм. Энээнһээ урагша «Сурхарбаан» заншалта ёһоороо июль харын түрүүшын гарагай долоондо үнгэргэгдэдэг байгаа. Мүнөө жэлдэ энэ һайндэри нээлгын бэлэдхэлгэдэ болзориень урагшань болгобо. Юуб гэхэдэ, «Алтаргана-2008» гэхэн уласхоорондын фестиваль Эрхүү хотодо июлийн 2-һоо 5 хүрэтэр үнгэргэгдэхэнь. Тиймэһээ энэ фестивалда бэлэдхэлэй гол харалга болохо «Сурхарбаан» гэхэн республикымнай һайндэр тэрээнһээ урид үнгэргэгдэхэ болоно.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын хэлэлэй албан мэдээсэнь.

ТОБШО ҺОНИН

Дүрбэн зүг тээшэ шэглэһэн хотын маршрудуудаар ябадаг микроавтобусуудай жолоошод ниитээрээ ажаллаа хаяжа, улаан-үдынхидые эдэ үдэрнүүдтэ ехэ сошообо. Уридшалан дуулгангүйгөөр нэгэнииньше ажалдаа гараагүй. Тийхэдэн хотын ажаһуутшадай, оюутандай олонхиинийн июнийн гурбанда ажалһаа, һуралсалһаа гээгдэһэн байна.

Иимэ хүлээгдээгүй ушарай тохёолдоодо, хотын захиргаан яаралтай хэмжээ абажа, ябагдаһан хүн зоние зөөхын

тула трамвайн паркын бүхэ трамвайнүүдые ябуулһан, тийхэдэ хотын транспортна ажахын бүхэ томо автобусуудые бүхэ маршрудуудаар олоор табиһан байна. Хэды тийгэбэшье һаань, хүнүүд ябагдаһаар. Тэсэбэритэй энэ тохёолдоон байдал ойлгожо, дарууханаар байбал, гүрэн түрын, хотын захиргаанай талаһаа ёһото хэмжээнүүд абтаха байха гэжэ һанагдана.

Хүүгэдэй амаралтын болон элүүржүүлгын хаһа эхилхэнь гээшэ. Тэрээнһээ урилдажа, Гэр бүлын болон хүүгэдэй хэрэгүүдэй талаар республиканска агентствын хүтэлбэрилэгшэ Лариса Санхядова журналистнуудай асуудалнуудта харюусаба.

Тэрэнэй хэлэһээр, манай республикада хэсүү байдалда ороһон хүүгэдэй эрхэнүүдые

хамгаалха талаар нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн зургаануудта гүрэнэй эрхэ түлөөлэгшэдтэ олгоһон хуули абтанхай. Тэрэнэй ёһоор, хүүгэд болон эдиршүүлэй амаралтые эмхидхэлгэдэ, тэдэниие элүүржүүлэгдэ федеральна болон республиканска бюджетүүдһээ 31 миллион 420 мянган түхэриг үгтэхэ болонхой. Энэ мүнгэ зөөри өөһэдын хүтэлбэрийн зургаануудта субвенцинуудэй гу-

римаар һомологдонхой. Байгша ондо социальна страхованиин жасын мүнгэ зөөриһөө хүдэлдэггүй түрэлхидэй үхибүүдые амаруулхын тула 109 миллион түхэриг үгтөө.

Ажабайдалай хүндэ байдалда ороһон 72 мянга үлүүтэй хүүгэд мүнөө жэлдэ элдэб янзын лагерьнуудта амарха болоо. Бүхыдөө Буряад орондо 7 наһанһаа эхилээд, 18 хүрэтэр наһатай 132,9 мянган үхибүүд амарха, бэе тамираа элүүржүүлэхэ юм.

Эльвира ДАМБАЕВА.

БАРИЛГЫН АСУУДАЛНУУДЫЕ ЗҮБШЭБЭ

Июнийн 3-да Арбитражна сүүдэй шэнэ байшан соо барилгын элдэб орёо асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгын тусхай семинар ажаллаа эхилбэ. Коммунистическэ үйлсөөр үндэр гоё найхан, болбосон түхэлэй засагай зургаануудай байрлаха томо ордон нээгдээ нэн. Энэ байшангай эзэдын боложо, республикын Арбитражна сүүдэ байрлахан байха.

Ямар ушарнаа боложо Арбитражна сүүдэй байшан-ордон соо барилгын элдэб орёо асуудалнуудые зүбшэхэ болоо юм гэе наа, мүнөө үеын эрилтээр, иимэ түхэлэй ордон барилгын онол аргуудые, технологи, ямар барилгын эд хэрэгсэл болоод, энэ ордониё ашаглаха дүй дүршэл г.м тус ордонгоо жэшээ дээрэ зүбшэн харуулаха зорилготойгоор, Россин Федерациин Дээдын Арбитражна сүүдэй Түрүүлэгшын орлогшо В.Н.Исайчев болоод бэшэшые тусхай дээдын тушаалтад морилоо гээшэ бээ. Тус семинарай ажалда 8 Арбитражна сүүдэй хүтэлбэрилэгшэд болон 26 Арбитражна сүүдүүднээ түлөөлэгшэд, гушаад Россин Федерациин регионууднаа буугаа.

Тус семинарай гол зорилго хадаа - иимэрхүү түхэлэй, болбосон түгэс хангалгатай гүрэнэй зургаанай байрлаха ордониё ямар онол арга хэрэглэжэ бариха болоод, досоодохи байдалын мүнөөнэй эрилтээр хангахаб гэжэ мэтэ шухала асуудалнуудые зүбшэхэ юм.

Тиимэ ушарнаа иимэ ордон байшангууд Россин соо гурбанхан лэ регионуудта бодхоогдонхой ха юм. Тус байшан-ордоной түгэс найн хангалга, тэдэниё хожомын яжа хэрэглэхэб гэжэ мэтэ хойшолоулашагүй асуудалнуудые регионууд хоорондын зүблөө семинар үнгэргэжэ шийдхэхэ гээшэ бээ.

Тус семинарай зүбшэхэ асуудалнуудай нэгэн хадаа, ямар тусхай газарта гоё найхан, хүнэй сэдхэхэдэ таарма, үзэхэлэн найхан маягтай гэр ордон бариха гэжэ мэтын орёо асуудалнууд болоод.

Мүн тиихэдэ иимэ зиндаагай судья хадаа, ажал хүдэлмэриёе болобосон найн байра соо үнгэргэхэ болоно, тиимэхээ хүүлэй үеын стандарт-эрилтэ хадаа нэгэ судья 160 дүрбэлжэн метр эзэлхэ болоно.

Буряад Республикын Арбитражна сүүдэй 21 судьянар одоол найхан, хүүлшын эрдэм-техникын оньожоруулгатай ажалай ордонтой болобо гээшэ бээ.

Виктор ЖАПОВ.
Р.Н.БАЗАРОВАЙ фото.

Майн 22-го Мухар-Шэбэрэй аймагай Хушуун-Үзүүр тосхондо республикымнай Президентын болон Правительствын Захиргаанай дэмжэлгээр «Эмнилгэ» гэхэн буряад арадай заншалта хайндэр үнгэргэгдэбэ.

Хэр угнаа малша буряадуудай гол хайндэрнүүдэй нэгэн болоно. Хабарай сагай дүүрэхэ үеэр хонидой түл түрээс абаханай хүүлдэ тэрэниё үнгэргэгдэг заншалтай байхан юм. Малай түл түрээс олоор абахадаа, буряадууд ажабайдалнай хайжарна, баян дэлгэр болоно гэжэ тоолодог байхан. Жэлхээ жэлдэ бодо малай болон хонидой тоо толгойе олошуруулжа байхан хүн энэ хайндэр үнгэргэхэ эрхэдэ хүртэгдэг байхан гээшэ. Мүнөө үедэ энэ заншал сахижа, үргэлжэлүүлжэ байхан Шэнэхээнэй буряадуудай түлөөлэгшэд болоно. Имагталтэдэ Буряад орондо энэ хайндэр үнгэргэхэ заншал нэргэхэ гэжэ үүсхэнэн байна.

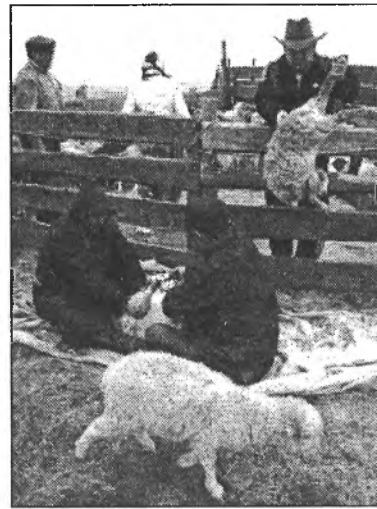
Энэ хайндэртэ Шэнэхээнэй буряадуудай бүхы ажахынуудай түлөөлэгшэд хабаадаа. Даага тамгалха, үхэр буруугаа тамгалха, хурьгаяа эмнихэ гэхэн урданай заншалаар иимэ ажал үнгэргэгдэнэн байна. Дээрэ хэлэгдэнэн заншалта ажал бүхэниинь мал хаража байхан хүнүүдтэ ехэ хэрэгтэй байна

бшуу. Мал ажал зүбөөр үсхэбэрилхын тула иимэ ажал дүүргэхэ хэрэгтэй. Жэшээлхэдэ, үхэр буруугаа тамгалхадаа, мал бүхэнэй эзэниё алдуугүйгөөр ондоо хүнүүд тодорхойло аргатай байна.

Иимэ ёно заншалнуудые харуулжа үнгэргэхэ хэмжээ ябуулгын үедэ олоной анхарал татахан концерт-наадан, мори урилдаан, мориной дэлхээр томогдон аргамжа таталгын мурьсөөнүүд үнгэргэгдөө.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын хэблэлэй албан.

Р.Н.БАЗАРОВАЙ фото-зурагууд дээрэ: хайндэрэй үедэ.

«ЗАРНИЦА» - ЭДИР СЭРЭГШЭДЭЙ НААДАН

Июнийн 3-да Улаан-Үдын Сосновый Борой сэрэгэй частиин дэргэдэ Буряад Республикын аймагуудай олонхи хургуулинуудай эдир сэрэгшэд сугларжа, «Зарница» наада нээбэ. Тус наадан дүрбэн үдэр үнгэргэгдэхөөр хараалагдана.

Мүнөө жэл 15 команда тус нааданда хабаадаа. Жагсаалай алхамуудые Сосновый Борой сэрэгэй частиин дарга, сэрэгэй комиссар, дайнай ветеранууд, офицернүүд шалган абаха.

Буряад Республикын эрдэм хуралсалай министр Сергей Дашинимаевич Намсараевай хэлэхээр, Эхэ ороноо хамгаалада, Эхэ орондоо дуратайе хүмүүжүүлэлгэдэ зориулхан элдэб патриотическа нааданууд хүүлэй жэлнүүдтэ нилээд

дэлгэржэ эхилээ. «Зарница» нааданда хабаадахан үхибүүд Эхэ ороноо хамгаалха гэхэн үндэр уялгаяа дүүрэн түгэс дүүргэхэ аргатай.

Эдир зоригтой сэрэгшэдэй нааданай нээлгын туг 2007 оной «Зарница» нааданай илагша, командын түрүүлэгшэ, Улаан-Үдэ хотын 1-дэхи лицей-интернадай хурагша Лэгдэн Самаганов үргэбэ.

«Манай 1-дэхи лицей-интернадай эдир сэрэгшэд 9 дахин «Зарницын» илагшад болоһон. Үнгэрхэн жэл манай хургуулийн хурагшад Казань хотодо үнгэргэгдэнэн бүхэроссин «Зарница» нааданда хабаадахан байна. Манай хурагшад мүнөө жэл заабол мурьсөөнэй илагшадтай тоодо орохо эрмэл-

зэлтэй», - гэжэ 1-дэхи лицей-интернадай багша Ю.А.Степанов хэлэнэ.

«Зарницын» мурьсөөнүүд элдэб шэглэлээр үнгэрбэ: жагсаалай алхамаар бэлдэхэл, Калашниковай автомат суглуулха ба задалха, түрэл ороной түүхэ, ханын газетэ хамгаалха, эмнэлгын түрүүшын туһа хүргэлгэ. Энэ мурьсөөнэй илагшад Рязань хотодо болохо «Зарницада» Буряад Республикаа хабаадахаа ошохо.

«Тус хэмжээ ябуулга ерээдүйдэ хүүлэй жэлнүүдтэ орходоо, илгаатайгаар үнгэргэгдэхөөр хараалагдана. Дээдэ ба эдир классуудай хурагшад өөхэд өөхэдынгөө группанууд соогоо мурьсэхэ. Эрэхэ жэл олон командануудые уриха ханаа-

тайбди, тин команда соо 11 сэрэгшэд бэшэ, харин 14-15 хүн байха», - гэжэ залуушуулай хэрэгээр таһагыё даагша Б.Х. Ангоров хэлэнэ.

«Зарницада» хабаадагшад сэрэгэй частиин дэргэдэ дүрбэн үдэр байжа, сэрэгтэ хоол эдижэ, нилээд олон юм эдэжэ, ойлгохо болоно. Эндэ хабаадахан эдир сэрэгшэд удаань ёготой Эсэгэ ороноо хамгаалагшад болохо бшуу.

Ургажэ ябахан үетэниё патриотическа хараа бодолтойгоор, найхан сэдхэл ханаатайгаар, ёно журамтайгаар хүмүүжүүлэхэ гэжэ эмхидхэгшэдэй гол зорилго болоно.

Эржена БАТОРОВА.

Авторай фото-зурагууд.

ЭРЭМДЭГ ГЭЖЭ ИЛГАХАГҮЙ

Дэлхэйн хоёрдохи дайнай үнгэрхэнэй һүүлээр, бүхы дэлхэй дээрэ эрэмдэг үхибүүдтэ адли эрхэ, бүхы үхибүүдтэй хамта хүмүүжүүлхэ, хургаха гэхэн ниитэ хүдэлөөн эхилхэн гүүхэтэй.

Июниин 1-нэй үдэр Революц и талмай дээрэ ниитын регионална эрэмдэг бээтэй үхибүүдэй гэртэхинэй «Найдал» үүсхэлээр «Хани барисанай модо байгуулая» гэхэн үйлэ хэрэг үнгэрөө. Эрэмдэг бээтэйшье, бээтэйшье багашуул үнгэтэ саархануудһаа үхибүүдэй альгхануудые ниилэн хайшалжа тус модо шэмэглээ. Энэ хүдэлөөнэй гол зорилго хадаа ямаршые бээтэй үхибүүд суг хамта хүмүүжүүлэгдэхэ, хургагдаха гэхэн хуралсалай гол зорилго баримтална. Тиймэ ушарһаа тус үхибүүдэ эхин үхибүүд гээшэд бээ бээтэй илгарангүй, суг хамта хураха хүмүүжүүлэгдэхэдээшье, ниитэ нэгэн нигүүлсхы сэдхэлтэйнүүд болохо гэжэ багтаар этигэнэд.

«Манай республикада 2003 онһоо эдэбхитэй гэртэхинэй эдэбхээр тус хуралсалай гол зорилго бээлүүлхэ хэрэгтэ эрмэлзэнэд, тээд хото соо оройдоол хоёрхон хургуулиин хүтэлбэрлэгшэд зүбшөөлөө үгөөд байна», - гэжэ тус хүдэлөөнэй эдэбхитэн Е.Цыденова хөөрэнэ. Тиймэ ушарһаа мүнөөдөө зуугаад эрэмдэг бээтэй үхибүүд тусхай хургуулида гү, али дүрбэн ханын саана, гэртээ өөрингөө наһанай хүнтэй харилсаха аргагүйнүүд хаалтатайнууд байна гэшээ бээ. ООН-ой мэргэжэлтэн Д.Линдвист гээшын элидхэл соо «Ямаршые наа, үхибүүн хураха эрхэтэй гэжэ заагданхай, тиймэ ушарһаа общество ниигэм гээшэ аргынь оложо, эрэмдэг гү, бээшэ гү, хамаагүй булганда адляар хандажа, хураха аргынь олохо шухала болоно».

Виктор ЖАПОВ.

Нигүүлсхы сэдхэлэй уряагаар

ЯДАРҺАН ҮХИБҮҮДЭЙ БАЙРА

Хүүгэдэй байшанда гү, али социальна талаар элүүржүүлгын түбтэ хүмүүжүүлэгдэхэн үхибүүндээд хургуулида гү, али колледжо хураха орожо шадаагүй наа, юу хэхэ болоно гэшээб? Манай Буряад орондо иимэ эмхи зургаанууд 29 юм. Хэсүү байдалда ороһон гү, али гэр бүлэдэнь хүсэ хэрэгшээдэг байһан үхибүүн хаана ошохо, хайшан гэхэ болоноб? Энэ асуудал шийдэхын тула Улаан-Үдэдэ Шульцын нэрэмжэтэ үйлсын 40-дөхи гэрэй хаягаар түрүүшын социальна зочид буудал нээгдэбэ. Эндэ түрүүн хуулиин наһа хүсөөгүйшүүлэе социальна талаар элүүржүүлгын түб байгаа. Эндэ ороһон үхибүүдые социальна багша, юрист, социальна хүдэлмэрилэгшэд пролискатай болгохо, дээдэ гү, али дунда мэргэжэлэй хургуулида гү, али ажалда оруулаха гэжэ оролдохо психологическа туһаламжа үзүүлхэ байна.

Эдэ бүгэдэньһөө гадна социальна-хуули ёһоной туһаламжа ядарһан үхибүүндэ үзүүлэгдэхэ, тэрээнтэй хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулагдаха, хуулиин наһа хүсөөгүй үхибүүнэй эрхэнүүдые болон ашаг туһые хамгаалха байна. Энэ байшанда 12 үхибүүд нэгэ доро байрлаха аргатай. Тийхэдэ ажаһуудалда хэрэгтэй бүхы хэрэгсэлнүүдээр энэ байшан хангаданхай. Унталгын таһаг, айлашадые хүлээн абаха таһалга, эдэ хоол түхээрхэ, бээе угааха газар түхээрэгдэнхэй.

Буряад Республикын Правительствын болон гэр бүлын болон хүүгэдэй хэрэгүүдэй талаар республиканска агентствын туһаламжаар энэ байшан нээгдэбэ. «Үхибүүнэй энэ гэрһээ гаража ошохо болоходонь, саашанки хуби заяаниинь ямар байхаб гэжэ ехэ наһаата болодогбди, сэдхэлээ зободогбди», - гэжэ Улаан-Үдын социальна-элүүржүүлгын түбэй директор, иимэрхүү эмхи зургаануудай директорнүүдэй Советэй түрүүлэгшэ Нелли Петровна Степанова хэлэнэ.

Үнэхөөрөөшье, байха газаргүй, эдирхэг наһандаа ябаһан үхибүүн мухардаһан зүргөөр алхижа, гэмтэ ябадал гаргажа ябаха болоо наһань, гайтайл байна гэшээ. Иимэ юумэнэй болохогүйн тула энэ зочид буудалай мэргэжэлтэд, тэрэнэй директор болоһон Марс Халимович Гагаулин бүхыгөөрөө оролдохо, үхибүүдтэ туһалаха байха гэжэ ханагдана.

Энэ зочид буудалай нээгдэхэ хадаһан манай үхибүүдэй байдалын нэгэ бага хүнгэн болохо гэжэ ханахаар. Бурханай үршөөлөөр хэн нэгэндэ туһалажа, наһааень заһажа ябаял даа. Тийгэбэл булгандаманай, тэрэ тоодо хүн бүхэндэмнай хайн байха зэргэтэйл.

Дулма БАТОРОВА.

Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото.

ХҮҮГЭДЭЙ ҺАЙНДЭР

ство иимэ хэмжээ ябуулга 2006 ондо үнгэргэжэ эхилээ. Сагаалганда зориулан «Добрые дела в светлый праздник» гэхэн хайндэр «Эрдэм» кинотеатр соо үнгэргөөбди. Һүүлээрнь Хүүгэдые хамгаалгын үдэртэ «Сталкер» гэхэн клуб соо дискотеке эмхидхэн байнабди. Тийн һүүлэй хоёр жэлдэ Буряадай рестораторнуудай бүлгэмтэй хамта «Озон» гэхэн булинг-центр соо иимэ үхибүүдэй хайндэр үнгэргэнэбди, - гэжэ Гэр бүлын болон хүүгэдэй хэрэгүүдэй талаар республиканска агентствын ахамд мэргэжэлтэн Татьяна Владиславовна Загороднева хэлэнэ.

Эржена БАТОРОВА.
Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото.

Республикымнай дунда мэргэжэлэй хуралсалай эмхи зургаануудай дунда үнгэргэгдэхэн спартакиада дүүрбэ. Хүбүүд заншалта ёһоороо спортын арбан хоёр янзануудаар, харин басагад юһэн янзануудаар хоорондоо мүрысөө.

Жэлэй туршада шангай хууринуудые командын тоосоогоор эзэлхын тула дунда мэргэжэлэй хуралсалай эмхи зургаануудай оюутад дунда шанга тэмсэл болоо. Тэдэнэй дундаһаа Железнодорожно-транспортн институтдай болон Багшанарай колледжын спортивна факультетэй оюутад онсо шалгараа. Железнодорожно-транспортн институтда хэдэн мянган оюутад хурадаг, физкультурын арбан багшанар хүдэлдэг. Тийхэдэнь багшанарай колледжын спортивна факультетдэ мэдээжэ болоһон спортсменүүд олоороо хурана, физическэ культура болон спортын талаар дүй дүршэлтэй бүлэг мэргэжэлтэд ажаллана.

Россин багьяата тренер Александр Трескинэй хүтэлбэрилдэг Железнодорожно-транспортн институтдай хүбүүдэй команда столой теннисээр, гарай тулалдаагаар, хүнгэн атлетикээр, урилдаагаар, тийхэдэ «Буряад үнэн» сонинной шангуудта хүртэхын түлөө үнгэргэгдэхэн эстафетэдэ түрүүшын хууринуудые эзэлхэн байна. Харин Гомбо Бубеевэй хүтэлбэри доро Багшанарай коллед-

жын хүбүүд бүхэ барилдаагаар, санын урилдаагаар, баскетболоор, волейболоор, «Правда Бурятии» гэхэн сонинной шанда хүртэхын түлөө үнгэргэгдэхэн эстафетэдэ нэгэдэхэ хууринуудые эзэлжэ, командаараа 2-дохи хуурида гараа. 400 шахуу оюутад хурадаг Улаан-Үдын Индустриальна техникумэй суглуулагдамал команда 15 жэлэй туршада Буряад Республикын физическэ культурын багьяата хүдэлмэрилэгшэ Эрдэни Доржиевай хүтэлбэри доро командаараа хоёрдохи болон гурбадахи хууринуудые эзэлнэ. Харин басагадын нэгэ жэлдэ командаараа спартакиадын дүнгүүдээр нэгэдэхэ хуури эзэлхэн байна.

Байгша ондо Индустриальна техникумэй хүбүүдэй команда арбадахи жэлээ гиир үргэлгөөр нэгэдэхэ хуури эзэлбэ. Энээнһээ гадна спортын бусад янзануудаар шангай хууринуудые эзэлэбэ. Тийгэжэ нёдондо хоёрдохи хуурида командаараа гараһан наа, мүнөө жэлдэ хүндэтэ гурбадахи хуури эзэлбэ.

Байгша ондо Железнодорожно-колледжын басагадай команда бусадһаа хүнгэн

солбон байһанаа харуулба. Эдэ басагад спортын юһэн янзануудаар тулалдахадаа, зургаан янзануудаарнь түрүүшын хууринуудые эзэлэбэ. Тийхэдэнь багшанарай колледжын басагад байгша ондо наһаанда хүрбэгүй. «Правда Бурятии» сонинной шангуудта хүртэхын түлөө үнгэргэгдэхэн эстафетэдэ нэгэдэхэ хуури эзэлэбэ. Харин командаараа спартакиадын дүнгүүдээр хоёрдохи хуурида гараба.

Индустриальна техникумэй болон медицинн колледжын басагадай дунда гурбадахи хуури эзэлхын түлөө шанга тэмсэл болобо. Буряадай спортын ветеран Валерий Собенниковэй хурган хүмүүжүүлдэг медицинн колледжын басагад үнгэрхэн жэлдэ санын урилдаагаар нэгэдэхэ хуури эзэлбэшье, спортын бээшэ янзануудаар Индустриальна техникумэй басагадта мүхөөгөө үгтэбэ.

Дүрэ булалдалгын барилдаагаар СССР-эй спортын мастер Дамдин Жаргаловай хүтэлбэри доро Статистикын колледжын басагадай команда волейболоор нэгэдэхэ хуури эзэлэбэ гэжэ тэмдэглэе.

Спорт

СПАРТАКИАДЫН ДҮНГҮҮД ҺАЙН

Хамтын дүнгөөр Железнодорожно-транспортн институтдай команда нэгэдэхэ хуури эзэлжэ, Буряад Республикын чемпионуудай алтан кубогаар шагнагдаба. Тийхэдэ Багшанарай колледжын команда мүнэн, харин Улаан-Үдын Индустриальна техникумэй команда хүрэл кубогта хүртэбэ.

Энэ спартакиадада шалгарһан командануудта хубиин тоосоогоор иалта туйлагшадта Физическэ культура болон спортын талаар республиканска агентствын (В.М.Бумбошкин), хуралсалай болон эрдэм ухаанай министрствын (С.Д.Намсараев) болон физическэ культура болон спортын талаар управлениин (Ч.Д.Лубсанов) түлөөлэгшэд кубогуудые, дипломуудые, үнэтэ бэлгүүдые барюулаа.

Ээлжээтэ спартакиада хайн дүнгүүдтэйгээр дүүрбэ. хуралсалай жэлэй туршада физическэ культурын багшанар хайн хүдэлөө гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Юуб гэхэдэ, энэ спартакиадада 21 команда хайн бэлэдхэлтэй байһанаа харуулаа.

Эльвира ДАМБАЕВА.

Хандиб үргэе

АЛАЙРТА СУБАРГА БОДХООГДОХО

Эрхүүгэй областин Алайр нууринда субарга бодхоохын түлөө марафон үнгэрбэ. Буряадай Уран зохёолшодой холбооной түрүүлэгшын орлогшо Сергей Николаевич Тумуров, багшын ажалай ветеран Светлана Цыреновна Махачкеева эмхидхээ.

Жан Зимин

Михаил Елбонов

С.Ц.Махачкеева,
С.Н.Тумуров

Уран зохёолшо, этнограф Жан Александрович Зимин Алайрта буддын шажанай түүхэ тухай хөөржэ үгөө. Үшөө 1814 ондо эндэ дасан нээхэн, тэрэниие тойруулаад тайшаа Петр Павлович Баторов үзэсхэлэнгэ найхан сэрэлиг-саад тариһан байна. Энэ саад мүнөөшье болотор бии.

Россин арадай артист Михаил Елбонов студентнэртээ суггаа марафониие шэмэглээ, композитор Лариса Санжиева хүтэлбэрилөө. Сугларагшад эрдэмтэ Наталья Болсохоевае, багша Сержена Вампиловае, ВАРК-ын гүйсэдхэхы, директор Елизавета Бильтриковае шагнаа. Марафондо Алайрай захиргаанай толгойлогшо Александра Батаева хүржэ ерээ. Эндэ Улаан-Үдэдэ ажаһуудаг, мүн шотагай зоной туһаламжаар Алайрай аймагта субарга бүтээгдэхэ.

Михаил Елбонов иигэжэ хэлээ: «Алайр голһоо хэды олон эрдэмтэй зон гараа гэшэб. Нэн түрүүн мүнгэнэй хойноһоо бэшэ, эрдэм номой хойноһоо ябадаг бшуу. Ехэ дэмбэрэлтэй үдэр боложо байна. Ород гүрэн соо бидэ буряадбди гэжэ өөрынгөө дасан дуган хэргээхэдэ, илангаяа Эрхүүгэй областыдо иимэ үйлэ ушарай болоходо, хэды дэмбэрэлтэйб даа».

Марафондо сугларагшадые, нангин хэрэгтэ мүнгэ оруулһан зониие «Магтаал», «Аларай толон» гэнэн ансамбльнууд дуунуудаараа баясуулаа.

«Магтаал» ансамбл
ин дуушааУчилищин
студентнэр

«Урайни урда саһаа хойшо ажалдаа бэрхэ, найхан ханаатай, сагаан сэдхэлтэй, номгон зантай үбгэн баабайнартай улад зон. Үри хүүгэдээ үргэжэ, адуу малаа үдхэжэ, Буряад ёһоо мартаагүй минии тоонто. Егээ голдоо хубүүд хүсэтэй, морид хурдан, газар шэмэгтэй,

зэдэгэнэ амтатай, агаар сэнхир, наран налгай, холын харгыда, хабиин газарта улаан хаяа, шүүдэртэй нугаяа, түрэн дайдаяа, мүлхнэн газараа һонор сээжэдээ гамнан ханажа ябанаб» - гэжэ дуунууд соо зэдэлээ бэлэй.

Д.БАТОРОВА.
Авторай фото.

ПАМЯТНИК
(города У-У)

Подпирая
небо
бронзовыми ушами,
каменно молчит душа,-

презирая
слепо-мудрыми глазами,
прожитые на площади,-
без кепки,

под дождем и снегом -
долгие года.

НАСЛЕДИЕ

Бертикальное письмо...!
...разбитое «Зерцало
мудрости»
бурят-монголов
(из разговора)

Лицо моё скошено гневом,
задохся без выхода крик...
Пронзительный свист
электрички
пронесся и стих. Тишина.

В плохо протертое
зеркало
слепо смотрело окно,
медленно небо темнело,
все ниже и ниже оно.

И серо-зелёные ветви -
набухшие почки беды -
замерли на вертикали
сошедшего с неба письма...
И в плохо протертом зеркале
медленно небо темнело,
все ниже и ниже оно.

СЛЕПОЙ ДОЖДЬ
И
ТРАМВАЙ

...две формы...

В слепом сиянии дождя
играя мокрой гривой,
радуга моя
на привязи у солнца
по асфальту кружит,
кружит без меня.

И ввинчиваясь в
беспокойство,
в пересекающуюся
бесконечность
неуловимых слов
и зримость бытия,-
бессмысленно страдать
под прессом пошлости
досужего ума.

И через край мне душу
жаждой наполняя,
синий грохот, лязг трамвая -
уродство строгих форм,
нас в себя внимая,
грозно катит до «кольца».

ГОРА ГУННОВ

Алтан-Мангал*

При въезде в мой Город
вблизи городища гуннов,
сгинувших где-то в Европе,
я поднимаюсь на гору.

Сколько веков
поднимались сюда
предки бурят
поклониться
богам...

Точно
в гортани немого
взорвавшие мысли,
слова на чужом языке...
...камнем падают
молитвы
к моим ногам.

Я осколок живой - скалы
горы Гуннов,
здесь позволяю себе,
время от времени -
верить в человека.

БУРЯТ-МОНГОЛЫ

Баргуджин-Тукум*

У жёлто-зелёного моря травы
в объятых стихии - мы.

В характере нашем
узловатость прибрежных
сосен,
и буйство гобийских ветров
в повадках наших.

Сергей ТУМУРОВ

И поди разбери,
где открытость степного
простора,
где коварство Орды.

У жёлто-зелёного моря травы
века и века
сгорают в нашей крови.

государство бурят-монгольских
племен в 12 веке район Байкала

ШАМАНСТВО
И
ТАЙНА ПОЭЗИИ

(Определение по
О.Мандельштаму)

...Ничему не следует учить,
ни о чём не нужно говорить,
так печально хороша
тёмная звериная душа...

ПОЕЗДКА НА ОБО*

Выкатив белки заката,
заря несется под колеса
с ветром алым - даль летит.
Душа полна - молчит,
закутавшись в слова:
- Ах, какая нынче ранняя
весна!

В прожилках синих луж
асфальт гудит -
колокольчик у Тойоты
о превышении скорости
судьбы
звонит.

На лице твоём, любимая,
притихла степь
в глазах покой и небо.

И с гулким ветром алым,
сквозь закат и скалы -
мрачные Обо -
несутся тени, звуки
вековые обморочные сны.

И наливаясь светом
властным,
оживает полная луна.
Ах, какая нынче ранняя
Весна!

ВЛАСТЬ ДВОИХ
И
ТРИ
ЖЕРТВОПРИНОШЕНИЯ
ИСКУССТВУ

(ВМЕСТО ПОСЛЕСЛОВИЯ)

Первое жертвоприношение -
обязательное:
вера - талант - идея.

Второе жертвоприношение -
необходимое:
любовь - дети - жизнь.

Третье жертвоприношение -
как условие:
свобода.

Хамсылжа эсхээн
Ибиимни минни - эрдэни юм.
Хайрлан байжа үргээн
Баабаймни минни - эрдэни юм.

Энгэрлэжэ эсхээн
Ибиимни минни - эрдэни юм.
Зоной хэрэгтэ тэнжээхэн
Баабаймни минни - эрдэни юм.

Барижа эсхээн
Ибиимни минни - эрдэни юм.
Буянтай ябахым заяахан
Баабаймни минни - эрдэни юм.

Мүндэр орохын хажуугаар
Манан унаад янал гэшэб?
Мэндэ ябахын хажуугаар
Мордохом гээд янал гэшэб?

Бороо орохын хажуугаар
Бордохон бордолоод янал гэшэб?
Баталаад ябахын хажуугаар
Болихом гээд янал гэшэб?

Саһанай орохын хажуугаар
Һалхин һалхилаад янал гэшэб?
Һайн ябахын хажуугаар
Һалахам гээд янал гэшэб?

Бурьялдаг Зэдынгээ
багахан хаань,
Бууралам иигэжэ зобохогүй нэн,
Баталһан шинингээ
хажуудамни хаань,
Бодолһи иигэжэ зобохогүй нэн.

Зэдынгээ уһанай багахан хаань,
Зээрдэмни иигэжэ зобохогүй нэн.
Заяанай шинингээ
хажуудамни хаань,
Зүрхэмни иигэжэ зобохогүй нэн.

Урдадаг Зэдынгээ багахан хаань,
Унагамни иигэжэ зобохогүй нэн.
Ушарһан шинингээ
хажуудамни хаань,
Ухаамни иигэжэ зобохогүй нэн.

Боожонойм наринһаа айнгүйгээр
Буурал нааралым унаарай да,
Бултанай хэлэһэ айнгүйгээр
Баталһан нүхэрни болоорой да.

Хазаарайм наринһаа айнгүйгээр
Хатартай борьем унаарай да,
Хүһэй хэлэһэ айнгүйгээр
Ханилһан гансам болоорой да.

Уламайм наринһаа айнгүйгээр
Унаган хүлэгым унаарай да,
Уладай хэлэһэ айнгүйгээр
Ушарһан инагни болоорой да.

Үндэр Дулаанай хормойдо
Үүрэй сайханинь мүнхэ да,
Үбгэн баабайн үргөөндэ
Үргэлжэл айлшадынь мүнхэ да.

Хабтагай үргэн Нуртадам
Хабар болохониень мүнхэ да,
Хүглэн ибиин үргөөндэ
Хүндэтэй айлшадынь мүнхэ да.

Аглаг һайхан нютагтам
Аадар орохониень мүнхэ да.
Аба эжым үргөөндэ
Айлшадай шууан мүнхэ да.

Ардаг мориимни ундадулмаар
Аршаанай тунгалаг хаана байхаб?
Аглаг зүрхьемни уярулмаар
Амарагай тодорхой хаана байхаб?

Буурал хангалымни ундадулмаар
Булгай тунгалаг хаана байхаб?
Байһан зүрхьемни уярулмаар
Басаганай тодорхой хаана байхаб?

Унаган борьемни ундадулмаар
Уһанай тунгалаг хаана байхаб?
Уһан зүрхьемни уярулмаар
Ушарсанай тодорхой хаана байхаб?

Байсын үндэр гэдэгнай
Боро хатарым тама байна,
Баталаад хахасаха гэдэгнай
Байһан зүрхэнэй тама байна.

Хадын үндэр гэдэгнай
Хангал борым тама байна,
Ханилаад хахасаха гэдэгнай
Харахан зүрхэнэй тама байна.

Уулын үндэр гэдэгнай
Унаган борым тама байна,
Ушараад хахасаха гэдэгнай
Улаан зүрхэнэй тама байна.

Хабатайхан сэнгэжэ ябаһаар,
Хабарай үнгэрһэниень мэдээгүйб,
Хамагнаа жаргалтай ябаһан аад,
Хүгшэржэ ябаһанаа мэдээгүйб.

Үргэлжэ, баярлажа ябаһаар
Үбэлын үнгэрһэниень мэдээгүйб,
Үендөө жаргалтай ябаһан аад,
Үтэлжэ ябаһанаа мэдээгүйб.

Наадажа, хүхижэ ябаһаар
Намарын үнгэрһэниень мэдээгүйб,
Наһандаа жаргалтай ябаһан аад,
Наһатай болоһоноо мэдээгүйб.

Эмниг моринойнгоо жороо
Эндиингээ дабаанда
үзэхөө яагаабид?
Эжэл хайратай шамтата
Эртэнэй уулзахаа яагаабид?

Ульгам моринойнгоо жороо
Уулынгаа харгыда үзэхөө яагаабид?
Ушарһан ганса шамтайгаа
Урданай уулзахаа яагаабид?

Хүлэг моринойнгоо жороо
Хададан үзэхөө яагаабид?
Хайрата инаг шамтайгаа
Хэзээнэй уулзахаа яагаабид?

Дулаанай үндэр хадая
Дүтэл байһыень мэдээгүйб,
Дадажа наададаг Даримаяа
Дурлаад байһыень ойлоогүйб.

Наһанайм нэгэл Нуртаяа
Наашаал байһыень мэдээгүйб,
Наадажа ябадаг Даримаяа
Намдаа дурлаһыень ойлоогүйб.

Харагдажал байдаг Нуртаяа
Холо байһыень мэдээгүйб,
Ходол үелдэг Даримаяа
Хадамтай байһыень ойлоогүйб.

Талын ганса модондо
Тарбаганай байһынь мэдээгүйб,
Тэнэг залуу ябахадаа,
Таатай нүхэрөө олоогүйб.

Хээрн ганса модондо
Хэрмэнэй байһынь мэдээгүйб,
Хонгор залуу ябахадаа,
Хамтарха нүхэрөө олоогүйб.

Зэдэ голлой гүнзэгдэ
Зэбэ загаһаа хараагүйб,
Залуу хонгор ябахадаа,
Заяанайнгаа нүхэрөө олоогүйб.

Намагтай харгы дабахадамни,
Намтар боромни амараа,
Нурта нютагаа ерэхэдэмни,
Наһанайм гансамни баярлаа.

Болдогтой харгы дабахадамни,
Буурал моримни амараа,
Баабайнгаа нютагаа ерэхэдэмни,
Баталһан гансамни баярлаа.

Элһэтэй харгы дабахадамни,
Эмниг хүлэгни амараа.

Ибиингээ нютагаа ерэхэдэмни,
Эжэл гансамни баярлаа.

Хони малнай олон гэжэ
Хото далаа баринаб да.
Хани нүхэд олон гэжэ
Хүлэгн дуулан угтанаб да.

Унахал моримнай олон гэжэ
Улам эмээлын татанаб да.
Унаган нүхэд олон гэжэ
Угтан, зугаалан һуунаб да.

Далаар дүүрэн олон гэжэ
Дээһэн зэлээ татанаб да.
Дайдын нүхэд олон гэжэ
Дуулан, зугаалан угтанаб да.

Жалга, Амба, Дулаанаа
Жабартай гэжэ ханаарай.
Жарантай болоһон баабайгаа
Түшэмэл гэжэ ханаарай.

Байһан нютаг Нуртаяа
Булгагтай гэжэ ханаарай.
Буурал болоһон баабайгаа
Түшэмэл гэжэ ханаарай.

Харлан байдаг хадая
Харгытай гэжэ ханаарай.
Хайратал һуһан баабайгаа
Түшэмэл гэжэ ханаарай.

Бууралаа татахаш үгыб даа
Боориин тооһы татажал байг.
Баярлажал ябахаа болихол үгыб
Бултаниень хэлсэхээр хэлсэжэл байг.

Хангалаа татахаш үгыб даа
Харгын тооһо татажал байг!
Ханилаад ябахаа болихол үгыб
Хамагынь хэлсэхээр хэлсэжэл байг.

Долгитой уһатай Зэдэмнай
Дүүрэжэ байдаг болоо гү?
Дурлаһан инаг амарагни
Дурдажал байдаг болоо гү?

Үргэн эрһэтэй Зэдэмнай
Үерлэжэ байдаг болоо гү?
Үеым гансахан амарагни
Үгылжэл байдаг болоо гү?

Һарьдагнаа эхитэй Зэдэмнай
Һаруулан байдаг болоо гү?
Һайхан үнэн амарагни
Һанажал байдаг болоо гү?

Байсын үндэр гэдэгнай
Боро хатаршым тама байна.
Баталаад хахаса гэдэгнай
Баахан зүрхэнэй тама байна.

Хадын үндэр гэдэгнай
Хатаршал борым тама байна.
Ханилаад хахасаха гэдэгнай
Харахан зүрхэнэй тама байна.

Уулын үндэр гэдэгнай
Унаган борым тама байна.
Ушараад хахасаха гэдэгнай
Улаан зүрхэнэй тама байна.

Бадма сэсэгэй үе һайхан
Бороониень ороод гасалантай,
Баталһан нүхэрэй сэдхэл һайхан
Бултаниень хэлсэхэл гасалантай.

Улаан сэсэгэй үе һайхан
Уһанхан борооһинь гасалантай,
Ушарһан нүхэрэйм сэдхэл һайхан
Уладынь хэлсэхэл гасалантай.

Үбэл болодог үгыл хаань,
Үбһэн хүхэхэн байхал һэн,
Үетэнэй хэлсэдэг үгыл хаань,
Үелөөд шамтайгаа ябахал һэм.

Хабар болодог үгыл хаань,
Хаган хүхэхэн байхал һэн,
Ханитанай хэлсэдэг үгыл хаань,
Ханилаад шамтайгаа ябахал һэм.

Намар болодог үгыл хаань,
Ногоон хүхэхэн байхал һэн,
Нютагай хэлсэдэг үгыл хаань,
Нүхэсэжэ шамтайгаа ябахал һэм.

Морин хээрэм тахатай даа
Мүлһэн дээгүүр халгаагүй,
Мүнөө ябаһамни гэршэтэйл даа
Мүшхэгты даа - хамаагүй.

Хангал хээрэм тахатай даа
Харзан дээгүүр халгаагүй,
Ханилжал ябаһамни гэршэтэйл даа
Харэгты даа - хамаагүй.

Түргэн хээрэм тахатай даа
Тракт дээгүүр халгаагүй,
Танилжал ябаһамни гэршэтэйл даа
Танигы даа - хамаагүй.

Хазаараара бариһан эмнигни
Хатаршал морин болоһон бииз,
Хамтаараа хургаһан бөемни
Хүһэй хэрэгтэ тухатай бииз.

Ургаараа бариһан хинигни
Унашал морин болоһон бииз,
Урданай ёһоор хургаһан бөемни,
Уладай хэрэгтэ тухатай бииз.

Жолоогоороо бариһан хинигни
Жороодог морин болоһон бииз,
Жааһанһаа тэнжээһэн бөемни
Жаргалай түлөө оролоһон бииз.

Буржагар хягай хагдаршоо һаа,
Борохон хүлэгни яхал юм бэ?
Баабайнгаа үриее хүлэгнэб гээд,
Буурал болошоо һаа, яхал хүмби.

Хүхэхэн хягай хагдаршоо һаа,
Хүлэг боромни яхал юм бэ?
Хүһэй үриее хүлэгнэб гээд,
Хүгшэрөө һаа, яхал хүмби.

Эндиин хягай хагдаршоо һаа,
Эмниг боромни яхал юм бэ?
Ибиингээ үриее хүлэгнэб гээд,
Үбгэршөө һаа, яхал хүмби.

Борым хүрэмөөр газарһаа
Байсын харгыень алдахагүйб,
Бодолгын хүрэмөөр газарһаа
Баталһан гансаа мартахагүйб.

Хангалым хүрэмөөр газарһаа
Хадын харгыень алдахагүйб,
Хүһэй хүрэмөөр газарһаа
Ханилһан гансаа мартахагүйб.

Зээрдын хүрэмөөр газарһаа
Зурихал харгыень алдахагүйб,
Зорилгын хүрэмөөр газарһаа
Зулгыхан гансаа мартахагүйб.

Боориин хатуу харгыдам
Боролжоо морин юм байна даа,
Борохон алаг зүрхэндэм
Буляагдаа амараг юм байна даа.

Хадын шулуутай харгыдам
Хатуужаа морин юм байна даа,
Харахан алаг зүрхэндэм
Хадуугдаа амараг юм байна даа.

Шулуун гангатай харгыдам
Шудалаа морин юм байна даа,
Шуһан алаг зүрхэндэм
Шуһаа амараг юм байна даа.

Зээрдэ моринойнгоо хүшэтэйе
Зэдынгээ дабаанда үзэнэл бииз,
Заяанай илдамхан нүхэртэйгөө
Залданһан газарта уулзанал бииз.

Унаган моринойнгоо хүшэтэйе
Уулынгаа дабаанда үзэнэл бииз,
Ушарһан гансахан нүхэртэйгөө
Утынгаа харгыда уулзанал бииз.

Ардаг моринойнгоо хүшэтэйе
Атынгаа дабаанда үзэнэл бииз,
Амараг инагхан нүхэртэйгөө
Амархан баяртай уулзанал бииз.

Ардагхан хүлэгөөрөө
Алхасыншые алдуулангүй буугуужаб
Амарагхан гансадаа ерээгүй
Амараадшые, зугаалаад мордуужаб.

Зээрдэ морёороо ерээгүй
Замыеншые алдуулангүй буугуужаб
Заяанайнгаа гансадаа ерээгүй
Зугаалаадшые, амараадшые мордуужаб.

Хурдан хээрээрээ ерээгүй
Хатарыншые алдуулангүй буугуужаб,
Хайратай гансадаа ерээгүй
Ханилаадшые зугаашад мордуужаб.

Буурал моринойм гэшхэдэлдэ
Байгалай манан сэлмэһээр байг,
Баярлаһан инагайм зугаада
Байһан нойрни һэргэнээр байна.

Зээрдэ моринойм гэшхэдэлдэ
Зэдын манан сэлмэһээр байна,
Заяанай нүхэрэйм илдамда
Залһан нойрни һэргэнээр байна.

Унаган улаанайм гэшхэдэлдэ
Уһанай манан сэлмэһээр байна,
Ушарһан инагайм дулаанда
Уһтан нойрни һэргэнээр байна.

Хүхэл түмэр хатуу даа
Хөөргын галда уярхал бииз,
Хүхэн басаганиень эрхэ даа
Хадамда ошоходоо уярхал бииз.

Булад түмэр хатуу даа
Бусалһан галда уярхал бииз,
Басаган дүүхэй эрхэ даа
Бусадай нютагта уярхал бииз.

Улаан түмэр хатуу даа
Ууһан галда уярхал бииз,
Урихан басаганиень эрхэ даа
Уладай газарта уярхал бииз.

Эрьежэ гараһан наранһаам
Эршэтэй юмэн үгы даа,
Иби баабай хоёрһоом
Эрдэни юмэн үгы даа.

Бултайжа гараһан наранһаам
Бүлэехэн юмэн үгы даа,
Баабай иби хоёрһоом
Буянтай юмэн үгы даа.

Арһан жолоогоо татад гээрэй
Алдажал, бүдэрхэл гэнэгүйлши,
Алдуутай ябадалаа орхид гээрэй
Арадайнгаа заншалһаа халихалши.

Утанан жолоогоо татад гээрэй
Унахал, бүдэрхэл гэнэгүйл даа,
Уршагта ябадалаа орхид гээрэй
Урдынгаа заншалһаа халихалши.

Валерий ЦЫБИКОВ,
Ивалгын аймагай Гүрэлбын
дунда һургуулин багша.

БУРЯАД ЭРДЭМТЭДЭЙ ШВЕЦИ, ИТАЛИ ОРОНУУДААР АЯНШАЛГА

TEMPUS SM-SCM TO39B06-2006 гэж түлэв Росси дотор жэлэй эхиндэ бэлүүлэгдэн байна. Тус проектдэ манай буряад эрдэмтэд хабаадаж, Австри, Швеци, Итали ороноудад аялахаар ябаад ерээ.

Итали ороноор ябалга тухай Буряадай гүрэнэй университетэдэй профессор Б.Б.Намзалов хөөрэнэ.

Итали орондо Удине гэжэ зохид нэрэтэй хото бии юм. Зохидхон сэбэрхэн итальян хотодо зуун мянган зон ажагууна.

Удине хотын университет хүдөө ажахын шэглэлтэйгээр

хотын зүгөө обойлдон харагдажа байдаг юм. 1970 ондо энэгүйр ехээр газар хүдэлөөд, олон хотын гэрнүүд эмдэржэ бутархан түүхэтэй. Университет нээхэ сагтаа эндэхи зон хотоёо шэнэлжэ эхилээ. Мүнөө университетэдэй байгуулагданаар 30 жэл үнгэрөө.

Тэрэгүүр ябаха сагтаа хотын хүдөө ажахын болон оршон тойронхи байгааалин талаар Департаментын хүтэлбэрилэгшэ Франческа Данузотай танилсааб.

Удине хотын университетэдэй багшанарай бүлгэмдэнь зуугаад гаран хүн ажаллана. Булгадаа

рантын хэхэ ажал министрствэдэ хайхашаагдаха ёһотой. Тингэжэ ажалын мүнгэнэй һомололготой болоно.

СТОКГОЛЬМ ХОТО

Буряадай гүрэнэй университетэдэй эрдэмтэн А.Ю.Мацкевич Швеци ошоһоноо хөөрэнэ.

Швецин Стокгольм хото Европо соо эрдэм-һуралсалай түбүүдэй дунда эгээл томо. Дэлхэйн мэдээжэ эрдэмтэд тус университетэдэ ажалладаг юм. Университет юриспруденциин, экономикын, управлениин талаар ехэ бэлдэлгэ хэдэг.

Буряадай эрдэмтэд Удине хотодо

хүгжэнэ. Хото соо үйлд-бэрлэгтэ предпритинуудые олохогүйт, гансал FIAT гэжэ маркын машина бүтээдэг завод ба мяханай, виноградтай, хүнэй болбосоруулгын багахан предпритинууд ажалаа ябуулна. Тин тус предпритинууд булгадаа хотын зах хизаарта байгуулагданхай.

Удине хото Альпы хада-нуудай хажууда баригданхай. Тус хадын саһата үндэрнүүд

арбан зургаан-арбан долоон мянган оюутад һурадаг юм.

Аспирантурада һурадаг залуушуулай тоо мянганда хүрэнэ. Тэдэнэй эрдэмэй ажалнуудай темэнүүд хотын захиргаануудай, фирмэ, компанинуудай захилаар бэшэгдэнэ. Аспирант гурбан жэлэй туршада эрдэмэй шэнжэлгэ хэнэ. Түрүүшын жэлдэ тэрэ һуража гарана, удаадахи жэлүүдтэ шэнжэлгэ дээрээ хүдэлнэ. Тин аспи-

Стокгольмско университет гушан юһэн мянган оюутадтай, багшанарай бүлгэмдэнь табан мянган зургаан зуун хүн ажаллана. Эндэ һураһан оюутад саашадаа бэрхэ мэргэжэлтэд болодог байна.

Би Стокгольм хотодо болоһон семинарта хабаадааб. Аспирантуудай ажалаар һонирхоно ерээбди. Шведидэ аспирантуудые бэлдэлгэ манай Росси доторхи университетуудтэй оюутадтай бэлдэлгэтэй зэргээр һурагдана.

Диссертаци бэшэлгэдэнь аспирантда ехэ сүлөө үгтэнэ. Аспирантын эрдэмэй ажалай темэ заал наа дэлхэй дээрэхи гол шухала асуудалые элирүүлэхэ ёһотой. Тинмэнээ шведскэ аспирант Россин аспирантаа 4-5 жэлээр аха. Таба-арбан жэлэй туршада тэндэхи аспирант эрдэм шэнжэлгэдээ мүнгэнэй һомололго бэдэрнэ, тин һуралсалын хожомдоно. Харин эрдэмэй ажалаа хамгаалха талаар манайһаа тон хүнгэн гээд һанагдана.

Я.ЖАПОВА бэлдэбэ.

Стокгольм хотын университедтэ

ТОВШО ҺОНИН

Майн 16-19-дэ Курск хотодо наймадахи Бүхэроссин патриотическа дуунай конкурс болобо. Тус хэмжээ ябуулгада 47 регионууднаа 240 хүн хабаадаа.

Энэ конкурсдо мэргэжэлтэ дуушад хабаадана бэшэ, өөрөө миин лэ дуунда дуратайшуул хабаадаха аргатай. Нэн түрүүн Россин регионуудад багахан конкурснууд ябуулагдаа, тэрэнэй удаа конкурсын илагшад Курск хотодо суглараа. Манай республикаһаа тус конкурсдо Александр Перфильев ба тэрэнэй вокальна бүлэг хабаадаа.

Гран-при гэжэ номинацида Анна Сидоренко хүртөө, нэгдэхэ шатын дипломант «Евро-Джем» бүлэг, хоёрдохи шатын дипломант Евгения Дементьева болоо.

Буряад Республикын һуралсалай болон

эрдэмэй министрствын залуушуулай талаар политикын болон хүмүүжүүлгын хороон майн 31-дэ «Һайн бэе тамиртай залуушуул - Буряадай ерээдүй» гэжэ акци ябуулан байна.

Тус хэмжээ ябуулгын туршада хотын ажагуушад тамхи таталганай хорон тухай зурагуудые зураа, бэшэмэл харюунуудые бэшэжэ орхёо, тамхия амтатай шэхэр амталуураар һэлгэхэ аргатай байгаа. Хэмжээ ябуулгын түгэсхэлдэ тамхин машинууд доогуур хаягдаа.

Майн 21-дэ Революцин талмай дээрһээ «Улаан-Үдэ - Сочи: олимпиин марафон» гэжэ нэрэтэй түлэбөө Буряадай республиканска Багшанарай коллеждэ эхилээ. Оюутадые хотын залуушуул, хотын засагай зургаанууд дэмжэн, хэмжээ ябуулганды хабаадалсаа.

Янжама ЖАПОВА.

ЯМАР МЭРГЭЖЭЛДЭ ҺУРАХА АРГАТАЙБИШИ?

Хүүгэдые һургуулида ном бэшэгтэ багша һурган, поезднуудые машинист ябуулна. Харин хаа-яа статья бэшэхэ, телепортж ямаршы мэргэжэлтэй хүн хэхэ аргатай байна. Анхан Буряадай гүрэнэй багшанарай институтай хэлэ бэшэгтэй факультет дүүргэгшэд энэ мэргэжэлээр ажаллагша нэн. Тин ондоо хизаар, можонууднаа дипломированна журналистнар-мэргэжэлтэд ердэг байһан, харин тэдэнэй тоо үсөөн. Дүрбэн жэлэй саада тээ БГУ-да шэнэ мэргэжэл - «Журналистика» бии болоо.

Манай асуудалнууд тэрэнэй куратор Баир Борисович Сибидановта.

- Манай эндэ журналистикын факультет тон хэрэгтэй болоо гээшэ гү?

Баир Сибиданов:

- Иимэ мэргэжэл республика дотор тон хэрэгтэй болоод байна. Нютагай журналистнуудые бага квалификацитай гээд хэлээ наа, ехэ алдуу болоногүй. Манай эндэ мэдээсэл тараадаг арганууд тон бага. Томск хототой зэргэсүүлээд үзэхэдэ, тус хотодо нэгэ хүндэ арбан табан газетэ, сэтгүүл гээд тоологдоно.

- Хэн танай факультетдэ һураха аргатайб?

Баир Сибиданов:

- Журналист хүн бүхэн боложо шадахагүй, иимэ хүн гараха түрэхэнөө зонһоо ондоохон лэ байдаг. Энэ хүн һонирхолтой юумэнэй хажуугаар миин гаража ябахагүй. Жэшээлбэл, газра олон хүнэй суглараад байбал, энэ хүн заал наа ошожо һонирхохо болоно. Журналист ямар нэгэ үйлэ хэрэгтэй болоо наань, тон түрүүн тэрэ газарта ошоод байха ёһотой.

- Танай факультетдэ орохо дуратайшуул олон байгаа ааб даа?

Баир Сибиданов:

- Зарим нэгэндэ нэгэ һуури газарта найман оюутан байжа болохо. Харин оюутадые зүбөөр шэлэжэ абаха хэрэгтэй.

- Ямар предметүүдые таанар үзэнэбта?

Баир Сибиданов:

- Манай мэргэжэлдэ һурахадаа, дүшэ гаран предметүүдые үзэдэг. Операторнуудай эблиг шадабариде болон бусад талаанда манай факультетдэ һуража мэдэхэт. «Фотодело», «радио-журналистика», «тележурналистика» болон бусад олон предметүүд бии. Журналистнууд хэлэ бэшэг шэнжэлэгшэд болохо гэжэ оролдодоггүй.

- Хэр зэргээр танай факультет һуралсалай хэрэгсэлнүүдээр хангаданхайб?

Баир Сибиданов:

- һуралсалай хэрэгсэлнүүд бии. Түрүүшээр номуудые худалдажа абагша нэмди. Харин техническэ бааза эмхидхэхэ гээшэ хүндэшэг байна. Телестуди эмхидхэхэ гээд, ажалнай тогтонхой. Мүнөө дээрээ манай оюутад өөһэдөө фильмуудые буулгажа туршана.

- Республика доторхи мэдээсэл тараадаг аргануудад хэр харилсаа холбоотойбта?

Баир Сибиданов:

- Газетэнүүдэй редакцинуудтай нягта харилсаатайбди. Жэл бүри манай оюутад практикака республиканска, хотын газетэнүүдтэ гарадаг заншалтай. Мүнөө «Ариг Ус» телекомпанитай ажалаа ябуулабди. Буряадай гүрэнэй телерадиокомпанида оюутаднай практика гараха аргатай.

- Танай оюутад дипломоо абаад, мэргэжэлээрэ булта ажаллаха хүсэлтэй гү?

Баир Сибиданов:

- Булта журналистаар ажаллаха аргатай байха гэжэ хэлэхээр бэшэ. Манай нэгэ оюутан басаган тон һайнаар статья бэшэжэ шадахаһыггүй наа, оло дахин статьянуудын газетэнүүд соо гаранхай. Тин тэрэ мэдээсэл суглуулхадаа, тон бэрхэ, тиимэнээ энэ оюутан журналистаар ажаллаха аргатай.

- Тин та оюутадаа һайн журналистнууд болог лэ гэжэ найдана гүт?

Баир Сибиданов:

- Нэн түрүүн һайн хүнүүд болог лэ даа. Манай факультетдэ олон бэрхэ мэргэжэлтэд бэлдэгдэхэ гэжэ найдагдана.

«Журналист» студийн материалаар Я.ЖАПОВА бэлдэбэ.

ҮНДЭХТЭНЭЙ ГУМАНИТАРНА ИНСТИТУДАЙ ОЮУТАД ЭГЭЭЛ БЭРХЭНҮҮД

Буряад Республикын Худалдаа-наймаанай палата (Торгово-промышленная палата РБ) һуралсалай болон эрдэмэй министрствэтэй хамта республикада хари хэлэнүүд хэр үзэгдэжэ байһыень элирүүлэхэ гэнэн зорилготойгоор залуу эрхим оршуулагшадтай дунда «Лингво-2008» гэнэн мурьсөө үнгэргөө.

Мүнөө үедэ уласхоорондын харилсаан манай республикада хүгжэжэ байһай. Тинмэнээ энэ жэлдэ мурьсөөн үндэр шатада үнгэрөө. Конкурс 2 шатаһаа бүридэһэн байна. Нэгдэхэ шатада Буряадай Байгал далай, Улаан-Үдэ хотоор аяншалгын зам тухай монгол, англи хэлэн дээрэ хабаадагшад хөөрөө.

Хоёрдохи шатада албанай, засагай хэлсэниие ород хэлэн дээрһээ хари хэлэн дээрэ оршуулаха даабари байба. Энэ мурьсөөндэ Буряадай гүрэнэй университетэдэй хари хэлэнүүдэй оюутад эдэбхитэйгээр хабаадаа.

Тэдэнэй дунда англи хэлээр хари хэлэнүүдэй факультетдэй оюутад шадабарияа харуулна. Харин монгол хэлээр Үндэхтэнэй гуманитарна институтдай оюутад түрүү һууринуудые эзлээ.

Соёлама ДАМБАЕВА,
БГУ-гай НГИ-гэй 2-дохи курсын оюутан.

Буряадай эрдэмэй түбэй Дорнодохиной гар бэшэгэй номой санда хадагалагдажа байдаг һонирхолтой нэгэ бэшэгэй буулгабари Тамчын дасанай шэрээтэ Солбон (Аюшеев) ламхай хая манай редакцида асарба. Сэлэнгын аймагай Сталинай (мүнөө Лениней) нэрэмжэтэ артелиин гэшүүн Цэбэгдоржийн гэжэ үбгэний хөөрөө мэдээжэ эрдэмтэн Генин-Дарма Нацов хуушан монголоор буулгажа аба олоно. Тэрээн соо Галуута-Нуурай (Тамчин) дасан шадархи хоёр ехэ обоо

урда сагта яагаад тахидаг тухай хэлэгдэнэ. Монгол бэшэггээ Дамба-Даржаа Заяевай нэрэмжэтэ һургуулийн багша Б.Дондоков буряадшалһан байна. Энэ оршуулгыень тэрэ зандань толилнобди. Мүн зарим тэды ойлгогдоогүй зүйлүүдыень тодорүүлһан, Николай Бадмаринчинов энэ бэшэгы дабхар оршуулба. Тэрэнь мүн лэ эндэ дурадахагдана. Удаадахи дугаарнуудта ород оршуулгыень толиахобди.

ТИНЛЭЙ БАГШЫН ҺУРГААЛНУУД

Июниин 5-һаа июлиин 3 болотор понедельник, четвергын үдэрнүүдгэ 18 саһаа Илалтын гудамжа (пр. Победы, 17) гэхэн хаягаар Джампа Тинлэй багша лекцинүүдээ уншахань. Оюун һамбаатайгаар эрдэнигэ һургаалнуудынь тодожо абан соносоёл, нүхэд. ДАНЗАН-ДОНДУБ.

Галуута нуурай дасанай хойто хадын эзэд ба обоо тахидаг байсан тус мэдээ

Галуута нуурай дасанай хойто хоёр уулын баруун-хойтые Хаан-Буурал, зүүн-хойтые Хатан-Хонгор гэжэ нэрлэдэг байба.

Хаан-Буурал хүрин улаан шарайтай, эрэ хүмүүнэй байдалтай. Хатан-Хонгор сагаан шарайтай, эхэнэр хүмүүнэй байдалтай хоёр бүгэд.

Энэ хоёр нэгэ түшэлгэ үгы багтаба дээрэ зэргэлэн суусан хоёр талада. Тэрээнэй хоёр тээнэ нэр гэхэ сэлмэ барисан хүри улаан шарайтай багашууд зогсон байдаг. Үзэгдэлы жэл бүри дасанда болодог сам хурал дээрэ гаргадаг байба. Самай хоройдо байхада, эдэгээр багадай бусад багад мэтэ бодоод самда ябадаг бэшэ.

Хашан хаан мэтэ суурида номгон суудаг байсан болоно. Энэ Хаан-Буурал, Хатан-Хонгор нарай хүрэг шулуунда огтолжо жирагса нэгэ нэгэ дээрэ, уула нотын оройдо обоонор байдаг байба. Эндэ эс бандан бэшые эмдэхэгүй, тэрэ обоогой нэрэ Хаан-Буурал, Хатан-Хонгор нарай хүрэг араг эс бэшэ, олон зүйлэй шулуун сиилжэ үйлэдэсэн. Бурхад олон зэмсэг, тэдэни 1939 - 40 оной үеэр балмаг ното ехэ лэ үймүүлэгсэн бологтой соносогон бүгэд.

Хаан-Буурал уулын оройдо шулуун обоо байсанай дор нүхэ малтажа, дабхар гэр мэтэ повран хисэнэй дотор срогшин (гол модон) далрын модон, түмэр хэрэгсэлэй маша сонин зүйл байсан эдүгэ тэгэ эс гарагдасан дэрэ обоо хэбэр сарнин хабтага байха.

Нүгөө Хатан-Хонгор уулын обоо Хаан-Бууралтай адли бүгэд. Хиигсэн тэндэ олон тоо эртээнэй сахюур буу мэтэ, эртээнэй зэбсэгүүд олон мэтээр хэлсэдэг байба. Одоо ядарасан эсэгсэни сайн мэдэхэгүй. Энэ хоёр обоодо суудаг Хаан-Буурал ба Хатан-Хонгор болбошу орон нотагаа гадаадын хорлол эс хараха ба илангаяа албанда ба холо ябасан нотагай хүмүүсы дахан ябажа, сахин хамгаалдаг мэтэ санажа мүргэдэг байба. Энэ хоёр уулада бүхы Галуута нуурай дасанай приходоой зон, баруулжа Ирэхэ эс нааша зон, зүүлжэ Загустай хүртэлэ орогшо ба Сэлэнгэ мүрэн хүрэтэр, хойшоо Мысовой хүрэтэр нотагай арадууд ба ламанар хамтаар жэл бүри зунай дунда сарын 3 шэнын үдэр тогтоолалаар энэ соегтуулые хамтаар тахидаг байба.

Энээнэй бэшэ Галуута нуурай дасанай приходоой зон, тус тусай нотагууд ба алиба нэгэ айлда нүгшэсэн, нэгэ аюулта шалтагаан тохилдасан тэрэ бүри энэ обооноры лабаар зуун, үбэл, хабар, намарай саг хамаагүй тахиюлдаг байба.

Жэшээлбэшү, олоноор сэрэгэй албанда хүмүүсээ мордоходо, эрхэгүй гол голой хүбүүдэй гэр ороной хүмүүс, тэрэ мордохо хүбүүдэй хамтаар уула ното до гаража тахиюлдаг ба тэндэ эс хүбүүдынь шорой шулуу абажа ябадаг байба. Али нэгэ айлда хулгай болсон ба үбшэн тохилдасан болбашу тэрэ айл мүн энэ ууланарые тахиюлдаг байба.

Жэл бүри зунай дунда харын 3 тогтоомол болдог обоо, жэлэй найрта приходоой айл бүри эс 50 мүнгэ, хэдэн зэргые тогтоомолоор даамал ното гэхэ дасангай хуралы тэдэри үйлэдэхэ хүмүүс эс эрхилэн татажа ябадаг байсан. Али обоодо дасанай найман аймаг эс обоо бүрин түлгэ, хамта найман хонин мяха оруулан тахидаг байба. Энэ обооноры тогтоомол тахилга тахигша ламань, зай-гуула лама тахидаггүй, хэд ба шэрээтэ эс нэгэ эрхэ үгы тахидаггүй байсан мэтэ болно.

Энэ обоодо сугларсан хүмүүсэй тоо сайн мэдэхэгүй гэхбэшү, жэл бүри 3000 мянгадоошэ бэшэ хүндэтэ зон. 1000 сохом лаб лабтай суглардаг байсан байха. Ушар энэ самда хуралдасан зон эс зарим жэлдэ бага бэшэ суглардаг байба. Эдэгэрэй нэгэ үдэр аюулгүй сарнин ябагсай ба эндэгсэн хотон үнэ бүри эс таба, арба мүнгэ үргэл абаба. Дасанай ламанарта үргэсэн хүртэлэ бодобашу, мүн ехэ зардалтай гарсан байха мэтэ. Обоогой тахилга тарагсанай дары, гол дасангай урда талмай дээрэ обоогой найр гэхэ, ехэ найр боложо, бүхэ барилдаа, мори урилдаха зэргэ наада хэхэ ба. Тэндэ даллага гэхэ мүргэл боложо, лама ноёды ехээр эдэе ба хүндэлхэ зэргэ зүйл болодог байба.

Гэжэ урид Галуута нуурай дасанай приход байсан. Эндэ эс Сандалинай нэрэмжэтэ аридалай эшгүүн 61 насатай үбгэн Сэбэг Доржын гэхэ эс бэшэбэ.

Гэниин Дарма Нацов. 1941 оной январийн 17 үдэр.

Россин Буддын шажанай ёсо заншалта Саангхын 24-дугаар Бандида Хамба лама Д.Аюшеевэй зарлигаар, Буддын шажанай Д-Д.Заяевай нэрэмжэтэ «Даши Чойнхорлин» ехэ сургуулийн монгол бэшэгэй багша Б.Дондоков 2008 оной февральин 14 үдэр оршуулба.

Галуута-Нуурай дасанай хойто хадын эзэд ба тэрэнэй обоо тахидаг тухай мэдээн

Галуута-Нуурай дасанай хойто хоёр уулын баруун-хойтые Хан-Буурал, зүүн-хойтые Хатан-Хонгор гэжэ нэрлэдэг байба. Хан-Буурал хүрин улаан шарайтай эрэ хүнэй байдалтай. Хатан-Буурал сагаан шарайтай эхэнэр хүнэй байдалтай хоёр болоод, эдэ хоёр түшэлгэгүй нэгэ бандаб дээрэ зэргэлэн хууһан хоёр талада тэрэнэй хоёр тайжанар гэдэг сэлмэ бариһан хүрин улаан шарайтай багачууд зогсон байдаг үзэгдэлые жэл бүри дасанда болодог Сам хурал дээрэ гаргадаг байба. Самай гаража байхада, эдэ багууд бусад багууд мэтэ бодожо самнан ябадаг бэшэ, Хашан хаан мэтэ хууриндаа номгон хуудаг бэлэй.

Энэ Хан-Буурал, Хатан-Хонгорнарай хүрэг шулуунда отолжо зураһан нэгэ-нэгэ тэнгэри уулануудай оройдо байдаг байба.

Мүнөө бүтэн, бэшые мэдэхэгүй, тэрэ обоонорто Хан-Буурал, Хатан-Хонгорнарай хүрэг арагһаа бэшэ, олон зүйлэй шулуунда һиилжэ үйлэдэхэн бурхад олон юм һэн. Тэдэниие 1939-1940 оной үеэр бамлагууд (БАМлагай түрмэдэ байгшад) ехэл үймүүлһэн бололтой гэжэ соносоһон болоод, Хаан-Буурал уулын оройдо шулуун обоо байһанай дээрэ нүхэ малтажа, дабхар гэр мэтэ пооврог (погреб) хэхэнэй дотор сорогчин (гол модон), Далхаагын модон, түмэр хэрэгсэлнүүд маша сонин зүйлнүүд байһан, мүнөө тэндэхэе гаргагдаһан, тэрэ обоо хабяар (ойро) сарнин хэбтэнэ байха. Нүгөө Хатан-Хонгор уулын обоо Хан-Бууралтай адли болоод, гансахан тэндэ олон тооной сахюур буу, эртэнэй зэбсэгүүд олон мэтээр хэлсэдэг байба. Одоо задарһан, болиһониинь мэдэхэ харахагүйб. Энэ хоёр обоондо суудаг Хан-Буурал Хатан-Хонгор хоёр болбол орон нотагай, гадаадын хорлолоо хараха ба илангаяа албанда гү, холо ябасан нотагай хүнүүдые даган ябажа, сахин хамгаалдаг мэтэ санажа мүргэдэг байба.

Энэ хоёр ууланда бүхы Галуута-Нуурай дасанай приходоой зон баруулжаа Юрөөһөө нааша, зүүлжэ Загастай

хүрэтэр, урагшаа Сэлэнгэ мүрэн тулатар, хойшоо Мысовой хүрэтэр нотагай арадууд ламанарай хамтаар үдэр тогтоомолоор энэ хоёр уулые тахидаг байба.

Эгүүндэ буса Галуута-Нуурай дасанай приходоой зон тус тус нотагууд гү, алибаа нэгэн айлда онсо нэгэ аюулта шалтагаан тохёолдоһон тэрэ бүри эдэ обоонорые ламаар зун, үбэл, хабар, намар саг хамаагүй тахиюлдаг байба. Жэшээлбэл, олоноор сэрэгэй албанда мордоходо, эрхэбэшэ гол голой хүбүүдэй гэр ороной хүнүүд тэрэ мордохо хүбүүдэй хамтаар уулануудта гаража тахиюлдаг ба тэндэхэ хүбүүдынь шорой шулуу абажа ябадаг байба. Али нэгэн айлда хулгай болоһон гү, үбшэн тохёолдоһон болбол, тэрэ айл мүн энэ ууланарые тахиюлдаг байба. Жэл бүрийн зунай дунда сарын 3-да тогтоомол болодог обоогой хурал найрта приходоой айл бүриһөө 40 мүнгэ, хадаг зэргые тогтоомолоор даамалнууд гэдэг дасангай хуралы татари үйлэдэдэг хүнүүдхэ эрхилэн татажа ябадаг байһан. Энэ обоондо дасангай 8 аймагһаа обоо бүрийн 4-4 төөлэй, хамта 8 хонин мяха оруулан тахидаг байба. Эдэ обоонорые тогтоомол тахилга тахигша ламань, энгэй ламанар тахидаг үгэй, хамба гү, али шэрээтэнэрэй нэгэн эрхэгүй тахидаг байһан мэтэ бэлэй.

Эдэ обоондо сугларһан хүнүүдэй тоо сайн мэдэхэгүй гэхбэшье, жэл бүри 3 мянганһаа доошэ бэшэ хүдөө зон, 1000 шахам лама лабтай суглардаг байһан байха. Ушарынь, Самда хуралдаһан зонһоо зарим жэлдэ бага бэшэ суглардаг байба. Эдэнэрэй нэгэн үдэр арил үгэй сарнин ябаһан ба эндэхэн голой үнэ тэрэ бүриһөө таба, арба мүнгэн үргэл обоо ба дасан ламанарта үргэхэн хүрэтэр бодобол, мүн ехэ зарадал гараһан байха мэтэ. Обоогой тахилга тараһанай дары гол дасангай урда талмай дээрэ обоогой найр хэмээхэ ехэ найр боложо, бүхэ барилдаха, мори урилдаха зэргэ наадан хэхэ ба тэндэ далга хэмээхэ мүргэл боложо, лама ноёдые ехээр эдэе зэргээр хүндэлхэ зэргэ зүйлнүүд болодог байба. Хэмээн урид Галуута-Нуурай дасанай приход байһан, мүнөө Сталинай нэрэмжэтэ артелиин гэшүүн 61 насатай үбгэн Цэбэгдоржийн гэдэгһэе бэшэбэ.

Гэниин-Дарма НАЦОВ. 1941 оной январийн 17-ной үдэр.

№63 (21606)

Дүжэрэг

№22 (580)

Понедельник, 9

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «Доброе утро»
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Новости
10.05 «Малахов +»
11.20 «Модный приговор»
12.20 «Контрольная закупка»
13.20 Т/с «Агент национальной безопасности»
14.20 «Детективы»
15.00 Другие новости
15.20 «Понять. Простить»
16.20 «Рецепт счастья»
17.00 Т/с «Огонь любви»
18.00 «Федеральный судья»
19.20 Жди меня
20.00 «Короли смеха»
20.20 «След»
21.00 Т/с «Принцесса цирка»
22.00 «Время»
22.30 Т/с «Морской патруль»
23.30 «Гладиаторы футбола»
00.50 Чемпионат Европы по футболу 2008 г. Сборная Румынии - сборная Франции. Прямой эфир из Швейцарии
03.00 «Воронка времени»
03.50 Х/ф «Нарушители кодекса»
05.20 «Детективы»

«РОССИЯ»

05.45 «Доброе утро, Россия!»
06.35, 08.35 Вести-Бурятия (на бур. яз.)

07.35, 09.34 Вести-Бурятия
09.50 Х/ф «Конец «Сатурна»
11.45, 18.50 Вести. Дежурная часть
12.00, 15.00, 18.00, 21.00 Вести
12.25 Вести-Бурятия
12.45 Т/с «Частный детектив»
13.40 Х/ф «Россия молодая»
15.20 Вести-Бурятия
15.40 Т/с «Взрослые игры»
16.35 «Суд идет»
17.30 «Кулагин и партнеры»
18.30 Вести-Бурятия
19.05 Т/с «Женщина без прошлого»
20.00 Т/с «Родные люди»
21.30 Вести-Бурятия
21.50 Х/ф «Казачи-разбойники»
23.35 «Синемания»
00.00 «Честный детектив»
00.35 «Вести+»
00.55 Х/ф «Филадельфийская история»
03.05 «Городок». Дайджест
03.30 Футбол. Чемпионат Европы. Нидерланды - Италия

КУЛЬТУРА

08.00 «Евроныюз»
11.00, 20.30, 00.30 Новости культуры
11.20 «В главной роли...»
11.50 Х/ф «Дачники»
13.35 Линия жизни. Павел Лунгин
14.30 «Мой Эрмитаж»
15.00 Х/ф «Дни Турбиных» 1 с.
16.20 Д/ф «Владимир Арнольд»
17.00 М/с «Звездный пес»

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ •

Вторник, 10

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «Доброе утро»
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Новости
10.05 «Малахов +»
11.20 «Модный приговор»
12.20 «Контрольная закупка»
13.20 Т/с «Агент национальной безопасности»
14.20 «Детективы»
15.00 Другие новости
15.20 «Понять. Простить»
16.20 Рождение легенды. «Бриллиантовая рука»
17.00 Т/с «Огонь любви»
18.00 «Федеральный судья»
19.20 «Пусть говорят»
20.00 «Короли смеха»
20.20 «След»
21.00 Т/с «Принцесса цирка»
22.00 «Время»
22.30 Т/с «Морской патруль»
23.30 «Нонна Мордюкова. О любви»
00.50 Чемпионат Европы по футболу 2008 г. Сборная России - сборная Испании. Прямой эфир из Австрии
03.00 Х/ф «Планета обезьян»
05.00 «Под наблюдением»

«РОССИЯ»

05.45 «Доброе утро, Россия!»
06.35, 08.35 Вести-Бурятия (на бур. яз.)
07.35, 09.34 Вести-Бурятия
09.55 «Бамбаахай»
10.10 Спорт-центр
10.25 Тайзан
10.50 Т/с «Крот»
11.45, 18.50 Вести. Дежурная часть
12.00, 15.00, 18.00, 21.00 Вести
12.25 Вести-Бурятия
12.45 Т/с «Крот»
13.45 Х/ф «Россия молодая»
15.20 Вести-Бурятия
15.40 Т/с «Взрослые игры»
16.35 «Суд идет»
17.30 «Кулагин и партнеры»

18.30 Вести-Бурятия
19.05 Т/с «Женщина без прошлого»
20.00 Т/с «Родные люди»
21.30 Вести-Бурятия
21.50 Х/ф «Казачи-разбойники»
23.35 Х/ф «Камуфляж»
01.25 «Вести+»
01.45 Х/ф «Бедные родственники»
03.30 Футбол. Чемпионат Европы. Греция - Швеция

КУЛЬТУРА

07.30 «Евроныюз»
11.00, 20.30, 00.30 Новости культуры
11.20 «В главной роли...»
11.50 Х/ф «Поединок»
13.30 «Тем временем»
14.25 Academia
14.50 Х/ф «Дни Турбиных»
16.05 95 лет со дня рождения композитора. «Музыкальная история от Тихона Хренникова»
17.00 М/с «Звездный пес»
17.25 М/ф «Веселая карусель»
17.30 Т/с «Приключения в каникулы». «Таинственный иностранец»
18.00 Д/ф «Майкл Фарадей»
18.10 Д/с «Все о животных». «Капибара»
18.35 Дворцовые тайны. «Иван Шувалов, или Первый меценат»
19.00 «Мелодия стиха»
19.05 Д/ф «Сигирия - сказочная крепость»
19.20 К 165-летию со дня рождения Эдварда Грига. Концерт для фортепиано с оркестром. Солист Л.О. Андснес
20.00 Ночной полет
20.55 Х/ф «Берегись автомобиля»
22.25 Больше, чем любовь. Эрнст Бирон и императрица Анна Иоанновна
23.05 Д/с «Соблазненные Странной Советов». «Приключения итальянцев в новой России»

17.25 М/ф «Жили-были...»
17.30 «Анды всерьез»
18.00 Д/ф «Фриггоф Нансен»
18.10 Д/с «Все о животных». «Шимпанзе»
18.35 Пленницы судьбы. Мария Меншикова
19.00 «Мелодия стиха»
19.05 Д/ф «Баальбек. Столпы Юпитера»
19.20 Достояние республики. Гнездовское городище
19.30 «БлокНОТ»
20.00 Ночной полет
20.55 Х/ф «Блондинка за углом»
22.15 80 лет со дня рождения Всеволода Кузнецова. «Счастливые дни счастливого человека»
23.00 «Защита Грушина»
23.35 «Тем временем»
00.50 «Мелодия стиха»
00.55 Про арт
01.25 Легенды мирового кино. Янина Жеймо
01.50 Д/ф «Ребро». Портрет жены художника на фоне эпохи
02.40 Д/с «Экватор». «Реки солнца»
03.35 Д/ф «Баальбек. Столпы Юпитера»

«АРИГ УС»

08.10 «Абитуриент-2008». Погода «Знаки зодиаки»
08.30 М/с «Ох уж эти детки»
09.00 «Улан-Удэ: инструкция по применению». Погода
09.30 Необъяснимо, но факт
10.30 Т/с «Счастливы вместе»
11.30 Т/с «Саша плюс Маша»
12.00 М/с «Крутые бобры»
12.30 М/ф «Жизнь и приключения робота - подростка»
13.00 М/с «Губка Боб Квадратные Штаны»
13.30 М/с «Детки подросли»
14.00 М/с «Тоталли Спайс»
14.30 «Такси»
15.00 «Победоносный голос верующего». «Знаки зодиаки»
15.30 «Дом-2. Live»
16.10 Х/ф «Красавчик Алфи, или чего хотят мужчины»

19.00 «Восточный экспресс». Погода
19.15 «Абитуриент-2008». «Знаки зодиаки»
19.30 Т/с «Гуманоиды в Королеве»
20.00 «Восточный экспресс». Погода. «Новостя»
20.35 «Улан-Удэ: инструкция по применению»
21.00 Т/с «Счастливы вместе»
22.00 «Дом-2. Город любви». «Знаки зодиаки»
23.00 «Восточный экспресс». Погода. «Новостя»
23.35 Х/ф «Миллион лет до нашей эры»

«ТИВИКОМ»

07.00 «Сам себе хозяин»
07.40 «Безобразия красоты»
08.05 Т/с «Рекламный облом»
08.35 «Ради смеха»
09.05 Т/с «Друзья»
10.30, 13.30, 20.30, 00.30 «24»
11.00 «В час пик»
12.00 «Час суда»
13.00 «Школьное ТВ»
14.00 «С.С.С.Р.»
14.55 Х/ф «Полтергейст: другая сторона»
16.20 Х/ф «Полтергейст: последняя глава»
19.00 «В час пик»
20.00 «Наш город»
21.00 Концерт «Заметки Предсказамуса»
23.00 «Чрезвычайные истории»: «Не родись красивой, или Пластика звезд»
00.00 «Наш город»
01.00 «Актуальное чтиво»
01.15 Х/ф «Звуки»
02.25 «Наш город»

«СТС - БАЙКАЛ»

06.25, 07.15, 07.40, 08.10, 08.25, 00.25, 00.50, 01.20, 01.55, 02.20, 02.50, 03.20 Скажи на СТС-Байкал
18.55, 20.05, 21.55, 23.35, 00.55, 01.55 Прогноз погоды: Бурятия

06.00 Профилактические работы
13.30, 18.30, 00.00 Истории в деталях
14.00 М/с «Приключения Вуди и его друзей»
14.30 М/с «Приключения Джеки Чана»
15.00 М/с «Приключения Базза Лайтера и звездной команды»
15.30 М/с «Школа волшебниц»
16.00 «Сабрина - маленькая ведьма»
16.30 Галилео
17.00 Т/с «Моя прекрасная няня»
17.30 Т/с «Герои»
19.00 Т/с «Папины дочки»
20.00 Т/с «Я лечу»
21.00 Т/с «Сердцедаки»
21.58 Скажи!
22.00 Х/ф «Американский пирог. 2»
00.30 «Кинотавр» в деталях
01.30 Т/с «Моя команда»
04.10 Музыка на СТС-Байкал

ДТВ

09.00 Удачное утро
09.50 Музыка на ДТВ
09.55 Телемагазин
10.25 Мультфильмы
11.30 «Самое смешное видео»
12.00 «Осторожно, модерн-2!»
12.30 Т/с «Комиссар Рекс»
13.30 Х/ф «Волки в зоне»
15.30 Т/с «Утомленные славой»
16.00 Т/с «Крутой Уокер»
17.00 Т/с «Комиссар Рекс»
18.00 Т/с «Безмолвный свидетель»
18.30 Т/с «С.С.И. Место преступления Лас-Вегас»
19.30 Х/ф «Сегодня ты умрешь»
21.30 Чудеса со всего света
22.30 «Осторожно, модерн-2!»
23.00 «Самое смешное видео»
23.30 «Самое невероятное видео»
00.30 Т/с «Безмолвный свидетель»
01.00 Т/с «С.С.И. Место преступления Лас-Вегас»
02.00 «Голые и смешные»
02.30 Чудеса со всего света
03.25 «Карданный вал +»
03.55 «Голые и смешные»
04.25 «В засаде»

«ТИВИКОМ»

06.25 «Вечер с Тиграном Кеосаяном»
07.00 «Наш город»
07.40 «Африка: карлики и великаны»
08.10 Т/с «Рекламный облом»
08.35 «Ради смеха»
09.05 Т/с «Друзья»
10.30 «Наш город»
11.00 «В час пик»
12.00 «Час суда»
13.00 «Наш город»
13.30, 20.30, 00.30 «24»
14.00 «Частные истории»
15.00 Х/ф «Сдвинутый»
19.00 «В час пик»
20.00 «Наш город»
21.00 Концерт «Египетские ночи»
23.00 «Чрезвычайные истории»
00.00 «Наш город»
01.00 «Актуальное чтиво»
01.15 Х/ф «Груз 200»
03.00 «Наш город»

«СТС - БАЙКАЛ»

06.25, 07.15, 07.40, 08.10, 08.25, 00.25, 00.50, 01.20, 01.55, 02.20, 02.50, 03.20 Скажи на СТС-Байкал
05.55, 07.15, 08.10, 09.25, 11.15, 18.55, 20.05, 21.55, 23.35, 00.55, 01.55 Прогноз погоды: Бурятия
06.00 М/с «Человек-паук»
06.55 М/с «Смешарики»
07.00 Т/с «Моя прекрасная няня»
07.30 Т/с «Папины дочки»
08.00 Т/с «Я лечу»
09.00, 13.30, 00.00 Истории в деталях
09.30 Т/с «Сердцедаки»
10.30 Т/с «Моя прекрасная няня»
11.30 Т/с «Дочки-матери»
12.30 Т/с «Вся такая внезапная!»
13.00 М/с «Оливер Твист»
14.00 М/с «Приключения Вуди и его друзей»
14.30 М/с «Приключения Джеки Чана»
15.00 М/с «Приключения Базза Лайтера и звездной команды»

ДТВ

09.00 Удачное утро
09.50 Музыка на ДТВ
09.55 Телемагазин
10.25 Мультфильмы
11.30 «Самое смешное видео»
12.00 «Осторожно, модерн-2!»
12.30 Т/с «Комиссар Рекс»
13.30 Х/ф «Неустановленное лицо»
15.30 Т/с «Утомленные славой»
16.00 Т/с «Крутой Уокер»
17.00 Т/с «Комиссар Рекс»
18.00 Т/с «Безмолвный свидетель»
18.30 Т/с «С.С.И. Место преступления Лас-Вегас»
19.30 Х/ф «Большая драка»
21.30 Чудеса со всего света
22.30 «Осторожно, модерн-2!»
23.00 «Самое смешное видео»
23.30 «Самое невероятное видео»
00.30 Т/с «Безмолвный свидетель»
01.00 Т/с «С.С.И. Место преступления Лас-Вегас»
02.00 «Голые и смешные»
02.30 Чудеса со всего света
03.25 «Карданный вал +»
03.55 «Голые и смешные»
04.25 Т/с «Иерихон. Город обреченных»
05.10 Ночной клуб
07.10 Т/с «Секретный агент Макгайвер»

№22(580)

Дүжэрнэ

№63(21606)

Среда, 11

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

- 06.00 «Доброе утро»
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Новости
10.05 «Малахов +»
11.20 «Модный приговор»
12.20 «Контрольная закупка»
13.20 Т/с «Агент национальной безопасности»
14.20 «Детективы»
15.00 Другие новости
15.20 «Понять. Простить»
16.20 «Рихард Зорге, которого мы не знали»
17.00 Т/с «Огонь любви»
18.00 «Федеральный судья»
19.20 «Пусть говорят»
20.00 «Короли смеха»
20.20 «След»
21.00 Т/с «Принцесса цирка»
22.00 «Время»
22.25 «План «Кавказ»
23.30 Х/ф «Неверность»
00.50 Чемпионат Европы по футболу 2008 г. Сборная Чехии - сборная Португалии. Прямой эфир из Швейцарии
03.00 Х/ф «Нервотрепка»
04.50 Х/ф «Идеальный друг»
06.30 Документальный фильм

РОССИЯ

- 05.45 «Доброе утро, Россия!»
06.35, 08.35 Вести-Бурятия (на р. яз.)
07.35, 09.34 Вести-Бурятия
09.50 «Старые русские бабки. Никитична-Маврикиевна»
10.45 Т/с «Крот»
11.45, 18.50 Вести. Дежурная часть
12.00, 15.00, 18.00, 21.00 Вести
12.25 Вести-Бурятия
12.45 Т/с «Крот»
13.45 М/ф «Жил-был пес». «Герой»
14.00 Д/с «Голубая планета. Истории океанов»
15.20 Вести-Бурятия
15.40 М/ф «Символы нашей страны». «Шайбу! Шайбу!»

- 16.35 «Суд идет»
17.30 «Кулагин и партнеры»
18.30 Вести-Бурятия
19.05 Т/с «Женщина без прошлого»
20.00 Т/с «Родные люди»
21.30 Вести-Бурятия
21.50 «Измайловский парк». Большой юмористический концерт
23.35 Х/ф «Летние люди»
01.25 «Кинескоп». «Каннский кинофестиваль»
02.20 Х/ф «Мужская компания»
03.30 Футбол. Чемпионат Европы. Швейцария - Турция

КУЛЬТУРА

- 07.30 «Евроныус»
11.00, 20.30, 00.30 Новости культуры
11.20 «В главной роли...»
11.50 Х/ф «Гамлет Щигровского уезда»
13.15 «Апокриф»
13.55 «Кухня» спортивной документалистики»
14.35 Д/ф «Старый город Страсбурга»
14.50 Х/ф «Дни Турбиных» 3 с.
15.55 В.Астафьев. «Затеси»
16.20 «Песня слышится и не слышится...». Василий Соловьев-Седой
17.00 М/с «Звездный пес»
17.25 М/ф «Веселая карусель»
17.30 Т/с «Приключения в каникулы». «Операция «Одуванчик»»
18.00 Д/ф «Троица». Рублев»
18.10 Д/с «Все о животных». «Сурикаты»
18.35 Петербург: время и место. «Молоточков лапки цепки»
19.00 «Мелодия стиха»
19.05 Д/ф «Трогир. Старый город. Упорядоченные лабиринты»
19.20 «Царская ложа»
20.00 Ночной полет
20.55 Х/ф «Гусарская баллада»
22.30 Власть факта
23.15 Поэт Олег Погудин
00.10 Д/ф «Летний дворец. Сады таинственной императрицы»

- 00.50 «Мелодия стиха»
00.55 Х/ф «Жизнь и приключения Николаса Никльби» 2 с.
02.35 Д/ф «Трогир. Старый город. Упорядоченные лабиринты»
02.55 Д/с «Экватор». «Парадокс Анд»

АРИГ УС

- 06.30 «Восточный экспресс». Погода. «Новостя»
07.10 «Абитуриент-2008». «Знаки зодиаки»
07.30 «Улан-Удэ: инструкция по применению». Погода
08.00 «Такси»
08.30 М/с «Ох уж эти детки»
09.00 «Восточный экспресс». Погода
09.30 Необъяснимо, но факт
10.30 Т/с «Счастливы вместе»
11.30 Т/с «Гуманоиды в Королеве»
12.00 М/с «Крутые бобры»
12.30 М/ф «Жизнь и приключения робота - подростка»
13.00 М/с «Губка Боб Квадратные Штаны»
13.30 М/с «Детки подростки»
14.00 М/с «Тоталли Спайс»
14.30 Т/с «Счастливы вместе»
15.00 «Победоносный голос верующего». «Знаки зодиаки»
15.30 «Дом-2. Live»
16.20 Х/ф «Смотрите все. com»
19.00 «Восточный экспресс». Погода
19.15 «Абитуриент-2008». «Знаки зодиаки»
19.30 Т/с «Гуманоиды в Королеве»
20.00 «Восточный экспресс». Погода. «Новостя»
20.35 «Улан-Удэ: инструкция по применению»
21.00 Т/с «Счастливы вместе»
22.00 «Дом-2. Город любви». «Знаки зодиаки»
23.00 «Восточный экспресс». Погода. «Новостя»
23.35 Х/ф «Сохраняя веру»

ТИВИКОМ

- 06.25 «Вечер с Тиграном Кеосаяном»
07.00 «Наш город»
07.40 «Африка: карлики и великаны»
08.10 Т/с «Рекламный облом»
08.35 «Ради смеха»
09.05 Т/с «Друзья»
10.30 «Наш город»
11.00 «В час пик»
12.00 «Час суда»
13.00 «Наш город»
13.30 «24»
14.00 «Частные истории»
15.00 Х/ф «Невозможно зеленые глаза»
19.00 «В час пик»
20.00 «Наш город»
20.30 «Дамские штучки»
21.00 Концерт «Избранное»
00.05 Мультипликационный фильм «Парад пародий»
01.35 «Сеанс для взрослых»

СТС - БАЙКАЛ

- 06.25, 07.15, 07.40, 08.10, 08.25, 00.25, 00.50, 01.20, 01.55, 02.20, 02.50, 03.20 Скажи на СТС-Байкал
05.55, 07.15, 08.10, 09.25, 11.15, 18.55, 20.05, 21.55, 23.35, 00.55, 01.55 Прогноз погоды: Бурятия
06.00 М/с «Человек-паук»
06.55 М/с «Смешарики»
07.00 Т/с «Моя прекрасная няня»
07.30 Т/с «Папины дочери»
08.00 Т/с «Я лечу»
09.00, 18.30, 23.10 Истории в деталях
09.30 Т/с «Сердцедедки»
10.30 Т/с «Моя прекрасная няня»
11.30 Т/с «Дочки-матери»
12.30 Т/с «Вся такая внезапная!»
13.00 М/с «Оливер Твист»
13.30 Истории в деталях на СТС-байкал
14.00 М/с «Приключения Вуди и его друзей»
14.30 М/с «Приключения Джеки Чана»

- 15.00 М/с «Приключения Базза Лайтера и звездной команды»
15.30 М/с «Школа волшебниц»
16.00 «Сабрина - маленькая ведьма»
16.30 Галилео
17.00 Т/с «Моя прекрасная няня»
17.30 Т/с «Герои»
19.00 Т/с «Папины дочери»
20.00 Т/с «Я лечу»
20.58 Скажи!
21.00 Х/ф «Компаньон»
00.00 «Кинотавр» в деталях
01.00 Х/ф «В поисках приключений»
02.45 Т/с «Танцы под звездами»
04.10 Музыка на СТС-Байкал

ДТВ

- 09.00 Удачное утро
09.50 Музыка на ДТВ
09.55 Телемагазин
10.25 Мультфильмы
11.30 «Самое смешное видео»
12.00 «Осторожно, модерн-2!»
12.30 Т/с «Комиссар Рекс» 7 с.
13.30 Х/ф «Отель «У погибшего альпиниста»»
15.30 Т/с «Утомленные славой»
16.00 Т/с «Крутой Уокер»
17.00 Т/с «Комиссар Рекс»
18.00 Т/с «Безмолвный свидетель»
18.30 Т/с «С.S.I. Место преступления Лас-Вегас»
19.30 Х/ф «Лесной воин»
21.30 Чудеса со всего света
22.30 «Осторожно, модерн-2!»
23.00 «Самое смешное видео»
23.30 «Самое невероятное видео»
00.30 Т/с «Безмолвный свидетель»
01.00 Т/с «С.S.I. Место преступления Лас-Вегас»
02.00 «Голые и смешные»
02.30 Чудеса со всего света
03.25 «Карданный вал +»
03.55 «Голые и смешные»
04.25 Т/с «Иерихон. Город обреченных»
05.10 Ночной клуб
07.10 Т/с «Секретный агент Макгайвер»

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ 21-62-62 ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ

Четверг, 12

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

- 07.00, 11.00, 13.00, 19.00 Новости
07.10 «Неизвестный Кремль»
08.00 Х/ф «Кадриль»
09.30 «Играй, гармонь любимая» в Кремле. Праздничный концерт
11.10 Х/ф «Приходите завтра»
13.20 «Людмила Зыкина. «Как не любить мне эту землю...»»
14.20 Х/ф «На безымянной высоте»
18.00 Документальный фильм
19.30 «Две звезды»
22.00 «Время»
22.20 Х/ф «Если ты меня слышишь»
00.10 «Красный хоккей»
00.50 Чемпионат Европы по футболу 2008 г. Сборная Хорватии - сборная Германии. Прямой эфир из Австрии
03.00 Х/ф «Лучше не бывает»
05.30 Х/ф «Совершенство в пикселях»

РОССИЯ

- 05.45 Х/ф «Гость с Кубани»
08.05 Х/ф «Женитьба Бальзаминова»
09.50 М/ф «Бременские музыканты»
10.10 Концерт Дмитрия Хворостовского

- 11.20 Х/ф «Кубанские казаки»
13.10 Х/ф «Граф Монтегено»
15.00, 21.00 Вести
15.10 Х/ф «Мужики!»
17.00 Москва. Кремль. Церемония вручения Государственных премий Российской Федерации
18.00 «Жизнь в ритме марша. Братья Покраас»
19.00 Х/ф «Если у вас нету тети.»
01.20 «Россия молодая». Праздничный концерт
03.30 Футбол. Чемпионат Европы. Австрия - Польша
05.45 Х/ф «Формула успеха»

КУЛЬТУРА

- 07.30 «Евроныус»
11.10 Д/ф «Полет российского орла»
11.30 Х/ф «Суворов»
13.15 Концерт «Щелкунчик»
14.45 Х/ф «Я шагаю по Москве»
16.05 Концерт «Россия, Русь! Храни себя, храни!»
17.10 Д/с «Коралловые рифы». «Идеальный риф»
18.05 «Вивальди-оркестр» и друзья - звезды театра и кино
18.50 Х/ф «Из пламя и света» 1, 2 с.
20.35 «Петр Тодоровский в кругу друзей»
21.30 Х/ф «Маша»
23.00 Новости культуры

- 23.20 III Фестиваль симфонических оркестров мира. Закрывание. Трансляция из Колонного зала Дома союзов
01.20 Х/ф «Царская охота» 1 с.
02.40 М/ф «Квартира из сыра»
02.55 Д/с «Коралловые рифы». «Идеальный риф»

АРИГ УС

- 06.30 «Восточный экспресс». Погода. «Новостя»
07.10 «Абитуриент-2008». «Знаки зодиаки»
07.30 «Улан-Удэ: инструкция по применению». Погода
08.00 «Приключения Джимми Нейрона, мальчика-гения»
09.00 «Восточный экспресс». Погода. «Новостя»
09.35 Т/с «Саша плюс Маша»
10.00 «Школа ремонта»
12.00 Д/ф «Жизнь после славы»
14.00 «Клуб бывших жен»
15.00 «Победоносный голос верующего». «Знаки зодиаки»
15.30 «Привет! Пока!»
19.00 «Абитуриент-2008». «Знаки зодиаки». Погода
19.20 М/ф
19.30 «Привет! Пока!»
20.30 «Улан-Удэ: инструкция по применению». Погода
21.00 «Привет! Пока!»
22.00 «Дом-2. Город любви». «Знаки зодиаки»
23.00 «Комеди-клуб». Погода

ТИВИКОМ

- 07.00 «Наш город»
07.30 «Дамские штучки»
08.05 «Дагестан. Кавказский Вавилон»
08.35 «Симпсоны»
10.00 Х/ф «Последний десант»
12.00 «Я - путешественник»
12.30 «Очевидец»: самое смешное
14.00 Х/ф «Последние пророчества»
15.50 «Дальние родственники»
16.15 Х/ф «Участь Салема»
20.00 Х/ф «Тайны Бермудского треугольника»
01.00 «Дискотека 80-х»

СТС - БАЙКАЛ

- 06.25, 07.15, 07.40, 08.10, 08.25, 00.25, 00.50, 01.20, 01.55, 02.20, 02.50, 03.20 Скажи на СТС-Байкал
05.55, 07.15, 08.10, 09.25, 11.15, 18.55, 20.05, 21.55, 23.35, 00.55, 01.55 Прогноз погоды: Бурятия
06.00 М/ф «Прометей»
06.25 М/ф «Сказка о глупом муже»
06.35 М/ф «Василиса Микулишна»
06.55 М/ф «Сказка о царе Салтане»

- 07.55 М/с «Умелец Мэнни»
08.20 М/с «Смешарики»
08.30 М/с «Маленькие эйнштейны»
09.00 Истории в деталях
09.25 М/ф «Ежик в тумане»
09.40 М/ф «Фильм... Фильм... Фильм...»
10.00 Т/с «Папины дочери»
20.58 Скажи!
21.00 Х/ф «Такси-2»
22.45 Х/ф «Тутси»
01.00 «Кинотавр» в деталях
02.00 Х/ф «Ярмарка тщеславия»
04.10 Музыка на СТС-Байкал

ДТВ

- 09.00 Удачное утро
09.50 Музыка на ДТВ
10.00 «Зверьиные шуточки»
11.00 Тысяча мелочей
11.30 Мультфильмы
13.30 «Каламбур»
14.30 Х/ф «Лесной воин»
16.30 Т/с «С.S.I. Место преступления Лас-Вегас»
18.25 Х/ф «Дежа вю»
20.30 Х/ф «Шпионы и предатели»
21.25 Д/ф «Приговоренные пожизненно»
22.00 Территория призраков
23.00 Х/ф «Убить Бэлла»
01.00 Т/с «С.S.I. Место преступления Лас-Вегас»
03.00 «Голые и смешные»
03.30 Т/с «Отряд «Антитеррор»»
04.25 Территория призраков
05.25 Т/с «Автодром»
06.25 Ночной клуб

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ 21-62-62 ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ

Пятница, 13

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

- 07.00, 11.00, 13.00, 19.00 Новости
07.10 Х/ф «Линия смерти»
09.00 «Клуб Микки-Мауса». «Ким 5+»
10.00 «Дети-герои»
11.10 «Смак»
11.50 «Теща в доме»
13.20 «Сергей Маковецкий. Раб сцены»
14.20 «Цирк». Лучшее
16.20 Х/ф «72 метра»

- 19.50 «Две звезды»
22.00 «Время»
22.20 Х/ф «Без права на ошибку»

- 00.10 «Синдром Кассандры»
00.50 Чемпионат Европы по футболу 2008 г. Сборная Италии - сборная Румынии. Прямой эфир из Швейцарии
03.00 Х/ф «Скала»
05.30 Х/ф «Двойной Билл»

РОССИЯ

- 06.55 Х/ф «Живет такой парень»
08.55 «Комната смеха»

- 09.50 М/ф «Трое из Простоквашино». «Каникулы в Простоквашино». «Зима в Простоквашино»
10.50 Х/ф «Чарли и шоколадная фабрика»
13.00 Х/ф «Любимый по найму»
15.00, 21.00 Вести
15.20 Концерт Аркадия Инина
16.50 Юбилейный вечер Игоря Крутого
19.50 Т/с «Билет в гарем»
23.30 Х/ф «Дикий остров»
01.20 Х/ф «Пятница, 13-е»
03.30 Футбол. Чемпионат Европы. Нидерланды - Франция

КУЛЬТУРА

- 07.30 «Евроныус»
11.10 Укрощение строптивых
11.40 Х/ф «Девушка с гитарой»
13.05 Легенды мирового кино. Сергей Филиппов
13.35 Х/ф «Золотые рога»
14.45 М/ф «Необыкновенный матч»
15.10 К 100-летию Марины Семеновы. «Богиня танца»
15.50 VII Международный фестиваль «Цирк Массимо»
16.55 Д/с «Коралловые рифы». «Круговорот жизни»

- 17.50 Концерт «Наших песен удивительная жизнь»
18.50 Х/ф «Из пламя и света» 3, 4 с.
20.20 Д/ф «Бремен. Сокровищница вольного города»
20.40 Юбилей Сергея Маковецкого. Линия жизни
21.30 Х/ф «Ретро втроем»
23.05 Гала-концерт оперных звезд в Баден-Бадене
00.30 Д/ф «Шерлок Холмс - великий детектив»
01.20 Х/ф «Царская охота» 2 с.
02.30 М/ф «Шпионские страсти»
02.55 Д/с «Коралловые рифы». «Круговорот жизни»

№63 (21606)

Дүхэрнэ

№22 (580)

Ариг Ус

- 07.30 «Абитуриент-2008». «Знаки зодиаки». Погода
08.00 «Такси»
08.30 М/с «Ох уж эти детки»
09.00 «Улан-Удэ: инструкция по применению». Погода
09.30 Необъяснимо, но факт
10.30 Т/с «Счастливы вместе»
11.30 Т/с «Гуманоиды в Королеве»
12.00 М/с «Крутые бобры»
12.30 М/ф «Шоу Рена и Стимпи»
13.00 М/с «Губка Боб Квадратные Штаны»
13.30 М/с «Детки подросли»
14.00 М/с «Тоталли Спайс»
14.30 Т/с «Счастливы вместе»
15.00 «Победоносный голос верующего». «Знаки зодиаки»
15.30 «Дом-2. Live»
16.05 Х/ф «Жестокий романс»

- 19.00 «Абитуриент-2008». «Знаки зодиаки». Погода
19.30 Т/с «Гуманоиды в Королеве»
20.00 «Такси». Погода
20.35 «Улан-Удэ: инструкция по применению»
21.00 «Интуиция»
22.00 «Дом-2. Город любви». «Знаки зодиаки»
23.00 Наша Russia
00.30 Смех без правил
01.30 «Секс» с А.Чеховой

Тивиком

- 07.00 Музканал
08.25 «Симпсоны»
09.45 Х/ф «Участь Салема» 1 ф.
12.15 День «Фантастических историй»
14.15 «Фантастические истории»
20.00 «Радар спорт»
20.30 «Сам себе хозяин»
21.00 Х/ф «Другой мир»

- 23.20 Х/ф «Другой мир. Эволюция»

СТС - БАЙКАЛ

- 01.15 «Сеанс для взрослых»
06.25, 07.15, 07.40, 08.10, 08.25, 00.25, 00.50, 01.20, 01.55, 02.20, 02.50, 03.20 Скажи на СТС-Байкал
05.55, 07.15, 08.10, 09.25, 11.15, 18.55, 20.05, 21.55, 23.35, 00.55, 01.55 Прогноз погоды: Бурятия
06.00 М/с «Возвращение с Олимпа»
06.20 М/ф «Шайбу! Шайбу!»
06.45 М/ф «Матч-реванш»
07.10 М/ф «Метеор» на ринге»
07.30 М/ф «В гостях у лета»
07.55 М/с «Умелец Мэнни»
08.20 М/с «Смешарики»
08.30, 16.00 Истории в деталях
09.00 Х/ф «Полицейская история»

- 10.40 Х/ф «Полицейская история-2»
12.25 Х/ф «Полицейская история - 3. Суперполицейский»
14.10 Х/ф «Проект «А»-2»
16.30 М/с «Приключения Тома и Джерри»
17.00 Х/ф «Тутси»
19.15 Х/ф «Такси-2»
20.58 Скажи!
21.00 Х/ф «Такси - 3»
22.40 6 кадров
23.00 Хорошие шутки
01.00 «Кинотавр» в деталях
02.00 Х/ф «Домашняя вечеринка»
03.55 Х/ф «Дети-шпионы»
05.20 Музыка на СТС-Байкал

- 11.00 Тысяча мелочей
11.30 Мультфильмы
13.30 «Каламбур»
14.30 Х/ф «Путь дракона»
16.30 Т/с «С.S.I. Место преступления Лас-Вегас»
18.30 Х/ф «Поезд в далекий август»
20.30 Х/ф «Шпионы и предатели»
21.25 Д/ф «Приговоренные пожизненно»
22.00 Территория призраков
23.00 Х/ф «Дрянь»
01.00 Т/с «С.S.I. Место преступления Лас-Вегас»
03.00 «Голье и смешные»
03.30 Т/с «Отряд «Антитеррор»
04.25 Территория призраков
05.25 Т/с «Автодром»
06.25 Ночной клуб

ДТВ

- 09.00 Удачное утро
09.50 Музыка на ДТВ
10.00 «Звериные шуточки»

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ •

Суббота, 14

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

- 07.00, 11.00, 13.00, 19.00 Новости
07.10 Х/ф «Дачная поездка сержанта Цыбули»
08.30 Играй, гармонь любимая!
09.10 «Мои друзья Тигруля и Винни». «Дональд Дак представляет»
10.00 Слово пастыря
10.20 Здоровье
11.10 «Смак»
11.50 «Кино на двоих»
13.10 Х/ф «Сыщики»
15.10 Волшебный мир Диснея. «Классный мюзикл: Каникулы»
17.00 «Бывшие жены»
18.00 «Кто хочет стать миллионером?»
19.10 Концерт «Вперед, Россия!»
20.30 Х/ф «Большая разница»
22.00 «Время»
22.20 Что? Где? Когда?
23.30 Х/ф «Надин»
00.50 Чемпионат Европы по футболу 2008 г. Сборная Швеции - сборная Испании. Прямой эфир из Австрии
03.00 Х/ф «Чужой-4: воскрешение»
05.00 Х/ф «Возмездие»
- «РОССИЯ»
- 07.00 «Доброе утро, Россия!»
08.30 «Здоровье»
09.00, 12.00, 15.00, 21.00 Вести
09.10 Вести-Бурятия (на бур. яз.)
09.20 «Военная программа»

- 09.45 «Утренняя почта»
10.25 «Субботник»
11.05 «Вокруг света»
12.10 Вести-Бурятия
12.20 Родом из деревни
12.35 Лицом к власти
12.50 Актуальное интервью
13.00 Телемагазин
13.20 Планета православия. «Православие России, Узбекистана, Украины и Прибалтики»
14.15 «Сенат»
15.20 Вести-Бурятия
15.30 Х/ф «Не ходите, девки, замуж»
16.50 «50 блондинок. Интеллектуальное шоу»
17.55 «Субботний вечер»
19.45 Т/с «Билет в гарем»
23.35 Х/ф «Сдвиг»
01.45 Х/ф «Опасная земля»
03.30 Футбол. Чемпионат Европы. Россия - Греция

КУЛЬТУРА

- 07.30 «Евроныс»
11.10 Библейский сюжет
11.45 Х/ф «Лев Гурыч Синичкин»
13.00 Д/ф «Фаунтейнское аббатство»
13.20 «Кто в доме хозяин»
13.50 Х/ф «Дети капитана Гранта»
15.15 Путешествия натуралиста. Ведущая Марина Голуб
15.45 Х/ф «Самый медленный поезд»
17.00 Д/с «Коралловые рифы». «Разговор с рыбами»
17.55 К 95-летию со дня рождения Тихона Хренникова. «Романтика ромansa»
18.50 Х/ф «Из пламени и света»
19.35 Магия кино

- 20.20 Спектакль «Маленькие комедии большого дома»
23.00 Новости культуры
23.25 Х/ф «Мифы моего детства»
01.10 Концерт «Терем-квартиета»
02.00 Д/ф «Сад, который скрыт»
02.55 Д/с «Коралловые рифы». «Разговор с рыбами»

Ариг Ус

- 07.30 «Абитуриент-2008». «Знаки зодиаки». Погода
08.00 «Улан-Удэ: инструкция по применению». Погода
08.30 «Жизнь, полная радости»
09.00 М/с «Приключения Джими Нейрона, мальчика-гения»
09.30 «Утумата». Погода. «Знаки зодиаки»
10.00 «Дом-2. Город любви»
11.00 «Школа ремонта»
12.00 Д/ф «Слуги»
13.00 «Битва экстрасенсов»
14.00 «Клуб бывших жен»
15.00 «Cosmopolitan: видеOVERсия»
16.00 Х/ф «Шестое чувство»
18.00 Т/с «Саша плюс Маша»
18.40 «Абитуриент-2008». «Знаки зодиаки». Погода
19.00 Танцы без правил
20.00 «Такси»
20.30 «Улан-Удэ: инструкция по применению». Погода
21.00 «Необъяснимо, но факт»
22.00 «Дом-2. Город любви». «Знаки зодиаки»
23.00 «Комеди-клуб». Погода
00.00 Наша Russia
00.30 Убойная сила
01.30 «Секс» с А.Чеховой

Тивиком

- 07.00 «Радар-спорт»
07.30 «Сам себе хозяин»

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ •

Воскресенье, 15

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

- 06.50 Х/ф «Коллеги»
07.00, 11.00, 13.00 Новости
07.10 Х/ф «Коллеги»
08.50 «Армейский магазин»
09.20 «Клуб Микки-Мауса». «Ким 5+»
10.10 «Умницы и умники»
11.10 «Непутевые заметки»
11.30 Пока все дома
12.20 «Фазенда»
13.20 Х/ф «Дети Дон Кихота»
14.40 «КВН». Премьер-лига
16.20 «Призвание». Премия лучшим врачам России
18.00 Документальный фильм
19.00 Т/с «Заколдованный участок»
22.00 «Время»
22.35 Х/ф «Флэшка»
00.40 Х/ф «Дрейф»
02.20 «Ревность»
03.00 Звезды эфира. «Николай Озеров»
03.30 Чемпионат Европы по футболу 2008 г. Сборная Швейцарии - сборная Португалии. Прямой эфир из Швейцарии до 05.40
- «РОССИЯ»
- 06.50 Х/ф «Неподсуден»
08.30 «Сельский час»
09.00, 12.00, 15.00, 21.00 Вести
09.10 Вести-Бурятия
09.20 «Диалоги о животных»
09.55 «Вся Россия»
10.10 «Смехопанорама»
11.05 «Сам себе режиссер»

- 12.10 Вести-Бурятия
12.50 «Городок». Дайджест
13.20 «Сто к одному»
14.15 «Гуд бай, Америка. Композитор Зацепин»
15.20 Вести-Бурятия
15.30 «Фитиль 181». Сатирический тележурнал
16.15 «Честный детектив»
16.50 Х/ф «Счастье по рецепту»
19.05 «Аншлаг и Компания»
21.20 Х/ф «Суррогатная мать»
01.45 Х/ф «Близнецы»

КУЛЬТУРА

- 07.30 «Евроныс»
11.10 Лето Господне. День Святой Троицы
11.40 «Обыкновенный концерт»
12.15 Х/ф «Деловые люди»
13.40 «Музыкальный киоск»
14.00 М/ф «Али-Баба и сорок разбойников», «Подаренка», «Синюшкин колодец»
15.05 Д/ф «Город муравьев»
16.00 «Что делать?»
16.45 «50 лет с «Березкой». Мира Кольцова»
17.40 Эпизоды. Михаил Пореченков
18.20 Д/ф «Троицкий монастырь в Сергиевом Посаде»
18.35 Х/ф «Белый снег России»
20.05 Вспоминай Григория Горина. Больше, чем любовь
20.45 Х/ф «Убить дракона»
22.45 Д/ф «Приключения Лоуренса Аравийского»
23.35 Юбилейный вечер Александра Городницкого
00.35 Х/ф «Нанкинский пейзаж»
02.15 «Широкий формат»
02.40 М/ф «Лев и Бык»
02.55 Д/ф «Город муравьев»

Ариг Ус

- 07.30 Измени свой мир. Погода. «Знаки зодиаки»
08.00 «Благая весть»
08.30 «Улан-Удэ: инструкция по применению». Погода
09.00 «Абитуриент-2008». «Знаки зодиаки». Погода
09.30 «Гость в студии»
10.00 «Дом-2. Город любви»
11.00 Школа ремонта
12.00 «Танцы без правил»
13.00 «Женская лига»
14.00 «Звезды меняют профессию»
15.00 Х/ф «Шестое чувство». «Знаки зодиаки»
17.00 Х/ф «Осторожно! Двери закрываются»
19.00 Д/ф «Пропавшие»
20.00 «Такси в Питере». Погода
20.30 «Улан-Удэ: инструкция по применению». Погода. «Знаки зодиаки»
21.00 «Битва экстрасенсов»
22.00 «Дом-2. Город любви». Погода
23.00 «Комеди-клуб». «Знаки зодиаки»
00.00 «Женская лига»
00.30 Смех без правил
01.30 «Секс» с А.Чеховой

Тивиком

- 07.00 Музканал
07.40 «Китайские монастыри»
09.40 «Клуб «Белый попугай»
09.15 «Школьное ТВ»
09.45 «Дамские шутки»
10.15 «СПИД. Скорая помощь»
10.45 «Кулинарные шутки»

- 11.00 Х/ф «Война»
13.30 «24»
14.00 «Неделя»
15.00 «Репортерские истории»
15.30 «Частные истории»
16.00 Х/ф «Тайны Бермудского треугольника»
21.00 Х/ф «Тень»
23.00 «Фантастические истории»: «НЛО. Тайная миссия пришельцев»
00.00 «Очевидец: самое шокирующее»
01.00 «Мировой бокс». Восходящие звезды России
02.00 «Сеанс для взрослых»

СТС - БАЙКАЛ

- 06.09, 06.30, 07.02, 07.20, 08.30, 08.55, 00.20, 00.45, 01.25, 01.55, 02.20, 02.50, 03.20 Скажи на СТС-Байкал
05.55, 07.15, 08.10, 09.25, 11.15 Прогноз погоды: Бурятия
06.00 М/ф «Персей»
06.25 М/ф «Геракл у Адмета»
07.05 М/ф «Винни-Пух»
07.20 М/ф «Винни-Пух идет в гости»
07.30 М/ф «Винни-Пух и день забот»
07.55 М/с «Умелец Мэнни»
08.20 М/с «Смешарики»
08.30, 16.00 Истории в деталях
09.00 М/с «Том и Джерри.»
09.15 Самый умный
11.00 Галилео
12.00 Снимите это немедленно!
13.00 М/с «Чип и Дейл спешат на помощь»
14.00 М/с «Что новенького, Скуби Ду?»
15.00 М/с «Геркулес»

- 16.30 Кто умнее пятиклассника?
17.30 М/с «Том и Джерри.»
17.45 М/ф «Правдивая история Красной Шапки»
19.15 Х/ф «Няньки»
20.58 Скажи!
21.00 Х/ф «К-9. Собачья работа -3»
22.50 6 кадров
23.00 «Кинотавр»- 2008 г.
00.00 Х/ф «Хроники Риддика. Черная дыра»
02.00 Х/ф «Фанатка»
03.35 Х/ф «Портрет вампира»
05.10 Музыка на СТС-Байкал

ДТВ

- 09.00 Удачное утро
09.50 Музыка на ДТВ
10.00 «Звериные шуточки»
11.00 Тысяча мелочей
11.20 Медицинское обозрение
11.30 Мультфильмы
13.30 «Каламбур»
14.30 Х/ф «Меч якудзы»
16.30 Т/с «С.S.I. Место преступления Лас-Вегас»
18.30 Х/ф «Убить Бэлла»
20.30 Х/ф «Шпионы и предатели»
21.25 Д/ф «Приговоренные пожизненно»
22.00 Территория призраков
23.00 Х/ф «Поезд до Бруклина»
01.00 Т/с «С.S.I. Место преступления Лас-Вегас»
03.00 «Голье и смешные»
03.30 Т/с «Отряд «Антитеррор»
04.25 Территория призраков
05.20 Т/с «Автодром»
06.25 Ночной клуб

Буряадай элитэ уран зохёолшо

«МИНИИ ТҮРҮҮШЫН УНШАГШАД – ХЭЖЭНГЭ НЮТАГААРХИМНИ...»

Россин Журналистнуудай болон Уран зохёолшодой холбоонуудай гэшүүн, поэт, драматург, олон жэлнүүдтэ «Байгал» журналай харюусалгата секретаряар хүдэлхэн, Буряадай соёлой габьяата хүдэлмэрлэгшэ Георгий Цыренович Дашабылов амиды мэндэ ябаа хаа, байгша оной шониин 22–то 70 наһанайнгаа ойн баярые тэмдэглэжэ байгаа, тээ яахабши, хүн бүхэндэмнай ута, богони наһанай болзорнууд гэдын ороһоо элдэбээр үгтэнэ ха юм даа, гэжэ хэндэшье мэдээжэ.

Хэжэнгын аймагай Ушхайтанаа баруун урдахана Ажалша нотагта 1938 оной зун Цэрэнэй Дашабал ба Гунжит хоёрой гэр бүлдэ үүнэй хүлээгдэнэ хүбүүн түрээр, хамагайн найдал болохо хүбүүндэ Гоша гэнэн нэрэ үгтэн бэлэй. Энэ айл 3 хүбүү, 2 басага үндэлгэнэ намтартай.

Би мүнөө танай анхаралда 1998 ондо Г.Ц.Дашабыловай «Тэрэ хабарай ургынууд» гэжэ номдо хэлбэгдэнэ мэдээжэ уран зохёолшо тухай нотагаархидай, мүн манай уран зохёолшод болоод поэдүүдэй дурдалгануудые тон тобшохоноор табихамни.

Энэ номой шүлэгүүдые уран зохёолшын наһанайн хүэр ажалай ветеран Зинаида Лубсановна Дашабылова бэлдэжэ, редактор Л.Д.Талхаев хэлбүүлэн гаргаһан юм. З.Л.Дашабылова хайрата хүэрэйнгөө бүхы зохёолнуудые суглуулжа, томо ехэ антологи бүтээжэ гаргаха хүсэлэнгэй, энэ хүсэлын номой ёһоор бүтээнэ болтогой!

Гүнзэн-Норбо ГУНЗЫНОВ,
Петровскийин Эрдэм ухаанай болон искусствын академииин академик.

Хани хүэр Зинаида Лубсановнтайгаа Москвада. 1970 он

ХҮН БОЛОХО БАГАНАА

Ажалай ветеран С.Б.Дымбрыловагай хөөрөөнһөө: «Һайн үри түрэн тоонтоёо, түрэл түтимүүдэ суурхуудай» гэжэ манай арадай хэлсэдэгын тон зүб.

Энэ һанамжа, Ц.Дашабалтан-да хабаатай гээд һанадаг хүм. Манай Ажалшаһаа гараһан Буряад орон соогоо сууга хүнүүдэй нэгэн Дашабалай Гоша болоно даа. Гоша хүдөөгэй юрын ажалшанай бүлэдэ түрэнһэһе хаа, өөрынгөө хүсэл эрмэлзэлээрэ энэ дэлхэйдэ абажа гараһан бэлигэ олондо мэдээжэ болгоһон хүн гээшэ. Дашабалтанай олон үри һадаһан соо ехэ абгынгаа, нагасынгаа бэлигые үргэлжэлүүлхэ нэгэн заабол тодорхо ёһотой даа гээд этигэжэ һуудагби.

Ажалай ветеран, үеын хүэр А.Б.Намсараевагай хөөрөөнһөө: «Манай гэртэжин Ажалша нотагта хүршэнүүд байһан тула мэдээ орохоһоо, Гошотой наадажа үндэлһэнби. Эхэ, эсэгын үнийнэй хүлээһэн Гоша, үргэмэл биһые гэртэжиндээ нилээд эрхэнүүд байһан гээшэбди. Гоша бүри баһаана юмэ бэшэхэ дуратай һэн, нотагайнгаа үбгэдэй урданай юмэ хөөрөлдэһиень шагнаха ехэ дуратай, тэндэ дуулаһанаһаа уранаар хөөрөжэ, манаа хужарлуудай бэлэй. Гоша 5-6-дахи классуудта һурадаг байхадаа, колхозойнгоо болон Ажалша нотагайнгаа ажабайдал тухай багахан мэдээсэлнүүдые, тээ ехэхэн болоходоо шүлэгүүдээ «Хэжэнгын колхознигто», удаань, «Буряад-Монголой үнэн» газетэдэ толилуулжа, тэрэнээ харуулжа хүхидэг бэлэй».

Түрүүшын багша, арадай гэжэрэлэй отличник Ц.Ц.Эрдыниевагай хөөрөөнһөө: «Сагаахан шарайтай, гонзод гэнэн нюуртай, хэрмэн марятай хүбүүхэн 1945-1946 онуудай һуралсалай жэлдэ Ушхайтын эхин һуриуулин 1-дэхи класста ороһон бэлэй. Гоша бүри 2-дох класста һуража байхадаа, урогуудай хоорондох зарларалай үедэ шүлэг бэшэжэрхөөд: «Багшаа, Багша, шүлэг бэшээб, энэением уншаад үзыт» гэжэ бэлэй. Гоша хараһан, үзэнһөө саарһан дээрэ зохидхоноор, уранаар бэшээдхидэг юм һэн. Зохёолшо болохо хүсэлөө бүри баһаана шэлэһэн хүбүүн ябадаг байгаа гээд һүүлһэн мэдэрһэн бэлэй».

Энэ һонирхолтой хөөрөлдөөнүүдые Буряадай соёлой габьяата хүдэлмэрлэгшэ Д.Ш.Хубитуев бэшэжэ абаһан байна.

Буряадай арадай поэт Лопсон Талхаев: «Танилсаһаар, түрүүшын үдэрһөө Гоша бидэ хоёр дүтын нүхэд болоо һэмди. Шүлэг зохёол гээшэмнай бидэниие нэгэ амин, аха дүү шэнги болгохо иимэ шэдтэй шалтагаан байшоо. Шэнэ нүхэрни һурагша ябахадааһы, Туркменидэ хилын харуулшан байхадааһы, бэшэһэн шүлэгүүдээ уншагша һэн. Сүл губин халуун элһэн, хилын сэрэгэй дохбо, галагар хара нюдэтэй туркмен басагад, элжэжэ хүтэлһэн үбгэн - минии хараа, үзөөгүй зураглал тэдэ шүлэгүүдһээн эли тодоор аржыжа харагдагша бэлэй».

Буряадай арадай поэт Николай Дамдинов: «Хэжэнгэ нотагтаа тон дуратай байһаниин Хэжэнгэ тухай шүлэг соонь алтан мурнуудээр хайлан орожо, ирагуу хайхан дуун боложо эдэлээ ха юм».

«Өөрөө сэдхэлээ долгисоогүй һаа, ондоо хүнэй сэдхэлье долгисуулаһагүйш», - гэжэ тон зүб хэлэгдэнэ бэшэ аал! Г.Ц.Дашабылов хирэгүй хайхан сэрбэ сэдхэлтэй хүн байгаа, шэг шарайдааһы сэрбэр эрэ бэлэй. Г.Ц.Дашабыловай һүүлшын үгэнүүд түрэн дайда Хэжэнгэдээ, эрхим хайрата нотагаархидтаа хандаһан байгаа һэн гэжэ ханахада, нюдэнһөө нулимса дуналаад абадаг һэн. Жэнхинэ буряад үгөөрөө хэлһэн шүлэгын түрэл арадайнгаа сээжэдэ хэтэ мүнхэдөө ханхинан эдэлжэ байхань дамжаггүй.

Журналист Цыргма Гомбодоржиева: «Би Гошотой хэдэн жэлдэ «Байгал» журналда суг хамта ажаллаха үедөө

тэрэниие бүриһы дүтөөр мэдэхэ болоо һэмби. Хүнэй наһан соо элдэб ушаралнууд, заримдаа алдуу эндүүшы гаргаха ябадалнууд тохёолдодог гээшэ ааб даа. Тиигэбэшы «голоо алдангүй ябаял, нүхэд», - гэжэ тэрэ хоёдо хэлэхэ дуратай һэн. Энэнь тон гүнзэги урхатай, эсэн һургаал байшоо. Үнэхөөрөөшы, хүн бүхэн голоо алдангүй, хазагай гэшхэнгүй ябадаг һаа, хэды һайн гээшэ һэм! Мүнөө дурсан ханаахадам, тэрэ маанадтал адли юрын хүн бэшэ, түрэхэ гараһын хурдан хурса бодолтой, оюун бэлигтэй, хэтын хэтэдэ мартагдашгүй нэрэ солотой хүн байшоо.

Буряадай арадай поэт Гунгаа Чимитов: «Поэт Г.Дашабылов олон гоё хайхан дуунуудые зохёожо, ехэ алдар сууда хүртэн түүхэтэй. Хэжэнгэһээ гараһан нэрэ солотой композиторнууд Б.Ямполов Ж.Батуев хоёр нотагайнгаа поэт хүбүүнэй үгэ дээрэ дуу бэшэхэ дуратайнууд һэн. Мүн Г.Дашабыловай үеын композиторнууд Б.Цырендашиев, А.Андреев, С.Манжигеев гэгшэд олон дуу бэшэһэн. һүүлэй жэлнүүдтэ Гоша залуу композитор П.Дамирановтай зохёохы ажаалаараа тааража, суг хамта хэдэн хайхан дуунуудые бэшээ бэлэй».

Буряад Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрлэгшэ Цыдып Цырендоржиев: «Харин үгтэн сагын охорхон байшоол даа. Тиимэ хадань иимэ эршэтэйгээр, илангаяа һүүлэй жэлнүүдтэ ажаллаа гү, магадгүй, ганса «Мүнгэн хутага», «Түрүүшын бороо», «Үглөөгүүр» гэжэ номуудые дурдахада, юмэн хуу тодорхо. Тэрэнэй гаргаһан 30-аад номуудын хайхан наһал, дурасхаал болохоорло болохо гэжэ тобшохоор. Шү-

лэгүүд, поэмэнүүд, тэдэн соонь «Мүнгэн хутага», «Добын долоон хүбүүд» гэжэ поэмэнүүдын намда гансата ханагдаахидыг».

Уран зохёолшо, Буряадай Гүрэнэй шангай лауреат, Россин соёлой габьяата хүдэлмэрлэгшэ Ц.Р.Галанов: «Мүнөө манай Гошын шүлэгүүд, дуунууд бүхы Буряад соомнай хаа хаанагүй таранхай. Тэрэнэй дуунуудые мэдэхгүй хүн бүриһы хомор болонхой. Илангаяа наһа барахынгаа урда тээ Г.Дашабылов эрхим зүжэгүүдээ, дуунуудые бэшэһэн байдаг. Тэрэнэй бэшэһэн, «Хэжэнгэмни» гэжэ дуун мүнөө Хэжэнгын зоной магтаал-гимн болонхой. Бидэ Гошынгоо иимэ заяатай байһандань ехэтэ омогорхонбди. Гэбэшы, богони наһатай байһандань, хэлбэришгүй уйдхартай, хайратай байна даа».

Г.Ц.Дашабыловай наһанайн хүэр Зинаида Лубсанова Дашабыловагай хөөрөөнһөө: «Хададал үндэр, далайдал гүнзэги, таладал тэнюун сэдхэлтэй нүхэрэйнгөө дали доро энхэрүүлэн ябаһамни минии наһанай жаргал. 1960 ондо «Буряад үнэн» газетэдэ Г.Дашабыловай шүлэгүүдэй дүрэ зурагтай хамта гараһы хараад, ямар сэрбэр хайхан шарайтай поэт бии болоо гээшэб гэжэ ханаа бэлэйб. Хоёр жэл үнгэрһэн хойно багшанарай институтдай байрада Гошотой түрүүшынхээ уулзажа танилсаа бэлэйбди. Уданшьегүй хүбүүнэй айл болохонь гэжэ дуулаад, Гошын эжы дасан ошоходонь, яһала һайн тааража һууха юм байна гүүлээд лэ бидэ айл бүлэ болоо һэмди. Хадам эжы тухайгаа хэдэн үгэ хэлэхэ дуран хүрэнэ. Манай эжы номгон тэнюун зантай, бүхы юумые зүб

тээшэн шийдэхэ гэжэ оролдодог, ухаатай сэсэн хүн байһан юм. Хэжэнгын түхэрэн соо олдоогүй, хаха хольн Захаминһаа олоһон бэримнай юм даа гээд нам тухай дулааханаар хэлэдэг һэн. Гоша баһа эжыгээ хүндэдэг, хайрадаг хүбүүн байһан юм.

Энэ болотор намайэ тэнжээгээ,
Эжэлэнгүйгөөр мүнөөшы
Эдир хүбүүем ниргангаа үргэлһэн
Эжымни, эжымни, ямар
Һайхамши! –

гэжэ «Эхэ» гэжэ шүлэг соогоо хайрата эжыдээ хандан бэшэһэн байна. Бидэ Гошотой 30 жэл соо яһала гэмгүй айл боложо түбхинэн һуугаабди. Хүнэй наһан яһаншы тэнгөөр үнгэршэнэб даа. Үбшэн эшэ гайтай, ямаршы хүниие гамнаха бэшэ. Хэжэнгэ нотаг тухайгаа бэшэһэн шүлэгүүдын, дуунуудын олон ха юм даа.

Минии түрүүшын
уншагшаг –
Хэжэнгэ нотагаархимни,
Минии һүүлшын
уншагшаг –
Хэжэнгэ нотагаархимни,
– гээд, һүүлшынгээ үгэ хэлээ
һэн».

Юнииин 24-дэ үдэрэй 2 сагта Буряадай Үндэһэтэнэй номон санда Г.Ц.Дашабыловай 70 наһан ойн баярта зориуладан дурасхаалта уулзалгада уринабди. Эндэ Буряадай мэдээжэ дуушад, поэдүүд, багшанар, эрдэмтэд хабаадалсаха, мүн хэбэд номхон Хэжэнгэ нотагаархид болоод, РФ-гэй соёлой габьяата хүдэлмэрлэгшэ С.Н.Шойдокова хүгжэм дууга программаа дурдаха.

Эмхидхэлэй комитет.

Буряад талаа эрьенгээ
Бусаад ерээб.
Һэбхэн хадаһаам һэрбэнхэй
Һэбшээн ерээ.
Газарайл уужам гээр

Гансахан гайдамни,
Хэээдэшы хүлээн абыш,
Хэжэнгэмни.
Ургы сээсэгэ эбдгинхэй
Үлгы минии,

ХЭЖЭНГЭМНИ
Эгээл баһааам үргэнхэй
Эжым бэлэйш.
Газарайл уужам гээр
Гансахан гайдамни,

Хэээдэшы хүлээн абыш
Хэжэнгэмни.
Үлгэн ямархан нотагаһааш
Үлүүл гулаан.

Зулгы гансадам адлишуу
Зүрхөөр халуун.
Газарайл уужам гээр
Гансахан гайдамни,
Хэээдэшы хүлээн абыш,
Хэжэнгэмни!

Г.Ц.ДАШАБЫЛОВАЙ 70 жэлэй ойго

Нарата найхан Буряад оронтоёо нягта холбоотой байхан уран зохёол, поэзии болон драматургийн хүгжэлтэд нилээд хубитаа оруулжа түүрэгдэһэн Г.Ц.Дашабыловайнгаа түрэн үдэртэн зориулнаб.

Алтан тоонто Тураасгай-Ушхайтынгаа, эльдин тэнюун хэбэд номхон Хэжэнгынээ дэбисхэр дээрэ аба эжынгээ ханаан сэдхэлээр хүбүүнэй бэе оложо мүндэлхөөрнэ тэбхэр 70 жэлэйн жабхаланта үдэрын тэмдэгэлгэдхээ байхандань нютагаархидын, дүүвэрын, суг хүдэлхэн анда нүхэдын, үелэн хани нүхэрын, үри хүүгэдын, үргэн олонитэ ажалшад баяртай байханаа хубаалданабди, омогорхонбди Георгий Цыреновичынгээ харуул сэлмэг мүнхэ дурасхаалаарнь!

дайрагдажа, энэ алтан дэлхэй-нээмнай хахасаһандань шаналдагбди, теэд хайшан гэхэб даа!.. хүбэлгэн хурса, намдуу зөөлхөп абари зантай Гошамнай (Георгий Дашабыловнай) түрэлөө урилжа, эрдэм ухаагаа эршэдүүлэн, баян дэлгэр Буряад дайдаа алхалжал ябаһаниннь саглашагүйл!

Би Георгий Цыреновичтэй хани нүхэд байгабди. Тиимэһээ хэдхэн үгэнүүдээр

баргатай...

Апрелин хуушаар нэн... халхитайханшые хаа, бурханаймнай үршөөһэн дулаахан үдэр тохёолдоо нэн. Ушхайтынгаа зүүн захаар байра байдалтай Гошынгоо дүү Дамба Цыреновичтэй одхон хүбүүн Олеттэ сэхэ оробоби. найн зон ханаагаар, гэртэн папаниннь байшоо. Налархай уриханаар намайгаа угтажа абаа нэн. Гэр соонь уни бутарма. Хөөрхэн

сановна баһал зулгыхан сэдхэлтэй Улаан-Үдэдөө ажаһуунаб. Сүлөөтэй сагтаа үргэл мүргэл хэхээс Үндэр Гэгээн түрэлтэ Еши Лодой Римбүүшэ багшынгаа (Лысяя гора), мүн тиихэдэ Дээдэ-Онгостойн (Хамбын хүрэн) дасан дугангуудаар морилдог байһаниннь дэмбэрэлтэй! Би хэды дахин тэдэнэртэй уулзаһан, мэндэ найнаа ярилдаһан байнаб. Г.Ц.Дашабыловтанай Манас хүбүүниннь, Сэржунни басаганиннь айл аймаг болонхойнууд, баһал Улаан-Үдэ хотодоо.

Доржо САМБУЕВ,
дайнай ара талын ветеран.

НЮТАГАЙМНАЙ СОЛОТО ХУБҮҮДЭЙ НЭГЭН

Тоолоодшые яалайб даа, хэһэн бүтээһэн ажал хэрэгын олондомнай мэдээжэл гэшгээ ааб даа. Георгий Дашабыловай булган захануудайн нэгэниннь - «Тэрэ хабарай ургынууд» гэхэн зүжэгын Буряад драмын театрай тайзан дээрэ табигдажа, дүрэдхэлымнай буляһаниннь найшаалтай байна даа! Баһа тиихэдэ нэрлэхэ дуран хүрэгдэнэ, Георгий Цыреновичнай поэт, прозаик, драматург, публицист, журналист байхын хажуугаар хэды олон хүгжэмтэ дуунуудые зэдэлүүлээ гэшгээ!

Анатолий Андреевэй) гэжэ дууниинь зүрхэ сэдхэлымнай одоошые уярулдаг, баясулдаг, нютагаймнай солонь боложо мүнхэрхэ байһаниннь дамжаггүйл! Үшөө нэгэ дуунайнь, нэрлэбэл, «Хабсагайн дундуур харьялан урдадаг Худан голни үерлөө...» удаха шанарынь лирическэ, ханилхан хоёрой инаг дураяа ямарханаар хубаалдаагынь эли тодоор гэршэлэнэ. Буряадаймнай алтан гургалдай, мэдээжэ оперно дуушан Галина Шойдабаевагай агаарай долгиндо хангиурдаагынь урматай даа...

ханамжаяа хубаалданаб. Жаахан зураглалаа бүтээхын тулада тоонтодонь ошожо, дүтын түрэлхидтэйн зугаалжа ерээ нэмби...

Гошымнай тэнжэһэн, бөөмэйлэгдэһэн нютагаа магтадаг байһаниннь гайхалгүй. Юундэб гэхэдэ, урда таладаа тобойжо ургаһан тогоон шулуун байсатой, тахилгата үндэр нэбхээн буурал баабайтай, зүүн хойшоо зэндэмэни шулуун сүмэтэй, ороноймнай тэнгэри отог ноён Шалсаана найжануудтай, тэг дундаа Джагар оронһоо холонгоһон «Джарун Хашор» үргэлэй мүргэлэй су-

хуибүүд олон, наада зугаа гаргалдажа байхадань, ехэ баярлаа нэм... Үнэр баян, эбтэй эмхитэй гэр бүлэ байна даа. Дамбымнай нүхэрын Софья Сергеевна ажал дээрээ байгаа. Үмсын мал харууһалдаг, ехэл ажалтай зон байнал даа. Дамбатамнай аяр 15 аша зээнэртэй.

Дамдинжап Гошымнай хоёрдохи дүүниннь, эхэ эсэгынгээ буусада амгалан тайбан нуунаб. Хоёр дүү басагадын - Дашима, Дагзама табан аша зээнэртээ ехэшые холо бэшэ байратай.

Георгий Дашабыловаймнай хани нүхэрын Зинаида Луб-

Георгий ДАШАБЫЛОВ

ДҮРБЭН МҮРТЭЙ ДҮШЭН ШҮЛЭГ

1. Дуунайм дүрбэн мүр бурьялаа,
Дүрбэн зүг руу ниидэн ошоо.
Дүрбэн горхонни дүүен харьялаа.
Дүрбэн орьёлни огторгой тулашоо.
2. Жэлэй дүрбэн сагай халхин
Жэгдэ үлээнэ дүрбэн зүгһөөм.
Дүрбэн тэнгэринн мүшэддахин
Дэнгээ носооно дүрбэн тээһээм.
3. Дүрбэн жэлдэ дайн улаабхилаад,
Дүрбэн жэлдэ адхараа шуһан.
Дүрбэн хүбүүдээ эхэн мордохуулаад,
Дүрбэн саарһа абаа юм барһан.
4. Дүрбэн хүлтэй аад,
Дүрбэн зүгһөө аюул ерэнэ.
Дүрбэн аханарын хубия бэдэрнэ,
Дүрбэдэхинь гуламтаяа сахин үлэнэ.
5. Манай талада дүрбэн найхан:
Мандаһан наран, жэмэсэй улаан,
Дуулим нугын сэсэгтэ майхан,
Дурлаһан басаганай нюдэн дулаан.
6. Үргэн таладам дүрбэн улаан:
Үүрэй, үдэшин толонуудай улаан,
Жалгада хэбтэһэн үнэгэн улаан,
Жаргалтай эхэнэрэй хасар улаан.
7. Эрдэм бэлигые оролдожо олодог.
Эрын хүсэлые зоригор олодог.
Эддин жаргалые тэмсэлээр олодог.
Энхэ дурые сэдхэлээр олодог.
8. Далайдал гүн сэдхэлтэй
гэхэмни,
Балай уһан шалбаагшуу байба.
Бүргэдтэл шэн зоригтой гэхэмни,
Бүргэд гүйһэн шандаганшуу байба.

9. Дайгүй амгалан тэнюун сагта
Дайда талье сэсэгүүд хушадаг.
Дайнай улаабхилан эхилхэн газарта
Дариин утаан бүгэдые хушадаг.
10. Хазаарта моринойнгоо хурдан
гүйхые
Хадын харгыда шалгажа үзэхэш.
Хани нүхэдэйнгөө үнэн сэхые
Хара зоболон, үбшэндэ мэдэхэш.
11. Гунхажа мушхарһан модон муу.
Гутажа байһан мяхан муу.
Хайража эхилхэн үнэн муу.
Дайража хэлэһэн хүн муу.
12. Жаран жэлдэ ажаһуугаа.
Жаран нажарай уһа уугаа.
Жаалда ехэ, жаргал үзөө гү?
Жаргал гээшэ юун бэ? Хүсөө гү?
13. Булагта шорой бү оруула —
Бусаха, ерэхэдэ уутдаха байха.
Бууралай үгэ шагна, дуула —
Буруу, зүбые үзэһэн лэ байха.
14. Жэргэмэлтэ талада түрэжэ
угтаа,
Жэмэсэйн хүсөөр энэ болоош.
Жэгтэй тээд: түрэл нютагтаа,
Жэлдээш бэшэ, ошоногүйш оройш.
15. Хүн гэхэмни, айбала байба.
Хүсэн гэхэмни—хоохон тулам.
Сэдхэлтэй гэхэмни, хүхэ далайба.
16. Сэсэн гэхэмни, галзуурба улам.
Талын табан тарган тарбаган
Тарганһаа боложо шонодо барюулба.
Талханай найниие эдихэн азарга
Тарганһаа боложо урилдаанһаа гаргуулба.

17. Заматгай нуур загаһатай
гэлсэдэг.
Захын модон гэшүүнэлэг байдаг.
Залхуу хүн үглөөдэр гэдэг.
Залгиха дуратай айлаар зайдаг.
18. Үглөөгүүр мандаһан улаан наран
Үдэшэ бүхэндэ заатагүй жаргана.
Үлдэжэ тулиһан зон баран
Үлээдэһэн гэнгүй, талхаа гамнана.
19. Ангууша нохойдо хаб хусана.
Алдартай нүхэртэ кобуушан хусана.
Ардагай найнда эзэд олошорно.
Азатай бүлэдэ айлшад олошорно.
20. Дуулаһаар үглөөгүүр гараа нэн.
Уйлаһаар мүнөө гэртээ бусаба.
Хүшэр ороо даа энэ наһан,
Хүнэй хара хүлыень тушаба.
21. Маара маараһаар мал болобо.
Даара даараһаар үхэл олобо.
Нуу нууһаар сонсо болобо.
Нура нураһаар эрдэм олобо.
22. Агтабша үзөөд, хүлэг, бү хүхи,
Аласай дабаан үшөөл олон.
Алдартай болоод, нүхэр, бү хүхи,
Арадай хүбүүд үшөөл олон.
23. Сэлмэгхэн үүрээр түрөө бэлайш.
Сэдхэлтэй эхын хүбүүн бэлейш.
Сэгнэжэ шадангүй энэ болоош.
Сэржэмэй охиндо «жаргал» олоош.
24. Дуулимхан энэ дэлхэйдэ
Дууша хүбүүд ябадаг байна.
Дуулахын тула хэзээдэ
Дууша сэдхэлтэй түрэхэ байна.
25. Юртэмсын жама ёһо жэгтэй.
Юрэдөө тэрэниие ойлгохо хэрэгтэй.

Талын бурядай хүбүүн хадаа,
Талын сэдхэлые бү һандаа!
26. Жэргэмэлэй дуун үглөөнһөө
замханагүй.
Жэгдэхэн талаяа магтана
хаш угаа.
Үнэндөө тэрэ дуулана гү,
али уйлана гү?
Үндэгэтэй уурхайень анзаһан
булаа.
27. Саһан дээгүүр миний мүнүүд
Саашалан ошоно сэб сэхэ.
Энээн шэнгээр шүлэгэйм мүнүүд
Эндэ үлэхэй. Зүгөөр мүнхэ.
28. Үнгэрнэ дээгүүрнү хүрэг галууд
Үнинэй ерэнхэйб холын газарта.
Дулаан ороноо бусаба гүт,
шубууд?
Улаан зүрхэмни үбдэбэ гантан.
29. Хабтагай Байгалай эрьбэн
гэрхэн,
Хараад шамай сэдхэлни хүдэлбэ.
Байһан эзэнэйш тогтошоо зүрхэн.
Байза, шагна!
Дууниинь зэдэлбэ.
30. Морин хуураа гаргыш наашань!
Модон гэрэйшни хүйтэниинь
жэгтэй.
Хүтэлэй доһолтор дууладая
саашань!
Хүхижэшые, хүдэлжэшые
шадаха хэрэгтэй.
31. Жаргал бэдэржэ Жагар
ороогүйб.
Жаргалантынгаа талада
мал адуулааб.
Жааханайм нүхэр,
шамай ойлгоогүйб.
Жаргал гээшэшни хажуудам
байгаал.

32. Тэбэнэ зүүн жадаһаа аха.
Тэнэг хүн тэнгэриһээ аха.
Түлгэжэ ябангүй бусая, аха!
Түрэл нютагнай,— уулатай Аха.
33. Түрэлөө алдаашые түймэр
залгиха.
Угаа алдаашые уһан абаха.
Жэнхэни буряад хэлэн дээрээ
Жэгтэй найханаар дууладая нээрээ.
34. Мэргэн ангуушанай номон
хурдан.
Үргэн нютагайм тайга уужам.
Шэбэнэжэ хэлэһэн хоб хурдан.
Шэнэлхэн гансым сэдхэл уужам.
35. Сэлмэг үдэр миралан долгилһон
Сэнхир Байгални, дэлхэйдэ
гансаш!
Сэлээнэй олонһоо шэлэжэ
олоһон
Сэсэн инагни, дэлхэйдэ гансаш!
36. Эхын басагад ухаарбал,
Эддин жаргал эдүүлнэ.
Эсэрын хүбүүд катуужабал,
Эсэрын нэрэ нэрлүүлнэ.
37. Сэлгээхэн Хэжэнгэ голни,
Сэдхэл соогуурни урданаш.
Сээжэхэн улаан зүрхымни
Солгён дуугаараа ургалнаш.
38. харуулан сагаан Хэжэнгээ
һанашоод мүнөө гүйлгэнэм.
һаншаһаа сайһан эжыгээ
һанажал мүнөө үгылнэм.
39. Шүлэг соогоо дарууханби.
Хүлэг дээрээ шэрүүхэнби.
Гуурһаа хэлмээршые нэлгэхэб.
Гуниглаад сэдхэлээшые дэлгэхэб.
40. Дүрбэн тахатай хүлэгүүднү,
Миний ургада орогты!
Дүрбэн мүртэй шүлэгүүднү,
Дүрөө гэхшэн мордогты!

«АЛТАРГАНА» наадые угтуулан

УЛААН-БААТАР - НИИСЛЭЛ ТҮБ ХОТЫН ТҮҮХЭНЭЭ

(Монголдо үнгэрхэн Улаан-Удын Экономикын ба соёлой үдэрнүүдэг зориулагдана).

УРИД ХЭЛЭГДЭХЭ ҮГЭ

Агуухэ Богдо Чингис хаанай мандуулан Монгол Улас баян дэлгэр, һонирхомо түүхэ, домогуудаар суурхаан гүрэнүүдэй нэгэниинь байгаа ёһотой. Аха захашье, бага жүжэжэньшэ хотонууд хүн зондол адли түрэн мүнделэн 'н жэлтэй, тоонто нютагтай, аба. эж' ал адли эхи табижа, мандуулан, һалбаруулан аха захатай байдаг ха юм даа.

Саашадаа жэшээ болгон, мүнөө үедэ алишье талаараа урагшаа хүгжэн байгаа Монгол ороной ниислэл түб хото болохо Улаан-Баатартай түүхэ домогһоо багахан хэмжээнэй нэгэ статья һонирхоһон ушарһаа уншаад, буряад хэлэндэ оршуулба.

Улаан-Баатар - ниислэл түб хото тухай материалнууд яһала баян байдаг. Зай, энэ статья Д.Дашбалданай. Унихэйн бэшэгдэһэн гээд тэмдэглэе. Тодорхойлон хэлбэл, «Монголия» журналай №9 хэблэгдэһэн байгаа. Энэнь 1990 он болоно. Аяар арбан найман жэл үнгэршэбэ. Д.Дашбалдан гуайн бэе энхэ элүүр, залуу үетэниинь дороһоо урган хүгжэжэ ябана ёһотой гэжэ найдаад, статьягай авторта амжалтануудые үнэн сэдхэхэнь хүсэнб!

Дулма ДАРИЖАПОВА,
педагогикын эрдэмэй кандидат,
доцент.

УГАЙ БЭШЭГ

Монголшууд аха, дүүгэй ёһые һайтар мэдэжэ, удам судараа сэхэр арюун байлгаха, шуһан түрэлэй гэрлэлтэ бии болгохогүй, удам угсаанай бахархал хүндэдхэн хүзэглэжэ, дээдэ үсһөө эхилжэ, угай бэшэгыг хүтэлэн абажа ерэнэн гээшэ.

Аха, дүүнэр тухай, нэгэн бүлэг хүн зоной түүхэ, намтартай хамагай хуряангыг удамай бэшэг харуулна. Угай бэшэгыг монголшууд олон янзаар «Удамай бэшэг», «Уг изагуурай түүхэ», «Угсаанай түүхэ» гэхэ мэтээр нэрлэжэ байһан болобошье, удаа агуулга, аша холбогдолоороо нэгэн зүйл аха, дүүгэй холбоо бэшэжэ тэмдэглэхэ хуряангы бэшэг боложо үгэнэ гээшэ. Угай бэшэгыг бидэ һэргээн хүтэлжэ, саашань ябуулга хадаа тон шухала байна.

Манай залуушуул аха, дүү, удам судараа өөрын эсэгэ эхэнэ сааша мэдэхгүй болоһон ушарһаа шуһан түрэлэй аха, дүү хүнүүд хоорондоо гэр бүл болохо боломжо, илангана нэгэ нютагтай хүнүүдэй дунда нэмэгдэһэн байна. Гэр бүл боложо байгаа залуушуулай удам угсаа, аха, дүүнэрэй талаар гэрлэгшэдэй эсэгэ, эхэ ямаршье һургаал хэдэггүй, анхаралаа табидагүй байдагынь буруу ба өөр хоорондоо угай бэшэгэ һолидон судалжа үзэхэ хэрэгтэй юм.

Монголшууд угай бэшэгэ хүтэлэн дээшэ найман, өөрһөө доошо найман үсһе тоолол, наймадахи үсһөө аха, дүүгэй холбоо холодобо гэжэ үзэжэ байһан удхатай байгаа.

Хүн, хуби хүнэй зан түрэхэ, ажал түрэл, оюунай шадабхи, абьяас бэлиг, хүнлэг шанарай тухай мэдэхэ толи болбол «Угай бэшэг» юм. Өөрын удам тухай һайн мэдэхэнь хадаа удамаа, удамайнгаа сэхэр арюун байлгаха, сахиха ёһо заншал болоно гээшэ.

Арюун нангин сахижа ябая!

ОТГОН ТЭНГЭРИ ХАЙРХАН

УРИД ХЭЛЭГДЭХЭ ҮГЭ

Би Пурбо Балданжаповтай Монгол ороной хэдэн аймагууд, хото, хүдөөгүүр ябахандаа, «Отгон тэнгэри Хайрхан» тухай дуулаһаншье, һонирхоһоншье байгаа. Зүгөөр тэрэ үедэ өөрынгөө диссертацида хэрэглэгдэхэ материалнуудые суглуулжа ябаһан ушарһаа хаана, хэзээ, хэнһээ энэ һонин шүлэг-дуун тухай дуулаһанаа хадуугаад лэ орхижорхиһон хүнби. Бэшэжэ, тэмдэглэжэ абаагүй ябаһан байгаа. Мүнөө болоходо, хэргтэй болоод лэ байна ха юм. Тээд яахаб даа. Үнгэрһэн юумэн үнгэрөө гээшэ ааб даа.

Уран бэрхэ эрдэмтэ Д.Цэрэнсодном хадаа тэрэ холын, дээдэ сагай үйлэ хэрэгтэй нягта холбоотой монголшуудай түүхэ, домогуудые, арад зоной аман зохёолнуудые тоогүй олоор суглуулһан, мүнөөшье энэл ажалаа ябуулна. Аман зохёол соо алтан үгэ байдаг ха юм: «Дуһал хуряахада - далай болодог. Дуулаһанаа хуряахада - эрдэм болодог». Арад зоной дундаһаа бурьялан мүнделэн энэ баялиг гээшыг үзэһэншье, үзэжэшье, шэнжэлһэншье, шэнжэлжэшье ябана ха юм. Би энэ хүниие таниха үгыб, уулзаа үгыб.

Саашадаа тусгаарлан тэмдэглэхэ нэгэ зүйл хадаа һонин даа, ехэл һонирхоһоор, үнэн сэдхэхэлһээ һайхашаан уншасатай бүлэг гэхэдэ, бурхан шажанай ёһо заншалнуудтай нягта холбоотой зүйлнүүдые удаанай саг соо шудалһан энэ Д.Цэрэнсодном эрдэмтэн ябана гэхэ байнаб.

Һонирхоһон ушарһаа «Отгон тэнгэри Хайрхан» буряад хэлэндэ оршуулаад, үгэнүүдэй тайлбари - комментари бэшээд, «Дүхэриг» һониной хүндэтэ уншагшадай анхаралда зориулаба.

ОТГОН ТЭНГЭРИ ХАЙРХАН

*Тэртээ' мянганай газарһаа
Түхэреэн нара мэтэ сабсайн
Толгойлогшодтоо үүлэ хэдэргэн
Тэнгэри богдо Хайрхан минии уу.
Оор² Монголой шүтээн
Очирвааниин агуу ехэ орон
Орьёл орёллой толгой
Отгон тэнгэри Хайрхан минии уу.
Үлдэһэн хүндэ хэшэг хайрлажа,
Үбгэһэн хүндэ рашаан хүртээжэ,
Өрлөг¹ түмэндэ омог болоһон
Үгөөмэр баян Хайрхан минии уу.
Уула уулын минии орёл
Улас Монголой минии шүтээн
Отгон тэнгэри Хайрханаа
Он ондоо сүслэн³ таймуу,⁵ зээ!*

Үгэнүүдэй удхын тайлбаринууд.
1. Тэртээ - тэрэ тала, зайтай холо газар.
2. Оор - түрэлхиин, язгуурын.
3. Өрлөг - сэрэг ударидаха ябадалда габьяа байгуулһан ехэ жанжанай соло.
4. Сүслэн - баясан, баярлан хүзэглэлгэ.
5. Таймуу - тахиха, тайха, тахиха, уула тайха, тахигдаха.

(Үргэлжэлэл. Эхинийн 2008 оной январийн 17-ой, майн 1-эй дугаарнуудга).

Цогто тэнгэрийн хүбүүн суута богдо
Чуу мэргэндэ иигэжэ зарлиг болобо:
«Алагдахагүй дайсаңдамни айнгүй,
Шургагша Очир Хүсэтэмни,
Алибаа үһөөтэниемни алдангүй,
Харбагша мэргэн эршэ ехэтэмни,
Аюулта муу дайсанниг усадхан ябагша
Урин асуурмни,
Ами бэсэ зүдхэн ябагша
Чуу мэргэмни
Ши нэгэн үгэ үгүүлэ» гэбэ.

Жабхаланта түрэнэн богдын тэрэ
Зарлиг соносоод, Зүрчидийн Чуу мэргэн
Магтажа, иигэжэ айлагдаха:
«Хорин найман нагтар²⁸ хээд,
Юһэн гарагаар дүүрэнэн
Хүхэ огторгоймни,
Хотол жэмэс дэлгэрэнэн
Галбарваасан модомни
Хоротон дайсанниг таряан
мэтэ хэмхэлэгшэ
алтан тээрмэмни,
Хуби бэлгэ түгэсэһэн
Суута богдо эзэмни» гэжэ магтаад,
Иигэжэ айлагдаха:
«Урин бата сэдхэхэлээр
юрэ багтаан,
Гэмтэ муу арадыг засагай мурөөр
заһажа,
Холбоото ехэ уласай
Түрье хэшээжэ абаад,
Хэзээдээ алдаршаха
һайн нэрэ хэшээхэ хэрэг лэ
байха за» гэбэ.
Хан мүнхэ тэнгэрийн хүбүүн
суута богдо
Хара Хирууда баһа зарлиг болобо:

«Үһөөтэ дайсанниемни хорлон дарагша
Хара баабгаймни,
Үсэд хазагайгүй сэдхэхэлтэ залаһан
нүхэсэхэ хиймни,
Үргэлжэдэ гадаада үйлиеһни хэшээгшэ
булад бата зүрхэтэмни,
Үнэнээр һайтар зүдхэгшэ
Хара Хируумни
Ши нэгэн үгэ үгүүлэ» гэбэ.
Осолдолгүй хубилгаан тэрэ богдын зарлиг
Ойрадай хара Хируу соносоод баясажа,
Иигэжэ магтажа айлагдаха:
«Тэгшэ хамаг бүгэдыг үршөөгшэ
бодисадвамни²⁹,
Дэлхэй эрхэдээ хуряагша хурмастамни
һэжэглэнгүй үнэн, худал илгагша
Эрлэг хаамни,
түгэс хүсэтэ суута эзэмни»
гэжэ магтаад, иигэжэ айлагдаха:
«Үбгэ, эсэгэе хүндэлэн тэдхэжэ,
Үншэн, үгытэйшүүлыг үршөөжэ,
Үмсэтэ ехэ уласай дура
Хэшээн абаад,
Хэзээдээ алдаршаха һайн нэрэ
Хэшээхэ хэрэг лэ байха за» гэбэ.

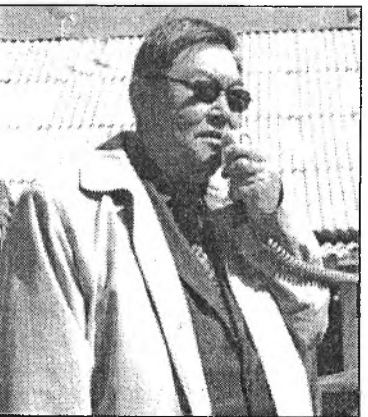
Суута богдо Чингис хаан
Эдэ бүгэдыг зүбшөөрһэн ажээ'
...
Чингис хаан хуримлан дүүргээд,
Орлог³⁰ ноёной дэгэл тоһодожо,
Хямран аршаһанда
Баян ноён үгүүлэ:
«Тоһото хурим
Шуһата болго.
Эд хэбрэг (бата бэхи),
Эзэнь мүнхэ болтогой»
гэхэдэнь,
«Тиигэжэ мүн байха за.
Түрэнэн бэе үхэхэ.
Үхэн үхэтгэрөө хатуужаха.
Үмдэһэн эд элэхэ.
Элэн элэтэрээ хайрлаха»
гэжэ үгүүлэхэдэнь,
Чингис хаан хоёрыг зүбшөөрһэн'
Чингис орлог ноён баян ноён хоёрһоо
асууба:
«Таанар яжа аха, дүү болоноб»
гэхэдэнь, Орлог ноён үгүүлбэ:
«Үнэн үгэеэ шоусалхагүй,
Үсөөхэн гэм хэлсэхэгүй,
Үдхэнэниг хүндэлэн,
Үсөөхэнүүдыг үргэн

Тэдхэн тэжээнэ»
гэхэдэнь,
Чингис хаан зарлиг болобо:
«Тиймэ болбол һайн.
Айл хүнэй хадхаха үгэдэ
орогдохогүй,
Амараг хүнэй заншалха үгэдэ
муулагдахагүй.
Тиймэ ябаа һаа,
Аха, дүүгэй ёһые
Алдахагүй байха» гэһэн ажээ'
Чингис хаан зарлиг болобо:
«Түрын эзэн хаан
Мэргэн, сэсэн болбол,
Түрэ, ёһон түбшэнөөр абабал,
Түрүүлһэн эсэгэ, эхэ бүтэн болбол,
Түрэлдэһэн аха, дүү түгэс болбол
Түрэ, ёһо мэдэхэ
Түшэмэлтэй болбол,
Диалэшгүй дайсанниг дараха
Сэрэгтэй болбол
Түмэн ондо
Гэргы хүбүүн,
Аша, үе мэндэ ябабал,
Дэлхэй эрхэтэ мүнхэ тэнгэри
Үршөөхэ, хамгаалха, тэдхэхэ болбол,
Тэнсэлгүй ехэ жаргалан тэрэ
байха» гэжэ үгүүлһэн ажээ'
Дулма ДАРИЖАПОВА.

УГЭНҮҮДЭЙ УДХЫН ТАЙЛБАРИ
27. Хяс - түмэршэ дарханай түмэр дабтаха, хатааха гуламта. Нүүрһэ шатаахадаа хэдэг һаба.
28. Нагтар - һарын аймагай хорин найман одоной ордон.
29. Бодисадва - Буддын шажанай ёһоной боди сэдхэхэ олоһон амитан.
30. Орлог - сэсэг ударидаха ябадалда габьяа байгуулһан ехэ жанжын соло. Жанжа сэрэгэй албанай тушаал.

«Тэнгэри» гэнэн бөө шажантанай түбтэ

ШЭНЭ БУУСАТАЙ БОЛОБО

Һаяхан дэмбэрэлтэ һайхан үйлэ хэрэг, баяр боложо, «Тэнгэри» гэнэн бөө шажантанай нютагай эмхиинхид Новая Комушка һууринда оршодог «Два Кита» гэнэн худалдаа наймаанай саана Барнаульска үйлсоор шэнэ газар бууса түхээрбэ.

Эмхиин гол шэнэ байшан соо (офис) хүнүүдые угтан абаха таһалганууд бэдэгдэжэ, болбосон түхэлтэй болгогдоо, еврозаһабарилга хэгдээ. Энэ гэрэй хушалтын орой дээрэ баруун таладань - эршүүлэй һүдэ тэмдэг һара, зүүн тээнэ - эхэнэрнүүдэй һүдэ тэмдэг болохо нара, тэг дундань тэнгэринүүдэй түхээрэлгэ Мухар-Шэбэрэй бэрхэ, уран гартай Бата дархан бүтээн юм. Эскизүүдынь Россин арадай уран зурааша Чингис Шонхоров бэдэһэн габыятай, үшөө шэмэглэхэ ажал бии гэжэ «Тэнгэри» түбэй түрүүдэгшэ, угай бэлигтэй ехэ бөө Б.Ж. Цырендоржиевнаа уридшалан мэдэжэ абаа һэмди.

Өөрынгөө газартай, бөө шажантанайнгаа буусатай, гэртэй болоһон ушараарнь сугларһан, уригдаһан дарганар, зон ерэжэ, баярай, амаршалгын үгэнүүдые хэлээ, арад зондоо аша тунһатай ажал хэрэгтэнэ амжалта хүсөө. Энэ һайндэрэй (презентациин) ёһолоһе эхилһэн Баир Жамбалович Цырендоржиев үгэ хэлэхэдээ, «өөрын газартай, түбтэй бололгодомнай баран арад зон, булта тунһалаа, тиймэһээ бүхы хүнүүдтэ амгалан байдал, амжалта, буян хэшгэ ерүүлхэ гэжэ оролдохобди. Бурхадтаа, тэнгэринэртээ шүтэжэ, һанаан сэдхэл һайтай, досоогоо ехэ хүсэлтэй, уга һаһатай, удаан жаргалтай ябахыгтай бултанда хүсэнэб» гэнэн халуун амаршалга хүргөө.

Республикымнай Правительствын болон Президентын дэргэдэхи үндэһэтэдэй, шажантанай ажал ябуулха талаар тусхай комитедэй консультант А.Д.Жалсараев хадаа энэ эмхиин эхин байгууламтада 2003 онһоо сэхэ хабаатай байна. Тиймэһээ өөрын газартай, буусатай болоһон «Тэнгэринхидэй» түсэбүүд ехэ, хүн зоной аша буянда зориулагдаһан тайлганууд бүхы республика соомнай, Ойхондо, нангин бусад газарта эмхидхэгдэхэ гэжэ онсолһон юм.

Агын «Мүнхэ тэнгэри» гэнэн бөө шажантанай түбэй зүгһөө Б.Ц.Цыренжапов, Б.Б.Балданова гэгшэд халуунаар амаршалжа, буряад романай антологийн 5 боти бэлэглээ. Арадай Хуралай депутат, «Барис» предприягийн генеральна директор Б.Б.Доржиев, мэдээжэ бөөнэр Б.Д.Базаров, С.Т.Баиров, «Ага» гэнэн нютагаархидай эблэлэй зүгһөө Б.Ц.Дашибалов, суута спортсмен Ж.Ж.Ахамжапов, Уран зураашадай холбооной зүгһөө Б.Т.Тайсаев, журналистнуудай зүгһөө бидэнэр - Б.Ц.Дамбаринчинов, Н.Н.Бальжинимаева болон бусад бэлигтэй зон хани халуунаар амаршалаа, бэлэг сэлэгүүдые барюулаа.

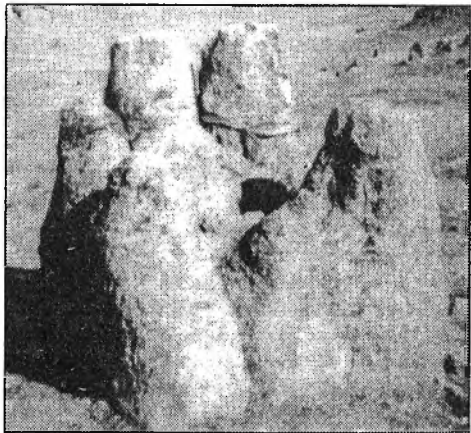
«Манай арадай оюун ухаанай ёһо заншал һэргээлгэдэ хубитаяа оруулһандатнай баярые хүргэнэбди. Танай уг саашадааше мандахань болтогой» гэнэн удхатай баярай бэшэгүүд эдэбхитэдтэ халуун альга ташалган доро барюулагдаа, уригдаһан зондо, айлшадта, эндэ ерэнэн хүнүүдтэ эдеһэй дээжэ, сайлалга дурдахагдаа, хүн зониие ехэ һайнаар хүндэлөө.

Үглөөдэрын «Тэнгэрин үүдэ нээлгын» хабарай тайлган шэнэ буусадань үндэр хэмжээндэ үнгэргэгдэжэ, майн 24-нэй ехэ халуун, сэлмэгтэнгэритэй, баярай нарадай һайхан үдэр хүн зон олоороо суглараа, мүргөө, сэдхэл дүүрэн гэртээ бусаа.

Бэлигма ОРБОДОЕВА.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: презентациин үедэ.

Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото.

В древние времена в Тугуйской долине жили монгольские племена - меркиты. Они поклонялись Вечно синему небу. А в окрестности села Галтай до сих пор находится древнейшее место поклонения бурят-монгольских племён - «Пять пальцев».

ПОКЛОНЕНИЕ «ТАБАН ХУРГАН»

Уникальность этого места в том, что это камень, выросший из земли, напоминает правую кисть руки человека, как будто просящего от отца Неба счастья, благополучия и удачи. Позже во времена Чингисхана рядом с этой местностью был дворец чингизидов.

В XII-XIII веках совершали обряд жертвоприношения на этой местности, символизирующей кисть человека, молящем небо. Существует легенда о том, что другая кисть руки находится в Монголии.

Священнодействие у подножия - это почитание духов местности, проявление сущности человека, выражающее его стремление и волю к жизни, идею о неразрывности человеческого рода. Тем самым, человеку даётся возможность видеть свое будущее, свое бессмертие в потомстве.

Потому долг каждого заботиться о детях

и внуках, готовить их к взрослой жизни, передавая им лучшие черты семьи, рода, народа. Люди просили благословения у местных духов, их покровительства, чтобы улучшить жизнь, увеличить урожай и т.д.

До 1930 годов не прекращались обряды поклонения «Пять пальцев». Но позднее обряды были запрещены. Лишь в 2006 году по просьбе жителей села Галтай религиозная организация шаманов «Тэнгэри» 29 августа возобновила обряд поклонения «Табан хурган».

Этот камень большого размера, действительно напоминает кисть руки, на каждом пальце которой имеются линии. А ладонь похожа на человеческую ладонь с четкими линиями.

На тайлгане прошлого года участвовали все бурятские племена - эхириты, булагаты, 11 родов хори бурят, хонгодоры, сартулы, а также шаманка из Шэнэ-

хэна Внутренней Монголии. Её род берет своё начало в Тугуйской долине.

С утра перед проведением тайлгана было пасмурно, ветрено и не было видно солнца из-за большой облачности. С началом камлания в небе появился черный орёл (он долгое время кружил над «Табан хурганом» по часовой стрелке), погода резко изменилась, ветер ослаб, а затем вообще утих и, наконец, появилось солнце.

После тайлгана провели состязание по национальной борьбе и концерт. В этом году поклонение «Табан хурган» будет проводиться недалеко от с. Галтай - 15 июня 2008 года с 9.00 часов утра.

«Табан хурган» - одно из святых мест поклонения бурятского народа.

Приглашаем на тайлган! Маршрутки будут курсировать от здания «Тэнгэри».

Б.ОРБОДОЕВА.

Использованы материалы МРОШ «Тэнгэри».

ҮЛГЭРЭЙ ДАЛАЙ

Бурхан Басгийн түүх-намтар

СҮТРА О МУДРОСТИ И ГЛУПОСТИ

Легенды, рассказы о жизни Будды

ИЗДАТЕЛЬСТВО «УЛСЫН ГАЗАР» УЛААНБААТАР

(Үргэлжлэл. Эхинийн урдахи дугаарнуудта).

Ийм зар тунхагай хүүлээр алтан дувааза¹ бүтээгээд, алтан хэнгэрэг дэлдүүлж, бүх дүрбэн зүгт алдаршаба.

Тэр сагта тэр уласт анхнай зөөригүй тойн, бирман, гуйраншад, мүн эд зөөригээ халгажа үгырхэн иргэн зоной ехэтэ баясан, үүлэнэй гулидаһан мэтээр хан ордондо сугларан ерэхэдэнь, дэгэл хүсэгшэдтэ дэгэл, эдэ хүсэгшэдтэ эдэе хоол, алта мүнгэ, эрдэни хүсэгшэдтэ алта мүнгэ, эрдэни гэхэ мэтыг сэдхэлээ ханатарнь үгэбэ ха. Үбшэн хүнүүдтэ бэсэ эмшлэхэ эм, мүн хамаг амитаңда хэрэгтэй юумьень бултын үгэжэ хангаба һэн гэхэ.

Тэр сагта замби түбин амитан зон хаанай ашаар амар жаргалан эдлэжэ, дуу дуулан, наада бүжэглэн, шүлэг түүрээжэ хаанаа магтаба гэхэ. Тэр хаанай алдар нэрэ арбан зүгтэ суурхажа, хаанай зарлиг дууладаггүй хүн байхаа болибо.

Тэр сагта холын хизаарай нэгэ уласта Шимасана гэжэ нэгэ үшүүхэн хаан ажаһуугаа һэн ха. Тэр үшүүхэн хаан Саран Гэрэл хаанда атаархахы сэдхэл түрөжэ, амар амгалан унтаха нойргүй болоод, иигэжэ бодобо: «Саран Гэрэл хаанниг үгы хэе хаан, минни нэрэ алтан дэлхэйдээр алдаршаха һэн ха. Өөрынгөө газар дээрэхи хамаг зайгуул амитадыг урижа асараад, тэр хаанниг үгы хэе арга үүсхэхэ байна».

Иигэжэ сэдхээд, тэр хаан өөрынгөө газар дээрэхи зайгуул иргэниг уриад, зуун янзын элдэб амтата эдэгээр хүндэлжэ, арбан нара соо тэжээжэ тахьяд, тэдэндээ иигэжэ хэлэбэ:

- Би жаргал үзэнгүй, үдэр һүнигүй зоболон эдлэжэ байнаб. Номой ёһоор ябагша таанар минни тахидаг юумэн болонот. Тиигээд мүнөө минни зоболон халгаха нэгэ арга таанад ханыг даа-гэхэдэнь, зайжа ябадаг бирман!

- Ай хаан, юун дээрэһээ сэдхэлээ зобожо байһан тухайгаа манда зарлиг болыт. Бидэ шадаха эрэгээрээ хаанайнгаа сэдхэлэй зоболонгыг арилгахабди, гэхэдэнь:

- Саран Гэрэл хаан эрдэм шадабаряараа хамагай дунда алдаршажа, бүгэдэ зон гансал тэрэниг хүндэлжэ тахин хууна. Харин минни эрдэм шадабари алдаршуулагдангүй. Тэр хаанниг үгы болгохонь бэрхэтэй, тэрэниг үгы хэе арга таанада байха, гэжэ хэлэхэдэнь, бирман бэшэ зайгуулнуудта хуорондоо хэлсээд: «Аяа хүндэтэ Саран Гэрэл хаан тухай хэлэхэ болоо хаа, маша нигүүлсхы сэдхэлтэй юм, амитан зонинь тэр хаанай ашаар жаргажа хууна. Хамаг гуйраншадта эхэ эсэгэ мэтэ болоһон тэр хаанай аминда яажа хоро хүргэхэ бэлэйбди», гэжэ хөөрөлдөөд, таража ябашабад.

Энэ үедэ Шимасана хаан зайгуул амитадай үгэ соносоходоо, найшааншьегүй, баясаншьегүй хамаг уласта иимэ тунхаг тарааба: «Али нэгэ хүнэй Саран Гэрэл хаанай толгой таһалжа асараа наань, би хаан улсайнгаа заримыг үхитэйгөө хамта үгэхэб».

Тэр сагта уулын балгаста ажаһуудаг Лиудача гэжэ нэрэтэй бирман тэр зар тунхагыг соносоод, Шимасана хаанай ордондо ерэжэ, баясаһан шарай шарайлан:

- Ай хаан, шини хүсэһэн сэдхэлые би бүтээжэ шадахаб, гэжэ хэлэбэ.

- Ши тэрэ үйлые бүтээжэ шадаха байбал хэзээ ябахашы? - гэжэ хаанай асуухада:

- Намда хүнэй түхээржэ соёрхо, би долоо хоноод ошохооб, гэжэ бирман хэлээд, долоон хоног соо бэеэ сахиха тарни бүтээгээд, хэлэһэн ёһоороо ошооб.

Тэр сагта Саран Гэрэл хаанай уласта элдэб муу ёро бэлгэ үзэгдэбэ. Бүхы газарынь хүдэлэн гантаба, сахилгаан сахилба, одо мүншэд унажа, тэнгэри шангаар дуугаржа, мүншэд адхаржа, буудал буужа, үдэр һүниг илгаруулхы аргагүй болобо. Олон шубууд огторгойгоор дүүрэн уйтайгаар ганганалдан, газарта унаба, барас, эрбэс, шоно, араатан, гүрөөһэн гэхэ мэтэ ан арьяатан

гангиналдан, улидан, аягүй абяагаар муу ёро зүгнэбэ. Ехэ хаанай алтан тут хюур хухарба, алтан хэнгэрэг хахарба гэжэ найман түмэн мянган хаашуул зүүдэлбэ. Нэгэ бэрид ерэжэ, хаанай алтан малгайе буляба гэжэ Маха Чандра гэжэ түшэмэлын зүүдэлбэ һэн ха. Гэхэ мэтээр хамаг бүхы иргэн зон тиимэ муу ёро бэлгэсье үзэжэ, маша ехээр зобобо.

Эгээл энэ үедэ хаанай толгойе абаашаха гэхэн бирманай хаанай хаалгада хүрэхэ ерэхэдэнь, балгасай хаалга сахидаг харуулан тэрэниг хогтоон төөриулээд, балгаста оруулбагүй. Тэр бирман балгасыг долоо дахин тойроод, орохо арга олонгүй, газар хууба. Энэ үедэ ариоун дээдэ ороной тэнгэригээр Саран Гэрэл хаан энэ бирманда толгойгоо үгөө хаа, үгэлгээ тэгсэхэ байна гэжэ мэдэһэн тула, хаанда иимэ зүүдэ зүүдэлүүлбэ: «Ехэ хаан, үгэлгэ болгон бүхы юумээ үгэхэб гэжэ тангариглаа бэлэйш. Одоо нэгэ гуйраншан балгасай хаалгаар орожо шадангүй, газар хууна. Тэрэниг, хаан, ши мэдэхэ ёһотойш», гэхэн зүүдэ зүүдэлүүлэхэдэнь, Саран Гэрэл хаан һэрин сасуугаа, ехэтэ гайхажа, Маха Чандра түшэмэлдөө зарлиг болобо:

- Ай, түшэмэл, ши балгасай хаалгада ошоод хара, хэн ерэнэб, бүгэдыень хаагүй оруулагты, гэхэдэнь, Маха Чандра түшэмэлэй ошоходо, хаалгыг харуулан бэеэ элитэ үзүүлээд, иигэжэ хэлэбэ:

- Түшэмэл аа, холын хизаарай улсай нэгэ хорото сэдхэлтэ бирман хаанай толгойе абаашаха ерээд, эндэ хуужа байна. Би тэрэнэй мурын хаажа, доосоһонь оруулаагүйб. Мүнөө яаха болонобиди, гэжэ хэлэхэдэнь, түшэмэл иигэжэ үгүүлбэ:

- Хэрбээ шини хэлээшын үнэн юм хаа, энэмнай хорото, ехэ муу ёро болоно гээшэ. Хэды тиимэшы наань, хаанай зарлигыг дүүргэнгүй байжа болохогүй, гэхэдэнь, хаалгыг харуулан тэр бирманниг хаагүй балгаста оруулба.

Эгээ эндэ Маха Чандра түшэмэл: «Үнөхөөр энэ бирман лаб хаанай толгойе абаашаха ерээ. Тиимэ хадань долоон зүйлэй эрдэни зэндэмээр табан зуун толгой хүүлэхэ байна. Тэр эрдэнеэр хэгдэһэн толгойнуудыг бирманда үгэжэ, хаанайнгаа толгойе абарха байна», гэжэ бодоод, табан зуун толгой эрдэнеэр хүүлэбэ.

Тэр бирман хаанай ордоной үүдэндэ ерээд:

- Ай, хаан аа! Би холын хизаарха ерэхэн нэгэ гуйраншан гээшэб. Ехэ хаан, шамайе холо ойрын иргэн зоной ханаһан хүсэһэн юумыг хуу үгэхэ гэхэн тангаригтай юм гэжэ холоһоо дуулаад, алас холын хизаарха шамһаа юумэ эрихээ ерээб, гэжэ шангаар хандаһан, хаан ехэтэ баярлаад, доро дохин мургэжэ:

- Ай, багша, холо газарһаа ерэхэдэ, эсээ сусаа гүт? Ай багша, таңда эд бараан хэрэгтэй гү, хан улас хэрэгтэй гү, хан түр хэрэгтэй гү, балгас хэрэгтэй гү, хамган, хүбүүн хэрэгтэй гү, эрдэни зэндэмэни хэрэгтэй гү, хүдлэн хэрэгтэй гү, заан, морин хэрэгтэй гү, долоон зүйлэй эрдэни хэрэгтэй гү, богоол шэбэгшэн хэрэгтэй гү, юун хэрэгтэйб, тэдэ бүгэдыг би сүм үгэхэб, гэхэдэнь:

- Хаан аа, эд зөөри үгэхэн үгэлгэ гээшэ ехэ ашатайшыг хаа, аһан ехэ үгэлгэ боложо шадахагүй байна, ямаршыг хүнэй бэеынгээ мяха үгэлгэ болгон үргөө наань, тэрэн үгэлгэй эгээн дээдэ манлай болоно. Ай хаан, холын дайдаһаа шини толгойе гуйхаяа ерээб. Гуйһан сэдхэлыем харюулан үгэжэ соёрхо! - гэжэ гуйраншанай хэлэхэдэ, хаан хэтэрмэ ехээр баясажа:

- Тиимэ боллогой! - гэжэ хаанай тангариглахада:

- Ай, хаан, толгойгоо намда үгэхэ гээ хаа, хэзээ үгэжэ соёрхохо байнаш? - гэжэ бирманай асуухада, хаан зарлиг болобо.

Үгэлгээ тэгсэхэ байна - хуушан монголоор «үгэлгэ барамид түгсэхэ» гэнэ. Энээнэй удхан гээд, үргэл үргэхэ талаар бүхы уялгана дүүргэжэ, бодисада болохо шатада хүрэхэ гэнэ.

(Үргэлжэлэлын хожом гараха).

ТИБЕТСКАЯ КНИГА МЕРТВЫХ

Психологический комментарий доктора К.Г.Юнга

(Продолжение. Начало в предыдущих номерах).

Обратившись по имени к своему собственному гуру, молись так:

«Увы! я блуждаю в Бардо; приди ко мне на помощь;

О пусть твоя милость не оставит меня!»

Доверься также Пыошим Кровь Божествам и вознеси им такую молитву:

«Увы! когда я блуждаю в сансаре, под влиянием силы непреодолимых иллюзий,

На световом пути оставления испуга, страха и трепета,

Пусть поведут меня отряды Бхагаванов, Мирных и Гневных;

Пусть отряды Гневных Богинь, заполняющих пространство, охраняют меня сзади,

И спасут меня от ужасных ловушек Бардо,

И окажусь я в состоянии Совершенно Просветленных Будд.

Когда блуждаю один, разлученный с дорогими друзьями,

Когда сияют мне пустые формы собственных мыслей,

Пусть Будды, силою своей милости, избавят от страха, трепета и ужаса в Бардо.

Когда сияют пять ярких Света Мудрости,

Пусть наступит узнавание без страха и без трепета;

Когда сияют божественные тела Мирных и Гневных,

Пусть укреплюсь я бесстрашием и узнаю Бардо.

Когда, под влиянием злой кармы, изведываю страдания,

Пусть божества-покровители избавят от них;

Когда естественный звук Реальности разнесется

тысячью громов, в звуки Шести Слогов

Когда окажусь без защиты и придется последовать карме,

Умоляю, защити меня, о Милосердный и Сострадательный

Когда я буду испытывать страдания, порожденные кармическими

склонностями,

Пусть явится блаженство Ясного Света;

Пусть Пять Первоэлементов не восстанут врагами;

Но пусть я увижу сферы Пяти Семей Просветленных».

Так, с искренней верой и смирением вознеси молитву; тогда все страхи исчезнут и, вне сомнения, будет обретено состояние будды в Самбхогакайе: это важно. Не отвлекаясь, повтори так три или даже семь раз».

Какой бы тяжелой ни была дурная карма и какой бы слабой ни была оставшая карма, невозможно, чтобы не было получено освобождение при условии, что успевший узнает свои мыслетформы. Если же, тем не менее, несмотря на все, что сделано на этих стадиях Бардо, узнавание все равно не наступает, тогда, поскольку существует опасность, что успевший забредет еще дальше — в третье Бардо, называемое Сидла Бардо, подготовка к встрече с тем, что ожидает его на этом уровне, будет подробно изложена далее.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ.

ПОКАЗЫВАЮЩЕЕ ОСНОВОПОЛАГАЮЩЕЕ ЗНАЧЕНИЕ УЧЕНИЙ БАРДО

Какими бы религиозными практиками ни занимался человек — длительное либо ограниченное время — в момент смерти возникают различные обманчивые иллюзии. И в этом случае сей «Тхё-

дол» незаменим. Для тех, кто много медитировал, настоящая Истина открывается, как только принцип сознания отделяется от тела. Важно еще при жизни приобрести в этом опыт: те, кто узнал тогда истинную природу своей собственной сущности и таким образом приобрел некоторый опыт, получает огромную силу во время Бардо Моменты Смерти, когда появляется Ясный Свет.

Кроме того, медитация на божествах Мистического Пути Мантры, как на стадии создания мыслетформ, так и совершенствования, будет иметь важное значение при явления мирных и гневных божеств на Ченьид Бардо.

Таким образом, поскольку практиковаться в этом «Бардо» особенно важно даже при жизни, вникай в него, читай его, учи его наизусть, хорошенько запоминай и регулярно читай троекратно; пусть слова и смысл будут совершенно ясны; и нельзя допустить, чтобы слова и смысл были забыты, пусть даже преследовала бы тебя сотня папачей.

Это учение пазывается Великим Освобождением через Слушание, поскольку даже те, кто совершил пять безграничных грехов, обязательно получат освобождение, если услышат его и оно проникнет в их ухо. Посему читай его постыди больших собраний. Распространяй его. Услышав его один раз, пусть даже не понимая, человек вспомнит его в Промежуточном Состоянии, не пропустив ни единого слова, ибо там разум становится в девять крат более ясным. Поэтому его следует вложить в уши всех живущих; его следует читать над изголовьем всех больных; его следует читать над всеми покойниками: его следует распространять повсюду.

Те, кому была открыта эта доктрина, поистине счастливы. Трудно узнать его любому, кроме тех, кто накопил много заслуг и избавился от многих затемняющих сознание пристрастий. И даже узнав это учение, трудно его постичь. Освобождение будет обретено уже тем, что, услышав его, человек не отнесется к нему с недоверием. Посему обращайся с сией доктриной очень бережно: это суть всех доктрин.

Подготовка к Встрече с Реальностью в Промежуточном Состоянии, называемая «Учение, которое освобождает просто тем, что его слышат, и которое освобождает просто тем, что находится рядом», закончена.

СИЕ ИЗВЕСТНО КАК ДОБРАЯ ГЛАВНАЯ ЧАСТЬ ТОГО, ЧТО НАЗЫВАЕТСЯ «ГЛУБОЧАЙШЕЙ СУТЬЮ ОСВОБОЖДЕНИЯ ЧЕРЕЗ СЛУШАНИЕ, - НАПОМИНАТЕЛЬ. ЯСНОЕ НАСТАВЛЕНИЕ О ПОДГОТОВКЕ К ВСТРЕЧЕ С МОМЕНТОМ ИСТИНЫ В ПРОМЕЖУТОЧНОМ СОСТОЯНИИ ПРИ ПОИСКАХ НОВОГО РОЖДЕНИЯ»

«Сущность всех вещей - одна и та же, совершенно спокойная и уравновешенная, и не выказывает признаков «становления»; однако невежество в своей слепоте и заблуждении не имеет представления о Просветлении и, по этой причине, не может истинно познать все те состояния, различия и действия, которые характеризуют явления Вселенной».

Ашвагхоша. «Пробуждение веры».

(Перевод Судзуки).

Перевод с тибетского на английский Казы Дава-Самдуна.

Перевод на русский А.Боченкова.

Редактор д-р Ивэнс-Вентц.

(Продолжение следует).

Атлас истории и этнографии

МОНГОЛЬСКИЕ НАРОДЫ

Виктор ПАПУЕВ

(Продолжение. Начало в №№ 11(569), 12(570), 13(571), 14(572), 15(573), 16(574), 17(575), 19(577), 20(578), 21(579).

ГРАНДИОЗНЫЕ ЗАВОЕВАНИЯ

3. Хайсан-хулуг
4. Аюрбарбада (Буянту-хаган)
5. Шидэбала (Гэгэн-хаган)
6. Йисн-Тимур
7. Хошила
8. Туг-Тимур
9. Иринджинбал
10. Тогон-Тимур (Ухагату-хаган)
11. Аюширидар (Биангту-хаган)
12. Тогус-Тимур

МОНГОЛЬСКИЕ ХАНЫ (1434-1603 гг.)

1. Тогон
2. Эсен
3. Даяла-хан (Багу-Мэнке)
4. Боди-Алаг
5. Дарайсун
6. Тумэн Дзасагту-хан
7. Буян-гайджи (Цэцэн-хан)

ЗАВОЕВАНИЕ ЮЖНОГО КИТАЯ

ПОХОДЫ НА ЮГО-ВОСТОК

С согласия Мэнкэ-хана младший брат — Хубилай, учредил в Бяне (Кайфын) Управление по освоению земель. Оно было создано для организации военных поселений и снабжения войск провиантом. В течение двух лет (1252-53 гг.) армия Хубилая уничтожила на юге Китая государство Дали, а затем покорила Тибет. В конце 1258 года, по указанию Великого хана, войска с трех направлений пошли в новый поход на суинов.

Хубилай возглавил северное направление, ему предстояло овладеть городом Эчжоу. Его армия прошла по провинциям Хэбэй, Шаньдун, Хэнань, перешла границу Сунской империи и в провинции Хубэй остановилась на берегу Янцзы. Во время переправы гонец принес весть о кончине Мэнкэ, но младший брат не поспешил в Каракорум. Перейдя на другой берег Янцзы, кочевники осадили Эчжоу. Во время осады Хубилай получил известия из Монголии, а также от Урянхадана о подготовке хурултая, на котором его брат Ариг-Бог должен быть возведен на престол. На предложение суинов о мире и уплате ежегодной дани в размере 200 000 слитков серебра и 200 000 кусков шелка, он снял осаду и ушел на север в Кайфын, где находилась его резиденция. Южная группа войск полководца Урянхадана также была отозвана.

21 февраля 1276 года Баян принял акт о капитуляции. Императорская семья была отправлена к Хубилай-хану. Империя Сун прекратила свое существование. Монгольские войска завоевали 37 областей, 128 округов, 733 уезда. Для управления огромной страной были использованы местные чиновники. Весь Китай был поделен на десять «дорог» или областей. Воины-монголы, размещенные в гарнизонах и поселениях, жили вместе с семьями, они владели скотом и землей. Огромные земельные паделы получали крупнейшие феодалы. Младший сын Хубилая получил на кормление 105000 дворов крестьян. Полководцу Баяну были пожалованы 6000 дворов крестьян и 4000 дворов, собирающих жемчуг. Представителям буддийского духовенства также предоставлялись угодья, не облагаемые налогами. Во главе буддийской церкви император поставил Пагбаламу, получившего титул «царя

веры в трех странах». Выдающийся ученый Пагба-лама составил монгольский алфавит (квадратное письмо). Хубилай-хан организовал (1274 г.) морской поход на Японские острова, но во время плавания в Цусимском проливе жестокий шторм разметал и потопил большинство кораблей. Через шесть лет Хубилай снарядил в Японию вторую экспедицию, но и она закончилась неудачно. Во время боевых действий на юге Китая, монголы несколько раз вторгались во Вьетнам, но успеха не имели. Урянхадан (сын Субэдэя) в начале 1258 года захватил Ханой, но вскоре монголы покинули его из-за тропического климата. Из Юннани (1277 г.) дважды производили набеги на Бирму, но жаркий климат не задерживал кочевников. Бирма была завоевана в 1282 году, в это же время подверглась нападению Тямпа. Армия Сагату взяла столицу тямов, не получив помощи, покинула страну. Помощь Сагату направлялась два раза, но первый отряд (15000 чел.) втянулся в бой во Вьетнаме, а второй (два тумена) под начальством Хутухту пришел в Тямпу после ухода войск Сагату. В 1285 году монголо-китайская армия Тугана (сын Хубилая) вторглась вновь во Вьетнам, но снова потерпела неудачу. Погиб Сагату. Новый поход царевича Тугана (1287 г.) во главе 76-тысячного войска и китайского флота в 500 кораблей закончился новым поражением. Сухопутные силы под командованием Абачи взяли Ханой, но флот был блокирован и окружен. При отступлении погиб Абачи. Морской поход на Яву (1292-93 гг.) оказался неудачным.

ЗАВОЕВАНИЯ ЧИНГИСИДОВ

После смерти Чингис-хана его сыновья, внуки и правнуки продолжали завоевательные походы. Во время правления Угэдэя был покорен Северо-восточный Китай. Чингисиды во главе с Бату завоевали громадные пространства Дешт-и-Кипчака, Русь и Среднюю Европу. В результате западных походов улус Джучи раздвинул свои пределы и стал называться Золотой Ордой. Огромные территории этого государства простирались от Днестра — на западе, до Иртыша — на востоке. На севере в ее состав входила Волжская Булгария, а южные области включали Северный Кавказ, низовья Амударьи и Сырдарьи в Средней Азии. Сын Тулуя — Хулагу, окончательно завоевав Иран, Месопотамию и Закавказье, образовал на этих землях пятый улус монгольской империи — государство ильханов (улус хулагуидов). Другой сын Тулуя — Хубилай в результате долгой и трудной борьбы разгромил империю Южных Сун. Страна китайцев вошла в состав империи монголов. Юаньским императором был захвачен Тибет, предпринимались попытки покорения Японии, стран Юго-Восточной Азии и островов Зондского архипелага. В результате грандиозных, поражающих воображение, в XIII столетии под властью монголов оказалась почти вся Азия и большая часть Европы.

Подготовила Т. ДАШЕВА. (Продолжение следует).

УЛУС ХУЛАГУИДОВ (ГОСУДАРСТВО ИЛЬХАНОВ)

На Хурултае 1251 года, состоявшемся в Монголии, царевичи из «Золотого рода» Чингис-хана избрали Великим ханом Мэнкэ, сына Тулуя. На высшем совете было решено окончательно завоевать Иран. Ханы четырех улусов должны были выделить для этого похода по пятой части своих войск. Командование армией было поручено Хулагу-хану, брату Мэнкэ. Впервые монголы вторглись в Иран в 1220 году, преследуя хорезмшаха Мухаммеда. В течение двух лет были разорены северный Иран, Азербайджан, Восточная Грузия (Хартли). Многие города лежали в развалинах, жители были перестреляны или уведены в плен. Не пострадал богатый Тебриз: горожане откупались щедрой данью. В 1224 году новый набег монголов привел к разрушению городов Кум и Кашан. После четырехлетнего пребывания в Индии сын хорезмшаха Ажелал-эд-Дин обособился в Азербайджане. В битвах с монголами он одержал несколько побед. Хороший воин, но недалекий политик он истощил свои силы в бесконечных войнах с сельджуками, грузинами, айюбидами. В 1231 году потерпев поражение от монгольского полководца Чармагана, он бежал в Курдистан, где был убит. В течение восьми лет Чармаган завоевывал Азербайджан, Армению и Восточную Грузию. Южные области Ирана: Луристан, Фарс, Херман не пострадали, их правители признали себя вассалами Великого хана Угэдэя. Город Исфahan был взят штурмом в 1237 году. В конце 30-х годов большая часть Ирана и Закавказья была завоевана. В 1253 году Хулагу-хан выступил в поход.

Монгольская армия продвигалась медленно и лишь в начале 1256 года вступила в Хорасан. Взяв власть в свои руки, Хулагу уничтожил государство исмаилитов. В январе 1258 года Хулагу осадил Багдад. Армия халифа в сражении с монголами была разбита. 10 февраля город пал. Монгольский хан на пять дней отдал город своим войскам. Вслед за столицей был взят Васит, а Басра и Хилла сдались. На завоеванной земле Хулагу создал новое государство, которое стало пятым улусом империи. Хулагу и его приемники стали носить титул улусных ханов — «иль-ха-

нов». Территория государства хулагуидов включала в себя весь Иран, большую часть Афганистана, Южный Азербайджан, Арран и Ширван (Северный Азербайджан), Ирак, Курдистан, западную часть Рума. Вассалами хулагуидов стали Конийский султанат, Грузия, Армения, Трапезунд и Кипр. Для захвата Палестины и Сирии иль-ханы вели войны с мамлюками Египта. Борьба с мамлюками была для иль-ханов неудачной. Хулагуиды вели войны не только с христианскими и мусульманскими странами, но и также с монгольскими улусами. Это стало возможным при ослаблении центральной власти Великого хана. Забыв заветы Великого предка джучиды и хулагуиды воевали за территории Закавказья. Потомки Чагатая и иль-ханы совершали опустошительные набеги друг на друга, разоряя улусы и избивая людей. Хулагуид Абака-хан в 1273 году разграбил и сжег Бухару. Чагатайский Дува-хан разгромил и разграбил города Восточного Ирана в 1290 году, утнув огромное число пленных. Через несколько лет Дува-хан вновь вторгся в Иран и, произведя огромные разрушения, ушел в свой улус.

ДВА ХУРУЛТАЯ • БОРЬБА ХАЙДУ С ХУБИЛАЕМ

После смерти Мэнкэ-хагана (1259 г.) его младший брат — Ариг-Бог, обладав законным правом наследовать ханский престол. Во время похода Мэнкэ в Китай Ариг-Бог оставался во главе ставки. Старшая жена Мэнкэ, по старинному обычаю, созвала Великий хурултай с участием членов «Золотого рода», поионов, полководцев, крупнейших чиновников и послов. Ариг-Бог был возведен на престол Великого хана (хагана). Хубилай, узнав об этом, созвал в Кайфыне (Китай) летом 1260 года еще один Великий хурултай из своих сторонников и незаконно провозгласил себя Великим ханом. Ариг-Бог и коалиция феодалов во главе с Хайду (внук Угэдэя) и Алуху (внук Чагатая) начали борьбу с Хубилаем. На стороне самозванца действовали поионы из дома Тулуя и китайские войска. Осенью 1260 года Ариг-Бог и Аландар-нойон с двух сторон выступили на Кайфын. Навстречу им двигались армии Хубилая и Хагана. Армия Аландара встретилась с войском Хагана и была разгромлена, сам

нойон погиб. Главные силы под командованием Ариг-Бога и Хубилая сразились в Южной Монголии. Потерпев неудачу, Ариг-Бог стал отступать. Преследующие его солдаты Хубилая захватили Хархорин. До зимы 1261 года Ариг-Бог вновь готовил и обучал войска к новым битвам. Зимой, у края пустыни Гоби (Южная Монголия), между армиями братьев вновь произошло жестокое сражение, длившееся несколько дней. Вновь победил Хубилай. Ариг-Бог перекочевал в Семиречье, надеясь найти поддержку у местного населения. Но из-за мародерства его воинов ему пришлось покинуть Западную Монголию, не сформировав армии. В 1264 году он сдался. Хубилай сохранил жизнь брату, а его сторонников умертвил. После ухода с политической арены Ариг-Бога борьбу с Хубилаем возглавил Хайду. К нему, руководившему союзом монгольских феодалов Северо-Восточного Китая, примкнули Мэнкэ-Тимур (внук Бату) и Дува-хан чагатайский. Между Хайду и Хубилаем началась длительная междоусобная война, тянувшаяся почти четыре десятилетия. В 1267 году Хубилай закончил строительство новой столицы и назвал ее Ханбалгасуном (город хана). Четыре года спустя он принял для своей династии кигаиское название — Юань. Перенос столицы монгольской империи в Китай был прямым предательством интересам монгольского народа и государства. Сын Хубилая — Номухан, стал ведать всеми делами Монголии. В 1277 году он попал в плен к Хайду. В это же время против Хубилая выступил правитель Ляодуна — нойон Наян. Вместе с армией он перешел на сторону Хайду. Хубилай выступил против Наяна, Хархорин оборонял его военачальник Баян, а Аму-Бух и Гаммала двинулись на Хайду. Победив армию Наяна, Хубилай захватил князя в войлок. Осторожный Хайду увел свои войска в свой улус. В дальнейшем, он неоднократно вторгся в улус Великого хана. Только в период правления Тимур-хагана прекратились его набеги.

ХАГАНЫ ЮАНЬСКОЙ ДИНАСТИИ

- (1260-1389 гг.)
1. Хубилай
2. Улзейту-Тимур

ВАЖНЫЕ ДОПОЛНЕНИЯ

Короля делает свита, а настоящему модный стильный образ - аксессуары. С этой истиной не спорим, а берём на вооружение.

НОЖКИ В БОСОНОЖКИ

или в сандалии. Главная изюминка сезона в том, что без ремешков нам сегодня не обойтись.

В моделях для торжественных случаев беспорные лидеры - Г-образные ремешки (особенно хороши в «золотом» и «серебряном» исполнении). Босоножкам в «городском» стиле на достаточно высоком, но устойчивом каблук полагается иметь как можно больше ремешков всевозможных расцветок (модницам на заметку: да здравствует цвет фуксии!).

Ну а удобные и комфортные сандалии на плоской подошве стилисты предлагают выбрать в этностиле, например, как у греческих богинь, с ремешками, обвивающими щиколотку и выше. Или с ремешками, украшенными камнями, стразами, золотыми цепями - ни дать ни взять как у красавиц из восточного гарема.

ПРИЦЕПИЛИСЬ

Совершенно точно можно утверждать, что среди аксессуаров первое место занимают цепи. Причём одни из актуальных - очень и очень массивные размером чуть ли не с якорную цепь. Они могут быть под «золото», «серебро» или пластиковые. Спешим успокоить тех, кто не является поклонниками крупных форм. Цепь есть цепь, даже если она совсем тоненькая и изящная. Только в этом случае надевайте сразу несколько. И не забудьте о необычных медальонах. К примеру, один известный дизайнер украсил цепочки очаровательными подвесками в виде крошечных дамских сумочек.

ОКОЛЬЦОВАНЫ

Кольца решили не оставаться в стороне и тоже «укрупнились»: роскошный камень-одиночка или много мелких, но составляющих заметную группу, выбирайте! Особым спросом будут пользоваться кольца с камнями в виде цветов, прекрасной розы, например.

ОЧКИ В ВАШУ ПОЛЬЗУ

При столь заметных украшениях очкам ничего не оставалось, как остаться максимально строгими. А это значит, что нынешним летом мы будем загадочно прятать глаза за стёклами прямоугольной или овальной формы, заключёнными в массивную оправу светлых оттенков, причём белый цвет начнёт и выигрывает.

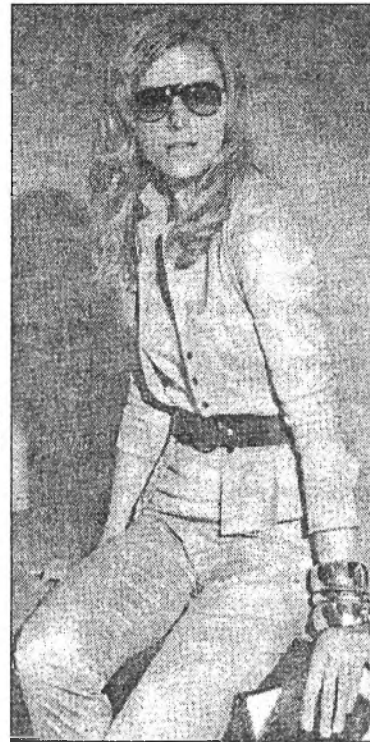
СУМЧАТЫЕ

Этим летом будет пользоваться популярностью сумки средних размеров, мягкой формы из металлизированной кожи. Только учтите: серебристая или золотая сумка - сама по себе роскошна, поэтому окружите её вещами, сдержанными по цвету. Лучший спутник для неё - белый цвет, вечный символ всех отдыхающих-загорающих и фаворит наступающего лета.

ДАТЬ РЕМНЯ

Если уж ремешки нашли своё отражение даже в обуви, то что говорить об одежде. Под-

поясывать стилисты настойчиво рекомендуют всё и вся, причём выбор ремней ограничен разве только вашей фантазией: совсем узенькие и очень широкие пояса - корсеты, строгие классические и спортивные. Обратите внимание: пряжки ремней стали строже и лаконичнее, а фактура и цвет необычнее и ярче. Только носить их в наступившем сезоне следует с особым шиком: не застёгивая одежду, которую вы «опоясали», будь то лёгкий тренч или трикотажный кардиган, летнее пальто или лёгкая куртка-парка. «Будуар».

ЧТО ПОЛОЖЕНО ЖЕНЕ ПРИЗЫВНИКА?

Моя невестка в мае ждёт ребёнка, но сыну уже пришла повестка. Слышала, что с этого года женам солдат положены пособия. Подскажите, какие именно, где их получать и какие нужны документы?

Лидия Николаевна,
г.Хабаровск

С 1 января 2008 года семьям граждан, призванных на военную службу, выплачивают:

1. Единовременное пособие беременной жене военнослужащего - 14 тысяч рублей.

Для его получения в районный орган соцзащиты необходимо представить:

- свидетельство о браке;
- справку из женской консультации о сроке беременности не менее 180 дней;
- справку из военопризывного пункта о призыве мужа.

2. Ежемесячное пособие на ребенка в возрасте до 3 лет - 6 тысяч рублей.

Для его получения в районный орган соцзащиты необходимо представить:

- свидетельство с рождения ребенка;
- справка из военкомата о призыве отца ребенка.

ЗА ЖЕРТВ ДЕДОВЩИНЫ ВСТУПИЛ ВЕРХОВНЫЙ СУД

Сосед сказал, что наказание за дезертирство теперь отменили. Что ж теперь с армией будет? Эдак, все подадутся в бега...

Олег Федорович,
г.Тула

- Вы заблуждаетесь, статью 337 Уголовного кодекса о дезертирстве никто не отменял. Очевидно, речь идет о новом судебном документе.

Постановление Пленума Верховного суда РФ от 3.04.2008. №3

В нем говорится о судьбе тех, кто оставил часть в «состоянии крайней необходимости». Проще говоря, о жертвах дедовщины, подвергавшихся в казарме унижениям и избиениям. Определяя меру наказания за самовольное оставление части, судьи теперь обязаны брать в расчет причины, по которым это произошло.

«Народный совет».

Полосу подготовила
Д.ГУРОДАРМАЕВА.

БЕЗОПАСНЫЙ ПЕРЕКУС

«Мамочка, купи мне чипсы!», «Мне так хочется газировки!»... Малыш умоляюще заглядывает вам в глаза. И вы, уступая его просьбам, покупаете вожделенное лакомство, даже не подозревая, насколько небезопасно содержимое яркой упаковки.

СУХАРИКИ РЖАНЫЕ

В составе обнаружены: хлеб ржаной-пшеничный, масло растительное, соль, ароматические добавки, идентичные натуральным.

КОММЕНТАРИЙ ДИЕТОЛОГА

Ну, казалось бы, какой вред растущему организму могут принести ржаные сухарики? Оказывается, могут. Ведь избыток соли, который они содержат, может помешать нормальному развитию костной системы. Ароматические добавки, идентичные натуральным, - вызвать непредсказуемую аллергическую реакцию. Недаром они запрещены в производстве детского питания. Вкупе с солью и специями искусственные добавки приводят к проблемам с желудком и кишечником. Вызывает подозрение и происхождение масла, используемого в производстве. Это может быть как подсолнечное, так и пальмовое, которое не столь полезно растущему организму, потому как нарушает работу печени.

БЫБОД: лучше предложить малышу обычные сухарики, их рецептура не вызывает нареканий.

РАЗНОЦВЕТНЫЙ ПОПКОРН

В составе обнаружены: масло растительное, вкусовые и ароматические добавки.

КОММЕНТАРИЙ ДИЕТОЛОГА

На первый взгляд, воздушная кукуруза-продукт вполне безопасный и даже полезный, ведь в ней содержатся витамины группы В и клетчатка. В том случае, если она не снабжена различными добавками искусственного происхождения. Не стоит также забывать, что она содержит много легкоусвояемых углеводов, которые в организме легко трансформируются в жир, а также вызывают жажду.

БЫБОД: ребенку от шести лет можно изредка покупать попкорн без вкусовых добавок. Детям более раннего возраста этот продукт противопоказан из-за наличия клетчатки, с которой кишечник малыша справляется с трудом.

ОРЕХИ ИЛИ СУХОФРУКТЫ В ГЛАЗУРИ

В составе обнаружены: эквивалент какао-масла, ароматизатор, идентичный натуральному, эмульгатор, глазирователь.

КОММЕНТАРИЙ ДИЕТОЛОГА

Казалось бы, идеальный перекус, ведь орехи и сухофрукты - кладезь витаминов и микроэлементов. Но, увы, вся эта польза практически сходит на нет, когда их помещают в глазурь. Давайте рассмотрим ее состав. Какую опасность таят в себе ароматизаторы, нам уже известно. А вот что представляет собой эквивалент какао-масла? Этот синтетический ингредиент получают из растительных масел и жиров путём ферментации для удешевления производства. Пользы от него никакой, а вот вреда немало: лишняя нагрузка на печень и поджелудочную железу, а также нарушение обмена веществ.

Эмульгаторы и глазирователи могут нарушить всасывание минеральных веществ.

БЫБОД: лучше покупать малышу орешки и сухофрукты без оболочки, насыщенной химией.

ХРУСТЯЩИЕ ЧИПСЫ

В составе обнаружены: обезвоженный картофель, растительный жир или растительное масло, кукурузная мука, пшеничный крахмал, мальтодекстрин, соль, декстроза, эмульгатор.

КОММЕНТАРИЙ ДИЕТОЛОГА

Декстроза - всего лишь другое название глюкозы. Под сложным названием мальтодекстрина скрывается смесь глюкозы, солодового сахара и олигосахаридов, которая не представляет никакого вреда и разрешена для использования в детском питании. Как ни странно, в данном случае больше нареканий вызывает, скорее, способ приготовления, нежели состав продукта. Во-первых, неизвестно, какие растительные жиры используются при изготовлении чипсов, а ведь их здесь немало. Во-вторых, при жарке и выпекании при высокой температуре в крахмалосодержащих (фри, чипсы) и зерновых (крекеры) продуктах образуется акриламид. Этот сильнейший канцероген, имеющий свойство накапливаться в организме, причиняет вред центральной и периферийной нервной системе и даже может привести к образованию злокачественной опухоли.

БЫБОД: вне зависимости от производителя чипсы не подходят для перекуса ни детям, ни их родителям.

ГАЗИРОВАННЫЕ НАПИТКИ

В составе обнаружены: сахара, ортофосфорная кислота, диоксид углерода, искусственные красители.

КОММЕНТАРИЙ ДИЕТОЛОГА

Столь популярные сегодня газированные напитки нежелательны для ребёнка. И не только потому, что избыточное содержание рафинированных сахаров разрушает детские зубы и увеличивает риск возникновения диабета и сердечно-сосудистых заболеваний. Это известно многим родителям, а вот, что диоксид углерода раздражает слизистую желудка и способствует образованию гастрита, знают немногие. Равно как и то, что наличие в газировке ортофосфорной кислоты может привести к образованию камней в почках и заодно лишить растущий организм кальция. Это особенно опасно для девочек, так как в будущем увеличивает риск развития остеопороза. Искусственные красители могут вызвать аллергическую реакцию - от крапивницы и ринита до бронхальной астмы.

БЫБОД: напрашивается сам собой. Если малыш говорит, что сейчас «умрет от жажды», предложите ему негазированную воду. Сок можно купить, если вскоре ребенка ждёт полноценный обед. Дело в том, что он «подстегивает» выработку желудочного сока, и когда пища не попадает в желудок в течение длительного времени, может образоваться застой желчи.

ПИЩЕВЫЕ КРАСИТЕЛИ И ПИЩЕВЫЕ ДОБАВКИ С МАРКИРОВКОЙ E-122, E-102, E-104, E-110, E-124, E-211 ВЫЗЫВАЮТ У ДЕТЕЙ СИНДРОМ ГИПЕРАКТИВНОСТИ И БЫСТРУЮ УТОМЛЯЕМОСТЬ.

Врач-диетолог
Анна ПОПОВА.

ХVII ЖАРНАЙ ШАРА ШОРОЙ ХУЛГАНА ЖЭЛ

НАЖАРАЙ ДУНДА ШАРА МОРИН НАРА

Буряад литэ	6	7	8	9	10	11	12
Европын литэ	9	10	11	12	13	14	15
Гараг Нэрэ Үдэр	Дабаа Һара понед.	Мягмар Марс Вторник	Һагба Меркури среда	Пүрдэ Юпитер четверг	Баасан Солдон пятница	Бимба Сатурн суббота	Нима Наран воскр.
Үнгэ Үдэр	сагаан Луу	сагагшан Могой	хара Морин	харагшан Хонин	хүхэ Бишэн	хүхэгшэн Тахья	улаан Нохой
Мэнгэ	6 сагаан	5 шара	4 ногоон	3 хүхэ	2 хара	1 сагаан	9 улаан
Һуудал	уһан	уула	модон	хий	гал	шорой	түмэр

Гарагай 2-то шэнын 6 (июнин 9).

Сагаан Луу, 6 сагаан мэнгын, уһанда һуудалтай үдэр.

Бурханда мүргэхэ, бурхан, сахюуса, тэнгэри, лусууд тахиха, хэшэг дуудаха, аршаанаар хүүгэдэ, өөһэдэгөө ариодхаха, нүгэлөө паманшалха, нүүдэл эрхилхэ мэтын үйлэнүүдтэ һайн.

Гэбэшье юумэ бузарлаха, хүниие дайсалха мэтын үйлэнүүдые тэбшэхээр.

Хүнэй үһэ абаа һаа, шэг шоройн үнгэ зүһэ һайжарха.

Гарагай 3-да шэнын 7 (июнин 10).

Сагагшан Могой, 5 шара мэнгын, хада уулада һуудалтай үдэр.

Бурхан, сахюуса тахиха, Наранда, һарада шүтэхэ, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые бодхоохо, тэдэниие арамтайлаха, дүн абаха, ном оршуулха, номлол хэхэ, эм найруулаха мэтын үйлэнүүдтэ һайн гэнэ.

Гэжэтэй хамта мал үүсэлхэ, хүнэй эрбоһо гаргаха мэтые сээр.

Хүнэй үһэ абаа һаа, хэрүүл шууян болохо.

Гарагай 4-дэ шэнын 8 (июнин 11).

Хара Морин, 4 ногоон мэнгын,

модондо һуудалтай үдэр.

Бурханда мүргэхэ, зальбарха, бурхан, сахюуса лусууд тахиха, тангаригаа болоулла, дайсаниие номгодхохо, модоор дарха хэхэ, гэр бариха мэтын үйлэнүүдтэ һайн.

Зүгөөр мори худалдаха, худалдажа абаха (һайн гарагуудһаа бэшэ тээн), үхибүү хүүдэ оруулха, бага хүүгэдые гэрһээ холо эльгээхэ мэтые тэбшэхэ шухала.

Хүнэй үһэ абаа һаа, һаһан ута болохо.

Гарагай 5-да шэнын 9 (июнин 12).

Харагшан Хонин, 3 хүхэ мэнгын, хийдэ һуудалтай үдэр.

Мэнгын заһал хүүлээд, бурханда мүргэхэ, тарнигуудые олоор уншаха, үзэгтэ һураха, зурхай шудалха, буян ехээр үйлэдэхэ, хэлэ ама намдааха, арга эб олохо, зарга шийдхэхэ мэтын үйлэнүүдтэ һайн гэнэ.

Һамга абаха, һаһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ мэтые сээрлэхээр.

Хүнэй үһэ абаа һаа, үбшэн хүрэхэ.

Гарагай 6-да шэнын 10 (июнин 13). Бадма-Самбаавын Үдэр.

Хүхэ Бишэн, 2 хара мэнгын, галда һуудалтай үдэр.

Бурханда зальбарха, эм найруулха, заһал хүүлэхэ, хуран үйлэдэхэ, дайсаниие дараха, үһэ

утааха, хулгай дээрмэ усадхаха мэтын үйлэнүүдтэ һайн.

Зүгөөр багшада шаби боложо орохо, гал тахиха мэтын үйлэнүүдые тэбшэхэ гэнэ.

Хүнэй үһэ абаа һаа, бэеын юрэнхы тамир һайжарха.

Гарагай 7-до шэнын 11 (июнин 14).

Хүхэгшэн Тахья, 1 сагаан мэнгын, шоройдо һуудалтай үдэр.

Бурханда мүргэхэ, лусууд тахиха, хулгай дээрмэ дараха, дайсаниие номгодхохо, ада шүдхэр зайлуулаха мэтын үйлэнүүдтэ һайн гэнэ.

Гэхын хажуугаар хүнтэй тапилсажа, амарагууд болохо, шэнэ багшын шаби болохо мэтын үйлэнүүдые тон тэбшэхэ гэнэ.

Хүнэй үһэ абаа һаа, мэдэрэл шанга болохо.

Гарагай 1-дэ шэнын 12 (июнин 15).

Улаан Нохой, 9 улаан мэнгын, түмэртэ һуудалтай үдэр.

Бурханда мүргэхэ, зальбарха, бисалгал хэхэ, түмэр хайлуулха мэтын үйлэнүүдтэ һайн гэнэ.

Нохойдо, шонодо зуулгаһан малай мяха эдихэ мэтые сээрлэхэ гэнэ.

Хүнэй үһэ абаа һаа, үбшэн хүрэхэ.

ЗАНДАН ЖУУ БУРХАНАЙ ТҮҮХЭ ТУХАЙ ХУРАЙНГЫ

Зандан Жуу бурхан тухай үшөө дахин дабтаха хүсэл хүрэнэ. Утайшанһаа модон гушар занданаар бүтээнэн Зандан Жууе Соржо ламхайн

залажа асарһаниинь олондоннай мэдээжэ. Манжа түрын хаан Энхэ Амгалан гэдэг оорынгөө мэдэлэй урашуудда, тэрэнэй хүрэг бэеие тон адлаар бүтээгты гэжэ захирба. Хэрбээ бүтээжэ шадаагүй байбалтай, толгойн сааза хэгдэхэ гэбэ ха.

Тэрэниие бүтээһэн ураг дархашуулые бүтээжэ шадабагүй гэжэ саазалхаяа байтарнь, Зандан Жуугай хүрэг бэен гэгтэ урагшаа хоёр алхаад, «Би бэээрээ байналби» гэжэрхихэдэнь, саазалхыень болуулан юм гэжэ түүхэтэй.

Тиигэжэ анха түрүүшынхыие Эгэтын дасанда залагдаһаниинь 1910 он болодог. Тэрэнэй тэгдэ залагдахадань, Бурхан багшын бодото бэээрээ нара гараха зүг шэглэжэ, хэдэн мянган жэлэй удаа олдохо гэгээн зарлигһаа үндэһэтэй байһаниинь элитэ. Зандан Жууда мүргэжэ, адиста нэгэ дахиншые хүртэбэл, бодото Бурхан багшын адиста хүртэ-

һэнтэй тон адли гэжэ айлагдахаба.

Үргэн олонийтэ уншагшадтаа, мүргэлшэдгөө, илангаяа ургажа ябаһан оюутад таанартаа ханданаби. Арга шадалайнгаа зэргээр үргэл мүргэл, хандиб үргэжэ, Зандан Жуу бурханай адиста хүртэжэ, буян айлдахахыетнай та бүгэдэнөө уряалнаби. Юундэб гэхэдэ, үнгэрһэн 2007 ондо Зандан Жуу бурхамнай шэнэ ашагалгада оруулагдажа, бэлэн болоһон дугандаа заларха байһаниинь иигэжэ дуулаһан байнаби, үнгэрһэн 2007 он мэргэшүүлэй, литын ёһоор таарахагүй жэлын байжа хойшолуулагдаһан байха юм.

Тиимэхэ мүнөө ябажа байһан 2008 он, зүүн зүгэймнай литээр 12 жэлэймнай ахалагша ама сагаан хулган жэлдэ, Зандан Жуу бурханаймнай арамнай үргэн дэлисэтэйгээр, баяр ёһололой оршон байдалда бүтэхэнь болтогой!

ОМ МАНИ ПАД МЕ ХУМ...

ЗАНДАН ЖУУ БУРХАНАЙМНАЙ МАГТААЛ - СОЛО

Замби түбиимнай Эрдэни эцдэмэниинь боложо мүнхэрһэн зандан модонийнгоо хангал үнэрөөрнь, сүршэгдэн байдаг Зандан Жуу бурхамнай сахата үндэр «Дагшан» бурханай орон Тангадһаа заларанхайлдаа хэтэ мүнхэдөө, эдлин номин Ярууна шотагай Эгэтын дасанайнгаа Гандан хийдтэ!

Заяан хубидамнай заларжа ерэнэн табисууртай байһан аад, Зандан Жуу амиды бурхамнай сагай хэмжээнэй шахардуу хүшэр сагта, ариун дэлгэр Буряад орондоннай ариудхан хадагалагдажа байһан аад, дасан дугангуудайнгаа шажал мүргэлэйнгөө дахинаа хүгжэн мандахада, залараал даа, олон сая жэлнүүдтэ!

Һүр жабхаланта Арьяа Баала-Данзан Жамса Далай баг-

шынгаа убдисаар, үндэр гэгээн түрэлтэн: Гүшэг Багуулаа, Еши Лодой Римбүүшэнэр-багшанарнай даган баясажа, сэдхэлээ сэлмээжэ мүргэдэг һэн даа... Эди шэди ном судараа хубаалдаһан, Зандан Жуу бурхандаа заларжа морилжо ерэхэдэ, Тензин Гьятцо Далай лама багша түрүүтэй һуһан мүргэдэг байһаниинь юунтэйшые сэгнэшэгүй!

Үлзырбэл даа, үргэл мүргэлэй орон болоһон буряад арад түмэмнай, эрьежэ мүнделһэн бурхандаа, үлзы буудалтай үдэртэнь һүгэдэн барандаа мүргэбэл, арьбадхахаал даа буян хэшэгнай, бузарлаха доройтохошыегүйл даа бултанаймнай ажамидарал!

Доржо САМБУУГАЙ, ара талын ветеран, «Ногоон Дара Эхэ бурханай Дхарма» нэгэдэлэй гэшүүн, хүдөө бэшэгшэ.

Хэжэнгын аймаг, апрель 2008 он.

УРАГШАТАЙЛ ДАА, БАЯРМА

Баярма Бадмаева Буряадай гүрэнэй хүдөө ажахын академиин оюуган юм. Тэрэ газар шэнжэлгын, мелиорациин институтда һурадаг гээшэ. Ганса түрэл академи соогоо түрүүшүүлэй дунда ородоггүй, мүн бүхы республикын түрүү оюутадай нэгэн шуу.

2007 ондо залуу талаантай хүбүүд, басагадай дунда оролсожо, Россиин хэмжээнэй гэдхэмжэ абаа һэн. Баярма энэ үндэр шагнал «түүхэ» гэгээн предметээр бүхэроссин олимпиада шүүһэнэй түлөө абана. «Тэндэ Буряадай хүдөө ажахын академиин түүхэ тухай элдхэл хэлэн байнаб. Өөрөөшые мэдэнгүй түрүүлжэ гарашооб», - гээд Баярма баяраа мэдүүлнэ.

Үшөө тиэхэдэ Баярма философёор республиканска олимпиадада хабаадажа түрүүлһэн байха. Философи түүхэ хоёр ондоо предметүүдые һаань, Баярма тэрэ хоёрые тэгшэ бэрхээр ойлгожо абаһан басаган гэхэдэ, алдуу болохогүй. Энэ ушарта хэдэн шалтагаан бии. Юуб гэхэдэ, Баярма үшөө 33-дахи гимназида һуража байгаад, түүхээр һонирходог бэлэй. «Манай һургуулида түүхын бэрхэ багша заагша һэн. һургуулиа дүүргэхэдэмни, намайе түүхын факультедтэ орохоор дурадхаа һэн», - гээд Баярма Бадмаева хөөрэнэ.

Баярма басаган өөрын оролдолгын хүсөөр түрэл академидэ хоёрдохи мэргэжэлэ абажа байнхай. Зоригто

хатуужуулгада спорт ехэ нүлөөлөө. Юуб гэхэдэ, Баярма һур харбалгаар спортын мастер юм. «Би нэн түрүүн Валентина Базаровада һорилго хэдэг һэм. Спортын мастерай нэрэ зэргэ бүхэроссин хэмжээнэй мурсыөөндэ дүүргээб», - гээд, Баярма хөөрэнэ.

Бэрхээр һурахаһаа гадна Баярма нийтын ажалай эдэбхитэн гээшэ. Мүнөө тэрэ институтдайнгаа оюутадай таһагай гэшүүн юм. «Оюутадай таһагай гэшүүн байхада, ехэ һонирхолтой байна. Бусад оюутада туһалхада, өөртөө туһалһандал адли бшуу», - гээд Баярма хэлэнэ.

Баярма Бадмаевагай бүхы хэрэгтэнь амжалта хүсэе.

Борис БАЛДАНОВ. Р.-Н.БАЗАРОВАЙ фото.

«Ламсан» дуган (Улаан-Үдэ, Ленинэй үйлсын, 15) среда, воскресениин үдэсын 18 цагһаа бүхы бузарһаа, үбшэ зоболонһоо, мууһаа холодуулха, арилгаха, сэбэрлэхэ, арюудхаха үүргэтэй Лүйжэнэй ном хурана.

Энэ Лүйжэндэ ерэнэн зон сэржэмэй архитай, конфетэ, печенитэй, тоһо, даһа хэрэглэнгүй, өөрын шүүхэн дээрэ шараһан үхэрэй мяханай багахан хуби асарха зэргэтэй.

Ум маани бэдмэ хүм! Тел.: 21-99-22.

7 июня в 17 часов в дугане «Ламсан» (улица Ленина, 15) состоится молебен «Бархан тахилган».

Хандамаанарай да-санда түбэд-монголэмшэн БУЯН-ЖАРГАЛ зониие хүлээн абана.

Продаем юрты. Тел.: 8-924-657-0148

Премьерэ

ҮНЭН БОЛОҢОН УШАР ААЛ?

Се ля ви... Иимэ гаршагтай зүжэг соносоһон афиша харагшад гайхажа болоо. Тезд француз хэлэ мэдэхэ, али гэбэл, бага зэргэ шудалһан зон заатагүй ойлгоо ёһотой: буряадта оршуулхада, «Энэ ажабайдал» гэгдэнэ, харин ородоор - «Это жизнь» болоно бшуу.

Ажабайдалнай үнэхөөрөөшье орёохон - элдэб ушарнууд тохёолдог гээд, дэлхэйн аяр гушан табан орон нютагуудта найруулан табигдажа, тоогүй олон зоний найсаалда хүртэһэн «Се ля ви» гэжэ комеди гэршэлнэ. Француз драматург Раффи Шартагай энэ зүжэг Буряадай гүрэнэй драматическа театр мүн лэ найруулан табиба.

«Зүжэгтэ хабаадаһан актер бүхэн өөртөө тон тааруу дүрэ наадаа гэхэ шухала. Актернуудые шэлэлгэн дэмы бэшэ аяр хахад жэлэй туршада үргэлжлөө», - гээд, тус спектакль буряад драмын театрта дурдахаһан Г.А. Рыбина хөөрөнэ. Галина Александровна Бернард Брюон нүхэртээ хамта Франциһаа Буряадта ерэхэтэйгээ сасуу сэхэ театр руу зүжэг харахаяа шамдаһан байна.

Парижда байгуулагданхай Буряадай соёлой эблэл жэл бүри тусхай фестиваль эмхидхэдэг заншалтай. Урид ходо дуу ба хатарай «Байгал» ансамбль тус фестивальда хабаададаг наа, байгша оной намар үнгэрхэ энэ хэмжээнэдэ Буряадай гүрэнэй драматическа театр уридтанхай. Театрай директор Д.Н. Сультимовай тэмдэглэнээр, Франциһаа хоёр урилга ерээд байна. Фестивальда «Се ля ви» гэхэн зүжэгэ харуулаад, Ниццын гүрэнэй театрта «Үлсэгэй басагад» гэжэ зүжэгөө табиһамнай. «Францин арад зон буряад театральна искусство анхарха арга боломжодо хүртэбэ. Манай буряад артистнарые би үндэр дээрэ сэгнэдэгби, дэлхэйн драматическа актернуудһаа алишые талаараа дутахагүй бшуу. Энээнине «Се ля ви» гэхэн шэнэ найруулгашы дахинаа гэршэлнэ, - гэбэ Г.А. Рыбина. - Комедийн авторые

Буряадта уриһамнай, тэрэ Бразилин театрта энэл зүжэгэйнгөө премьерэдэ хабаадаха ёһотой байшаба.

Баярма Жалановагай найруулга доро шог ёгто энэ зүжэг онсо өөрэ шэнжэтэй болоо гээд тэмдэглэлтэй. Француз дуунуудай оршуулгануудтайгаар зүжэг доторхи үйлэ ябадалнууд тон эршэтэйгээр хүгжэнэ. Зүжэгтэй эхиндэ Жорж Марьон хоёртой гэр бүлын байдал, бэе бээдэ хандасыень элээр ажалланабди. Жоржын дүрэ Буряадай арадай артист Зоригто Ринчинов гүйсэдхэнэ, Буряадай габыата артистка Должин Тангатова Марьон боложо наадана. Бараг дээгүүр зонтой дүтын харилсаатай баян гэр бүлын дотор байдал балайшые найн бэшэ гээд элирнэ. Жорж нүхэрни хажуу тээшэ ябадалтай болонхой ха гэжэ миллионер эсэгэтэй Марьон тухайла эхилнэ. Жоржтой хоёр жэлэй туршада дүтын харилсаатай нюуса амарагынь болохо Катрин (РБ-гэй габыата артистка Дарима Цыденова), мүн баһа наһанайнь ханида үнэн ушараа нээхэ хүсэлтэй. Иимэ шахардуу байдалһаа яажа сэбэрээр гараха тухайгаа Жорж ханаата болоод байхадань, муртэнь найн дуранай туһаламжа дурдахадаг эмхийн гэшүүн Морис Ляппен дайралдаһана. Морис Ляппенэй дүрые тон шадамараар РБ-гэй габыата артист Солбон Субботин гүйсэдхэнэ. Тэрэ эхэнэр хүнэй хубсаһа үмдөөд, Катриной ерэхэдэ, Жоржын нүхэрби гэжэ өөрыгөө худалаар мэдүүлнэ. Энэл үедэ Катриной хани Роже (РБ-гэй габыата артист Биликто Дамбаев) үүдэ тоншобо.

Иигэжэ энеэдэтэй һонин ушар тохёолдоһоно. Жорж Марьон хоёрой байдаг квартира юрэл худалдан абаха хүсэлтэй ерэнэн адимат Труабаль (РФ-гэй арадай артистка Марта Зориктуева) мисье Труабальтайгаа хамта Рожегэй халуун гарта баригдаһана. Иимэрхүү ушар ажабайдалда үнэхөөрөөшье үзэгдэжэ магад шуу. Се ля ви.

Сарюуна ЭРДЫНЕЕВА.

БАТУЕВА Мэдэгмаша Санжиевна

Захааминай аймагай «Ажалай тут» сониной редактор ябаһан Мэдэгмаша Санжиевна Батуева наһанһаа нүгшэбэ. Тэрэ сэдхэлэй найхан шанартай хүсэл зорилготой, ёһо журамтай, сэхэ сэбэр зантай хүн байгаа. Редакцийн коллективы 23 жэл шахуу толгойло, республикын эрхим редакцинуудай зэргэдэ оруулжа шадаа.

М.С.Батуева 1951 ондо түрэнэн юм. Д.Банзаровай нэрэмжэтэ Буряадай гүрэнэй багшанарай институт ород хэлэнэй болон литературын багша гэхэн мэргэжэлээр дүүргэһэн байна.

1983 оной июлийн 25-да «Ажалай тут» сониной редакцияда хүдэлхээ ерэнэн юм. Тийхэдээ сурбалжалаһаһаа эхилээд, харюусалгата секретариин, ахмад редакторай орлогшын тушаалуудта амжалтатай хүдэлөө. 1985 ондо «Ажалай тут» аймагай сониной ахмад редакторай тушаалда томилогдоһон байна.

Мэдэгмаша Санжиевна эбтэй эетэй, ажалша бэрхэ, нэгэ ханалтай коллектив байгуулжа шадаа. Энэ коллективын шэнэхэн хубилгалын хүндэ жэлүүдтэ халан хандарангүй, бэрхшээлнүүдые дабан хүдэлжэ гараа. Хүтэлбэрийн талаар зүб шийдхэбэринүүдые абаһанайнь, ажал хүдэлмэридөө шэнэ онол аргуудые хэрэглэнэйн, эрдэмэй шэнэ туйлаалтануудта үндэһэлхэнэйн ашаар сониной редакци М.Батуевагай ударидалга доро хүндэ жэлүүдые дабаа.

1998 ондо М.С.Батуева редакци болон аймагай типографи хоёрые нэгдүүлжэ гэжэ шийдээд, 1999 ондо шэнэ түхээрэгэнүүдые худалдажа абаа. Жэл үнгэрһэн хойно үйлдэбэрийн шэнэ участогууд - компьютерна түб, буулгабары - түб байгуулагдана.

И.В.Смоляк, А.А.Дружинин, Т.И.Чиковинская, Б.Б.Болотов, В.В.Хартаев, А.А.Ангархаев, А.Н.Парпаева, В.А.Треногин, А.Р.Базархандаев, Л.П.Шишмарева, О.В.Лебедев, О.Э.Галлас, В.М.Дагаев, А.А.Субботин, Т.В.Клочихина, В.М.Черных, Н.В.Степанова, Е.П.Бухольцева, П.В.Казьмин, А.Н.Анготкин, А.Д.Сотников, Р.А.Гаязов, М.Ц.Хамнаева, Н.И.Борбылева, С.М.Балтатарова, Б.К.Ширапов, Т.К.Самаева, В.П.Будаев, Н.П.Варфоломеева, А.А.Трофимова, Л.А.Штыкина, Э.Д.Будаев, Е.Д.Б.Манзаев.

НАЙН НҮХЭР, НАЙХАН ЭГЭШЭ

«Зохёохы ажалтание энэрхы эгэшэ мэтээр «Ажалай тут», «Знамя труда» редакцияда утган абадаг, бэшээшэдэй ёһотойл гуламта-дүхэриг болгоһон хүн хадаа тус сониной редактор Мэдэгмаша (Валентина) Санжиевна Батуева байгаа. Уялагата гол ажалайнгаа хажуугаар литературна «Уран Дүшэ» нэгдэһые ходо харгалзажа, туһалжа байдаг дэлгэр үргэн сэдхэлтэй, найн найхан ханаатай, бэрхэ шадабаритай хүн бэлэй.

Бэрхэ удааридагшын үүсхэлээр нютаг дээрээ буряад хэлэн, уран зохёол тухай тон һонирхолтой дүхэриг-шэрэнүүд эмхидхэгдэдэг, шэнэ номуудтай танилсалтын үдэшэнүүд үнгэргэгдэдэг байһан юм. Нютаг зоний Улаан-Үдын эблэлтэй, илангаяа зохёохы ажалтантай нягта холбоотой, ходо харилсажа, туһа дэмжэлгээ үзүүлжэ байдаг энэрхы хайрата нүхэрнай һэн.

Россин Федерацийн Журналистнуудай холбооний гэшүүн, Буряад Республикын соёлой габыата хүдэлмэрилэгшэ, «Мэргэжэлтэ бүлэглэлэй үмэнэ габыатай байһанай түлөө» гэхэн Россин Журналистнуудай холбооний Хүндэлэлэй тэмдэгтэ хүртэһэн редактор

БАТУЕВА Мэдэгмаша Санжиевнагай саһаа урид наһа бараһан тухай Захааминай аймагай «Ажалай тут» сониной редакцийн коллектив мэдээсэнэ, түрэлхид болон дүтынхидтэнь гүнзэгы шаналал гашуудалаа мэдүүлнэ.

«Хадата Захаамин» гэхэн эблэл «Ажалай тут» аймагай сониной редактор, Буряад Республикын соёлой габыата хүдэлмэрилэгшэ БАТУЕВА Мэдэгмаша Санжиевнагай саһаа урид наһа бараһан ушараар түрэлхид болон дүтынхидтэнь гүнзэгы шаналал гашуудалаа мэдүүлнэ.

«Ажалай тут» сониной редакци хадаа Улаан-Үдын полиграфийн предприятинуудһаа холо оршодог һэн тула үзүүддэг хангалгануудайнгаа хэмжээгээр, янзануудаар аймаг соогоо ашагтай хүдэлдэг хэблэл боложо шадаһан байна. Энэ редакцияда сонинуудһаа гадна номууд, элдэб янзын брошюранууд болон бусад хэблэлэй продукция бүтээн гаргадаг болоо.

2002 ондо компьютерай аргаар үзэгүүдые холбожо, нарин аргаар сониние барлан гаргахы онһон арга нэбтэрүүлэгдэһэн байна. Жэл ерэхэ бүри сониной редакци олзо оршоёо дээшлүүддэг болоһон байна. Тийхэдэ сониной хэһэгүүдыше жэл бүри дээшлэнэ.

«Ажалай тут» сониной редакцийн коллектив хүдэлмэрийн гол дүнгүүдээр республикын аймагуудай редакцинуудай дунда түрүү эргэдэ ябадаг. Редакцийн зохёохы коллектив хэблэлэй фестивалнуудта, республикын болон бүхэроссин фестивалнууд болон конкурснуудта хабаадажа, аймагуудай сонинуудай хүн байгаа. Тэрэнэй бэшэһэн толилогонууд ажабайдалай шухала асуудалнуудта зорюулагдадаг байһан, тэдэ материалнууд соогоо өөрынгөө зүб байһан ханал бодолье, нютагайхидайнгаа ашаг туйһы хамгаалжа шададаг байһан гээшэ.

Мэдэгмаша Санжиевна ехэ эдэбхи үүсхэлтэй, урагшаа ханаатай хүн байгаа. Тэрэнэй бэшэһэн толилогонууд ажабайдалай шухала асуудалнуудта зорюулагдадаг байһан, тэдэ материалнууд соогоо өөрынгөө зүб байһан ханал бодолье, нютагайхидайнгаа ашаг туйһы хамгаалжа шададаг байһан гээшэ. Ажалша коллективэйнгээ Закаменск хотын болон аймагай ажаһууштадай, республикын журналистнуудай дунда тэрэ ехэ хүндэтэй байгаа.

Мүнөө аймагай сониной редакцияда талаан бэлиттэй залуушуул хүдэлнэ. Мэдэгмаша Санжиевна тэдэнэйнгээ сэгсэн бодолтой хурган хүмүүжүүлэгшэнь, зүбшээлгэһэнь, найдамтай нүхэрнын байгаа.

М.С.Батуевада «Буряад Республикын соёлой габыата хүдэлмэрилэгшэ», «Ажалай ветеран» гэхэн хүндэтэ нэрэ зэргэнүүд олгогдонхой байгаа. Буряад Республикын Хүндэтэ Республикын Правительствын, Арадай Хуралай Хүндэтэй грамотануудаар тэрэ шагна һалан байна. 2008 оной январь парада «Мэргэжэлтэ бүлэглэлэй үмэнэ габыатай байһанайнь түлөө» Россин Журналистнуудай холбооний Хүндэлэлэй тэмдэгээр шагнагдаа һэн.

Талаан бэлиттэй журналист, шадамар бэрхэ хүтэлбэрилэгшэ, энэрхы найхан сэдхэлтэй, түрэл хизаар орондоо дуратай байһан энэ хүн тухай гэрэлтэ найхан дурасхаал манай зүрхэ сэдхэлдэ хэтэ мүнхэдөө үлэхэл.

Зохёохы ажалтай бүлэг нүхэдэнь.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын Захиргаанай Мэдээсэлэй-шэнжэлэлгын хороон Захааминай аймагай «Ажалай тут» сониной редактор, Россин журналистнуудай гэшүүн, Буряад Республикын соёлой габыата хүдэлмэрилэгшэ БАТУЕВА Мэдэгмаша Санжиевнагай наһа бараһан ушараар түрэлхид болон дүтынхидтэнь гүнзэгы шаналал гашуудалаа мэдүүлнэ.

«Буряад үнэн» Хэблэлэй байшан, Буряадай Журналистнуудай холбоон Захааминай аймагай «Ажалай тут» сониной редактор, Буряад Республикын соёлой габыата хүдэлмэрилэгшэ БАТУЕВА Мэдэгмаша Санжиевнагай саһаа урид наһа бараһан ушараар түрэлхид болон дүтынхидтэнь гүнзэгы шаналал гашуудалаа мэдүүлнэ.

Буряад Республикын аймагуудай сонинуудай эблэл Захааминай аймагай «Ажалай тут» сониной редактор, Буряад Республикын соёлой габыата хүдэлмэрилэгшэ БАТУЕВА Мэдэгмаша Санжиевнагай саһаа урид наһа бараһан ушараар түрэлхид болон дүтынхидтэнь гүнзэгы шаналал гашуудалаа мэдүүлнэ.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Генеральна директор - ахмад редактор А.А.АНГАРХАЕВ. Редактор Г.Х.ДАШЕЕВА.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: И.М.ЕГОРОВ, Б.Г.БАЛЬЖИРОВ, А.Н.КОВАЛЕВ, М.В.КАЛАШНИКОВ, И.В.СМОЛЯК (Буряад Республикын Правительство), А.С.КОРЕНЕВ, Ц.Б.БАТУЕВ, В.Р.БУДАЕВ, Ц.Э.ДОРЖИЕВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), Т.В.САМБЯЛОВА (генеральна директорай 1-дэхи орлогшо), Д.Б.ГУРОДАРМАЕВА (редакторай орлогшо), С.Б.БАЙМИНОВА (харюусалгата секретарь), В.Г.ГОМБОЕВА, Н.Д.БАДМАРИНЧИНОВ, Л.В.ОЧИРОВА, Б.В.БАЛДАНОВ, А.А.ФАДЕЕВА, В.Д.ДАМДИНОВА.

Хэблэлэй байшанай телефонууд: генеральна директорай-ахмад редакторай - 21-50-96, приёмнын - 21-54-54 (факс), ген. директорай 1-дэхи орлогшо - ахмад редакторай орлогшонорой - 21-64-36, 21-33-61, секретариатай - 21-60-21; таһагууд: экономикын болон политикын - 21-63-86; соёлой болон түүхын - 21-54-93; «Морин хуур», «Вершины» журналнуудай редакци - 21-55-97; залуушуулай, оюуталай ажабайдалай болон олонитнын хүдэлмэрийн, «Одон» журналай редакци - 21-54-93; мэдээсэлэй - 21-67-81, спортын - 21-54-93, рекламаны - 21-62-62, коммерческэ ажалай - 21-55-97, компьютерна түбэй - 21-66-76, бухгалтерийн - 21-23-67.

Редакцияда ороһон материалнууд шүүмжэлэгдэдэггүй, мүн авторнуудтань бусаагадаггүй.

Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нютагай нэрэнүүдэй бэшэлые хазагайруулан ушарта авторнуудын харюусалгатай. Редакцийн ханамжа авторайхитай адли бэшэ байжа магад.